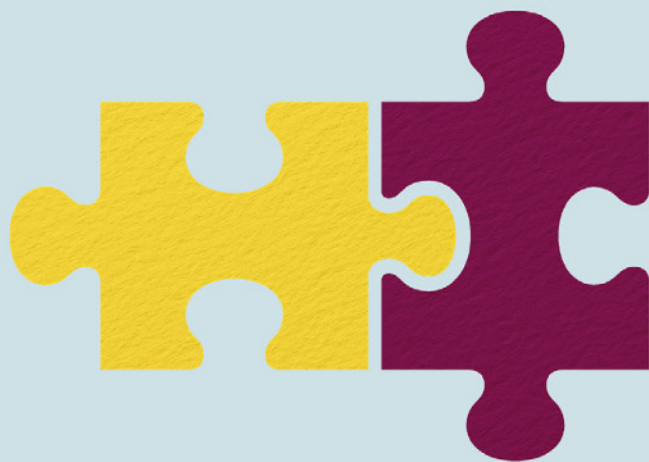

Ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej osoby o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych

Procedura rozpatrywania wniosku

Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych

Procedura rozpatrywania wniosku

Listopad 2024 r.

19 stycznia 2022 r. Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) przekształcił się w Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA). Wszystkie odniesienia do EASO, produktów i organów EASO należy rozumieć jako odniesienia do EUAA.

Dokument ukończony w październiku 2024 r.

Ani Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), ani żadna osoba działająca w imieniu EUAA nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2026

Print ISBN 978-92-9410-992-7 doi:10.2847/3848221 BZ-01-24-016-PL-C

PDF ISBN 978-92-9410-991-0 doi:10.2847/3281248 BZ-01-24-016-PL-N

© Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), 2026

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

W przypadku wykorzystania lub kopiowania elementów, które nie są własnością EUAA, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego. EUAA nie posiada praw autorskich do następujących elementów:

— okładka, ilustracja, FotografiaBasica, © 476725956, 2015.

O poradniku

Dlaczego przygotowano niniejszy poradnik? Misją Agencji Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) jest ułatwianie i wspieranie działań państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) i państw stowarzyszonych (państw UE+ ⁽¹⁾) we wdrażaniu wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA). Zgodnie z ogólnym założeniem, jakim jest promowanie prawidłowego i skutecznego wdrażania WESA oraz umożliwienie konwergencji, EUAA opracowuje wspólne standardy i wskaźniki operacyjne, a także praktyczne narzędzia i wytyczne. EUAA zobowiązuje się m.in. do wspierania państw UE+ w działaniach na rzecz ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych (SOGIESC).

Jak korzystać z niniejszego poradnika? Niniejszy praktyczny poradnik składa się z trzech odrębnych, choć wzajemnie powiązanych i uzupełniających się części, z których każda porusza inne zagadnienia związane z SOGIESC w kontekście azylu.

- Część **Elementy przekrojowe** zawiera informacje i wytyczne o charakterze przekrojowym, mające zastosowanie zarówno do procedury azylowej, jak i do przyjmowania, w tym dotyczące ram prawnych, bezpiecznej przestrzeni i komunikacji inkluzywnej, tłumaczenia ustnego, przekazywania informacji, budowania zdolności, współpracy i koordynacji.
- Część **Przyjmowanie** zawiera wytyczne i praktyczne zalecenia dotyczące projektowania systemów przyjmowania i zarządzania nimi oraz zapewniania warunków przyjmowania z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób LGBTIQ w zakresie przyjmowania, na poziomie zarówno indywidualnym, jak i zbiorowym.
- Część **Procedura rozpatrywania wniosku** zawiera praktyczne wskazówki dotyczące kluczowych aspektów rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, obejmujące rejestrację, przesłuchanie, ocenę dowodów i ryzyka, a także analizę prawną.

Poradnik opracowano w trakcie procesu reformy WESA. Instrumenty nowego paktu o migracji i azylu weszły w życie w czerwcu 2024 r., a zaczną obowiązywać w czerwcu 2026 r. Poradnik zawiera odniesienia do obu ram prawnych, w zależności od ich znaczenia dla danego zagadnienia.

Poradnik uzupełniony jest **notą informacyjną**, która zawiera szczegółowe informacje na temat pojęć i terminów związanych z SOGIESC.

Do kogo skierowany jest ten poradnik? Praktyczny poradnik jest przeznaczony przede wszystkim dla personelu pracującego bezpośrednio z osobami ubiegającymi się o udzielenie ochrony międzynarodowej w ramach procedury azylowej: funkcjonariuszy zajmujących się rejestracją, urzędników prowadzących postępowanie oraz personelu odpowiedzialnego za przyjmowanie. Określone sekcje są również skierowane do kadry

(1) 27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

kierowniczej i decydentów. Ponadto poradnik może być użyteczny dla każdej osoby lub organizacji działającej w obszarze azylu lub zaangażowanej w ten obszar.

Każda z jego części skierowana jest do nieco innej grupy odbiorców, w zależności od treści i zakresu.

- Część [Elementy przekrojowe](#) przeznaczona jest przede wszystkim dla całego spektrum pracowników organów krajowych. Wybrane sekcje oznaczone jako „Dla kadry kierowniczej” lub „Dla decydentów” są wyraźnie skierowane do tych grup zawodowych w kontekście azylu. Część ta może być również przydatna dla innych stron zaangażowanych w kwestie azylowe (np. organizacji społeczeństwa obywatelskiego).
- Część [Przyjmowanie](#) skierowana jest przede wszystkim do personelu odpowiedzialnego za przyjmowanie, a także do innych stron, które są zaangażowane w ten proces lub pracują bezpośrednio z osobami ubiegającymi się o ochronę w ramach systemu przyjmowania (np. organizacji społeczeństwa obywatelskiego). Wybrane sekcje oznaczone jako „Dla kadry kierowniczej” lub „Dla decydentów” są wyraźnie skierowane do tych grup zawodowych w kontekście przyjmowania.
- Część **Procedura rozpatrywania wniosku** skierowana jest przede wszystkim do funkcjonariuszy zajmujących się rejestracją oraz urzędników prowadzących postępowania azylowe. Może być również użyteczna dla urzędników odpowiedzialnych za badanie jakości, doradców prawnych oraz decydentów w krajowych organach rozstrzygających, jak również dla każdej osoby pracującej lub zaangażowanej w działalność w dziedzinie ochrony międzynarodowej w kontekście UE.

W jaki sposób opracowano ten poradnik? Poradnik opracowano w ramach skoordynowanego podejścia trzech sieci EUAA. Wsparcie i koordynację działań związanych z jego opracowaniem zapewniła EUAA.

- [Elementy przekrojowe](#) oraz [nota informacyjna](#) zostały opracowane przez ekspertów z organów ds. azylu i przyjmowania, organizacji międzynarodowych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz środowisk akademickich, z cennym wkładem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) oraz ILGA-Europe. Przed finalizacją przeprowadzono konsultacje z państwami UE+ za pośrednictwem sieci ekspertów ds. osób wymagających szczególnego traktowania EUAA.
- Część dotycząca [przyjmowania](#) została opracowana przez ekspertów z organów ds. przyjmowania oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego, z cennym wkładem UNHCR oraz ILGA-Europe. Przed jej finalizacją przeprowadzono konsultacje z państwami UE+ za pośrednictwem sieci organów ds. przyjmowania EUAA.
- **Procedura rozpatrywania wniosku** została opracowana przez ekspertów z całej UE, z cennym wkładem Komisji Europejskiej, UNHCR, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) oraz Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych. Przed finalizacją przeprowadzono konsultacje ze wszystkimi państwami UE+ za pośrednictwem sieci ds. procedur azylowych EUAA. EUAA składa podziękowania członkom grupy roboczej, która przygotowała projekt niniejszego poradnika – w jej skład wchodziła: Sylvie Decoodt, Baptiste Martel, Annick Oerlemans i Johanna Sassi.

Jak niniejszy poradnik odnosi się do ustawodawstwa krajowego i praktyki krajowej?

Poradnik ten stanowi narzędzie tzw. miękkiej konwergencji. Nie jest on prawnie wiążący, ale odzwierciedla wspólnie uzgodnione standardy przyjęte przez zarząd EUAA 31 października 2024 r.

Jak niniejszy poradnik odnosi się do innych narzędzi EUAA? Każdą z części niniejszego praktycznego poradnika należy czytać łącznie z innymi dostępnymi praktycznymi poradnikami i narzędziami EUAA.

- **Elementy przekrojowe** należy czytać łącznie z dokumentem *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational Standards and Indicators* [Wytyczne dotyczące szczególnych potrzeb w dziedzinie azylu i przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki] ⁽²⁾ oraz z portalem EUAA „Let’s Speak Asylum” [Porozmawiajmy o azylu] ⁽³⁾.
- Część **Przyjmowanie** należy czytać łącznie z Wytycznymi EASO dotyczącymi warunków recepcyjnych ⁽⁴⁾, Wytycznymi dotyczącymi warunków recepcyjnych dzieci bez opieki ⁽⁵⁾ oraz Wytycznymi EASO dotyczącymi planowania i zarządzania sytuacjami kryzysowymi w kontekście zapewnienia pomocy socjalnej dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową ⁽⁶⁾. Wszystkie te poradniki są uzupełnione o treść dokumentów pt. *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational Standards and Indicators* [Wytyczne dotyczące szczególnych potrzeb w dziedzinie azylu i przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki] ⁽⁷⁾ oraz *Guidance on Reception: Operational standards and indicators* [Wytyczne dotyczące przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki] ⁽⁸⁾.
- **Procedurę rozpatrywania wniosku** należy czytać łącznie z *Poradnikiem praktycznym EASO: Przesłuchanie* ⁽⁹⁾, dokumentem pt. *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka] ⁽¹⁰⁾, *Poradnikiem praktycznym EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową* ⁽¹¹⁾ oraz *Poradnikiem praktycznym dotyczącym kolejnych wniosków* ⁽¹²⁾.

Zastrzeżenie prawne

Niniejszy poradnik został opracowany bez uszczerbku dla zasady, że jedynie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej może dokonywać miarodajnej wykładni prawa UE.

⁽²⁾ EUAA, *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* [Wytyczne dotyczące szczególnych potrzeb w dziedzinie azylu i przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki], maj 2024 r.

⁽³⁾ Portal EUAA, „Let’s Speak Asylum” [Porozmawiajmy o azylu].

⁽⁴⁾ EASO, *Wytyczne EASO dotyczące warunków recepcyjnych: standardy operacyjne i wskaźniki*, wrzesień 2016 r.

⁽⁵⁾ EASO, *Wytyczne dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki: standardy operacyjne i wskaźniki*, grudzień 2018 r.

⁽⁶⁾ EASO, *Wytyczne EASO dotyczące planowania i zarządzania sytuacjami kryzysowymi w kontekście zapewnienia pomocy socjalnej dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową*, 2018.

⁽⁷⁾ EUAA, *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* [Wytyczne dotyczące szczególnych potrzeb w dziedzinie azylu i przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki], maj 2024 r.

⁽⁸⁾ EUAA, *Guidance on Reception: Operational standards and indicators* [Wytyczne dotyczące przyjmowania: standardy operacyjne i wskaźniki], maj 2024 r.

⁽⁹⁾ EASO, *Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie*, grudzień 2014 r.

⁽¹⁰⁾ EUAA, *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r.

⁽¹¹⁾ EASO, *Poradnik praktyczny EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową*, kwiecień 2018 r.

⁽¹²⁾ EASO, *Poradnik praktyczny dotyczący kolejnych wniosków*, grudzień 2021 r.

Spis treści

Wykaz skrótów.....	9
Wprowadzenie	10
1. Charakterystyczne aspekty wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC	12
1.1. Znaczenie zaufania	12
1.2. Wpływ tła kulturowego, społecznego i językowego	17
1.3. Wpływ stygmatyzacji, wstydu, braku zaufania i strachu	19
1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń.....	20
2. Szczególne gwarancje proceduralne.....	23
2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby	23
2.2. Identyfikacja szczególnych potrzeb	24
2.3. Zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych.....	26
3. Rejestracja	33
3.1. Wczesna identyfikacja wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC.....	33
3.2. Rejestracja podstaw wniosku.....	34
3.3. Rejestrowanie danych osobowych osób trans, niebinarnych lub interseksualnych...	35
4. Przeglądanie.....	37
4.1. Przygotowanie do przeglądu.....	37
4.1.1. Zapoznanie się z aktami sprawy.....	37
4.1.2. Sprawdzanie informacji o kraju pochodzenia	39
4.2. Rozpoczęcie przeglądu.....	41
4.2.1. Przekazywanie informacji.....	41
4.3. Prowadzenie przeglądu	42
4.3.1. Elastyczne podejście	42
4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania	45
4.4. Zakończenie przeglądu	58
5. Ocena materiału dowodowego	61
5.1. Gromadzenie informacji	62
5.1.1. Zbieranie dowodów	62
5.1.2. Identyfikacja i formułowanie istotnych faktów.....	65
5.2. Ocena wiarygodności	67
5.2.1. Ocena oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę	68

5.2.2. Ocena dowodów z dokumentu.....	73
5.2.3. Ocena informacji o kraju pochodzenia	76
5.2.4. Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń.....	77
6. Ocena ryzyka.....	80
6.1. Elementy, które należy wziąć pod uwagę	80
6.2. Wnioski oparte na aktywnościach seksualnych osób tej samej płci.....	82
6.3. Wnioski <i>sur place</i>	83
6.4. Kwestia ukrywania	83
6.5. Przepisy kryminalizujące SOGIESC	85
6.6. Podmioty dopuszczające się prześladowań	86
7. Analiza prawna	88
7.1. Działania stanowiące prześladowanie	88
7.2. Związek przyczynowy z przesłanką prześladowania	91
7.2.1. Przynależność do określonej grupy społecznej.....	92
7.2.2. Inne przesłanki prześladowania w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC.....	94
7.3. Ochrona w kraju pochodzenia.....	95
7.3.1. Podmioty udzielające ochrony	95
7.3.2. Alternatywa ochrony wewnętrznej.....	96
8. Kolejne wnioski.....	99
8.1. Nowy wniosek złożony w ramach kolejnego postępowania, oparty na przesłankach związanych z SOGIESC.....	99
8.2. SOGIESC jako podstawa poprzedniego wniosku ponownie złożonego z nowymi elementami	100

Legenda

Legenda wskazuje konkretną grupę docelową dla poszczególnych rozdziałów tej części: funkcjonariusz zajmujący się rejestracją członków i urzędnik prowadzący postępowanie w kontekście azylu. Każdej z tych grup przypisano odrębną ikonę, aby ułatwić identyfikację odpowiednich rozdziałów.

Ikona	Grupa docelowa	Rozdziały
	Funkcjonariusz zajmujący się rejestracją	1. Charakterystyczne aspekty wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC 2. Szczególne gwarancje proceduralne 3. Rejestracja
	Urzędnik prowadzący postępowanie	1. Charakterystyczne aspekty wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC 2. Szczególne gwarancje proceduralne 4. Przesłuchanie 5. Ocena dowodów 6. Ocena ryzyka 7. Analiza prawna 8. Kolejne wnioski

Wykaz skrótów

Skrót	Definicja
dyrektywa w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona)
dyrektywa w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona)	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona)
EUAA	Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu
FRA	Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej
Karta	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
Konwencja dotycząca statusu uchodźców	Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. oraz protokół do niej z 1967 r. (określana w prawodawstwie UE dotyczącym azylu i przez TSUE jako „konwencja genewska”)
LGBTIQ	lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe, interseksualne i queer
państwa członkowskie	państwa członkowskie UE
państwa UE+	państwa członkowskie UE i państwa stowarzyszone w ramach Schengen (Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria)
rozporządzenie w sprawie kwalifikowania	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE
rozporządzenie w sprawie procedury azylowej	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE
SOGIESC	orientacja seksualna, tożsamość płciowa, ekspresja płciowa i cechy płciowe
UNHCR	Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców

Wprowadzenie

Ubiegające się o ochronę osoby o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych nie stanowią grupy jednorodnej. Choć mogą doświadczać podobnych zagrożeń, ich wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej opierają się na różnych doświadczeniach, narracjach i profilach. Osoby ubiegające się o ochronę mogą również potrzebować tej ochrony ze względu na ryzyko związane z przypisywaną im SOGIESC. Każdy przypadek ma swoje specyficzne cechy i wymaga indywidualnej oceny.

Wnioski o udzielenie azylu oparte na przesłankach związanych z SOGIESC stanowią z reguły wyzwanie dla osób odpowiedzialnych za ich rozpatrywanie. Sedno sprawy dotyczy często obszarów życia osoby ubiegającej się o ochronę, które są bardzo wrażliwe i intymne. Osoby składające wnioski oparte na przesłankach związanych SOGIESC mogą znajdować się w sytuacji wymagającej szczególnych gwarancji proceduralnych, które umożliwią rzetelne rozpatrzenie ich wniosku. Na sposób, w jaki fakty są przedstawiane przez osobę ubiegającą się o ochronę lub odbierane przez funkcjonariusza zajmującego się rejestracją lub urzędnika prowadzącego postępowanie, mogą wpływać takie czynniki, jak założenia, stereotypy, trauma, brak zaufania czy lęk. W takich przypadkach szczególnie istotne są solidne działania na rzecz budowania atmosfery zaufania w całej procedurze azylowej.

Niniejszy poradnik zawiera praktyczne wskazówki dotyczące kluczowych aspektów związanych z rejestracją i rozpatrywaniem wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, oparte na przesłankach związanych z SOGIESC. Chociaż uwzględniono w nim również podstawowe ogólne wskazówki mające zastosowanie do wszystkich spraw azylowych, nie są one tu szczegółowo omawiane. W poradniku zamieszczono odniesienia do innych publikacji EUAA, w których można znaleźć bardziej szczegółowe informacje.

Niniejszy praktyczny poradnik podzielono na osiem rozdziałów.

Rozdział [1. Charakterystyczne aspekty wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC](#) zawiera wyjaśnienia dotyczące tego, jak ważne jest budowanie atmosfery zaufania na etapie rejestracji i przesłuchania w procedurze azylowej, oraz zawiera wskazówki, jak to osiągnąć. Skupia się również na szczególnych aspektach dotyczących wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, które mogą mieć wpływ na przebieg procedury.

Rozdział [2. Szczególne gwarancje proceduralne](#) koncentruje się na identyfikacji szczególnych potrzeb w przypadku osób ubiegających się o ochronę, których wnioski są oparte na przesłankach związanych z SOGIESC. Zawiera również wskazówki dotyczące zapewnienia niezbędnych szczególnych gwarancji proceduralnych na etapie rozpatrywania wniosku, aby stworzyć warunki umożliwiające skuteczny dostęp do procedury azylowej i udział w niej.

Rozdział [3. Rejestracja](#) zawiera wskazówki dotyczące kluczowych kwestii związanych z rejestracją wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC. W szczególności koncentruje się na tym, jak funkcjonariusz zajmujący się rejestracją może rozpoznać wniosek oparty na przesłankach związanych z SOGIESC, jak zarejestrować podstawę takiego wniosku oraz jak rejestrować dane osobowe osób transpłciowych, niebinarnych lub interseksualnych.

Rozdział [4. Przesłuchanie](#) zawiera praktyczne wskazówki dla urzędnika prowadzącego postępowanie dotyczące przeprowadzania przesłuchania w sprawach dotyczących SOGIESC, w tym przygotowania się do przesłuchania, jego rozpoczęcia, przeprowadzenia (z uwzględnieniem istotnych aspektów lub wymiarów, które mogą wymagać zbadania) oraz zakończenia.

Rozdział [5. Ocena materiału dowodowego](#) zawiera wskazówki dotyczące kwestii, które należy wziąć pod uwagę podczas gromadzenia i oceny odpowiednich dowodów w sprawach dotyczących SOGIESC, w tym przy ustalaniu i formułowaniu istotnych okoliczności faktycznych oraz przy ocenie wiarygodności na podstawie oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę, dowodów z dokumentów oraz informacji o kraju pochodzenia, z uwzględnieniem możliwych czynników zakłócających.

Rozdział [6. Ocena ryzyka](#) koncentruje się na kluczowych elementach, które należy uwzględnić przy ocenie ryzyka w przypadku powrotu w sprawach dotyczących SOGIESC, w tym na kwestiach takich jak dyskrecja, sprawcy prześladowań oraz przepisy karne dotyczące SOGIESC.

Rozdział [7. Analiza prawna](#) przedstawia elementy analizy prawnej, koncentrując się na aspektach szczególnie istotnych w przypadku wniosków dotyczących SOGIESC. Rozdział ten zawiera elementy, które należy uwzględnić w odniesieniu do traktowania stanowiącego prześladowanie, związku przyczynowego z jedną (lub więcej) z podstaw prześladowania, potencjalnych podmiotów zapewniających ochronę oraz możliwości zastosowania alternatywnej ochrony wewnętrznej.

Rozdział [8. Kolejne wnioski](#) koncentruje się na elementach, które mogą być istotne przy ocenie dopuszczalności kolejnych wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC.

1. Charakterystyczne aspekty wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC

W niniejszym rozdziale przedstawiono wskazówki dotyczące:

- sposobów budowania atmosfery zaufania na etapie rejestracji oraz przesłuchania w procedurze azylowej w odniesieniu do osób ubiegających się o ochronę, których wnioski oparte są na przesłankach związanych z SOGIESC; oraz
- aspektów, które mogą wpływać na rozpatrywanie takich wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC podczas rejestracji, przesłuchania, a także w trakcie oceny dowodów dotyczących wniosków związanych z SOGIESC.

1.1. Znaczenie zaufania

Budowanie **atmosfery zaufania** jest istotne we wszystkich sprawach azylowych, aby możliwe było zebranie wszelkich najważniejszych informacji dotyczących powodów, dla których dana osoba ubiega się o ochronę międzynarodową. Zapewnia to **rzetelne rozpatrzenie sprawy** w drodze właściwego zastosowania wszystkich obowiązujących przepisów prawa. W przypadku osób ubiegających się o ochronę, których wnioski opierają się na przesłankach związanych z SOGIESC, budowanie tej atmosfery zaufania na etapie rejestracji oraz przesłuchania jest szczególnie ważne. Ułatwia to bowiem **ujawnienie informacji o własnej osobie (samoujawnienie)**, co jest kluczowe dla rzetelnego rozpatrzenia takiego wniosku opartego na przesłankach związanych z SOGIESC. Samoujawnienie SOGIESC oznacza dobrowolne przekazanie informacji dotyczących własnej SOGIESC urzędnikom zajmującym się procedurą azylową i przyjmowaniem.

Dla osoby ubiegającej się o ochronę **funkcjonariusz zajmujący się rejestracją** jest zwykle jednym z pierwszych punktów kontaktu z procedurą azylową; to jemu przedstawia podstawę swojego wniosku. Z tego względu należy stworzyć bezpieczne i otwarte środowisko dla lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych, interseksualnych i queer (LGBTIQ), którzy ubiegają się o ochronę – tj. środowisko umożliwiające im odpowiednie złożenie wniosku. Oznacza to zapewnienie, by każdy aspekt otoczenia fizycznego i społecznego sprzyjał inkluzywności i był pełen szacunku oraz by osobom ubiegającym się o ochronę zagwarantowano poufność.

Podobnie podczas **przesłuchania** od osoby ubiegającej się o ochronę oczekuje się przekazania informacji na temat SOGIESC, co może być tematem szczególnie wrażliwym, niezależnie od jej kraju pochodzenia czy kontekstu społecznego. Dlatego również na etapie przesłuchania należy zadbać o stworzenie atmosfery zaufania, aby dana osoba czuła się bezpieczna i była gotowa do dzielenia się takimi informacjami.

Poniżej przedstawiono zalecenia, które mogą pomóc w ułatwieniu ujawnienia SOGIESC oraz w stworzeniu otwartego i inkluzywnego środowiska, zarówno na etapie rejestracji, jak i podczas przesłuchania.

Rysunek 1. Zalecenia dotyczące tworzenia otwartego i inkluzywnego środowiska

- **Zwracaj uwagę na komunikację werbalną i niewerbalną**

Na początek należy zwrócić uwagę na własną komunikację werbalną i niewerbalną, w szczególności ton głosu i mowę ciała. Osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą uważnie obserwować zachowanie i sposób wypowiedzi urzędnika, ponieważ wcześniej mogły być zmuszone do tego, aby siebie chronić.

Zarówno komunikacja werbalna, jak i komunikacja niewerbalna powinny być uważne oraz wyrażać otwartość, spokój, neutralność i empatię wobec osoby ubiegającej się o ochronę. Można to osiągnąć np. przez spowolnienie tempa zadawanych pytań podczas przesłuchania, łagodniejszy ton głosu, poświęcenie czasu na uważne wysłuchanie osoby ubiegającej się o ochronę, zwracanie się do niej bezpośrednio. Należy również zwrócić uwagę na własne postawy i uprzedzenia oraz pamiętać o zachowaniu profesjonalizmu i braku stronniczości (zob. również sekcja [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)). Komunikacja werbalna i niewerbalna tłumacza(-ki) ma równie istotne znaczenie. Należy upewnić się, czy tłumacz(ka) także zachowuje się w sposób neutralny i profesjonalny (zob. również [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 4. Tłumaczenia ustne).

Powiązana publikacja EUAA, IGC

Więcej informacji można znaleźć w EUAA, IGC, [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) [Praktyczny poradnik dotyczący tłumaczeń ustnych w procedurze azylowej], luty 2024 r.

- **Używaj imienia i zaimków, których używa osoba ubiegająca się o ochronę**

Jeżeli język używany podczas przesłuchania rozróżnia formy męskie, żeńskie lub neutralne, należy uwzględniać ten aspekt podczas zwracania się do osób transpłciowych, interseksualnych lub niebinarnych. Na początku przesłuchania należy uprzejmie zapytać osobę, w jaki sposób chciałaby być nazywana, i następnie używać wskazanych przez tę osobę imienia i zaimków przez cały czas trwania procedury azylowej. Choć rejestrowanie danych osobowych osoby ubiegającej się o ochronę zależy od krajowych przepisów prawa i krajowej polityki, zaleca się zwracanie się do tej osoby zgodnie z jej tożsamością, niezależnie od tego, czy wskazane imię i płeć mogą zostać formalnie zarejestrowane w bazie danych (zob. również sekcja [3.3. Rejestrowanie danych osobowych osób trans, niebinarnych lub interseksualnych](#)).

- **Zapewnij i podkreśl neutralność oraz bezstronność**

Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę o neutralności i bezstronności urzędnika(-czki) i tłumacza(-ki). Jeśli ma to zastosowanie, warto również poinformować, że urzędnik(-czka) lub tłumacz(ka) mają doświadczenie w pracy ze sprawami opartymi na przesłankach związanych z SOGIESC. Jeśli jest to możliwe w kontekście krajowym, dobrą praktyką jest poinformowanie tłumacza(-ki) z wyprzedzeniem o tematach, które mogą zostać poruszone podczas przesłuchania (zob. [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 4. Tłumaczenia ustne).

- **Zapewnij i podkreśl poufność**

Należy jasno wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę, że wszystkie informacje i dowody przekazane w trakcie postępowania są poufne i nie zostaną ujawnione domniemanym sprawcom prześladowań lub poważnej krzywdy ⁽¹³⁾. Osoba ubiegająca się o ochronę powinna zostać poinformowana, jeśli jakiegokolwiek informacje mają zostać udostępnione innym organom lub podmiotom, i należy podać przyczyny takiego działania.

Wyjaśnienie celu gromadzenia informacji na różnych etapach procedury pomaga osobie ubiegającej się o ochronę zrozumieć, jakie informacje są potrzebne, i sprzyja budowaniu atmosfery zaufania.

⁽¹³⁾ Art. 30 [dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE](#) z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona) (Dz.U. L 180/60 z 29.6.2013) (dyrektywa w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona)); art. 7 [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1348](#) z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE (Dz.U. L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>) (rozporządzenie w sprawie procedury azylowej).

Jeśli w aktach sprawy figuruje więcej niż jedna osoba dorosła (np. małżonkowie lub rodzina), należy każdą osobę rejestrować, przesłuchiwać i informować indywidualnie, w miejscu zapewniającym prywatność i z poszanowaniem zasady poufności. Należy także upewnić się, czy każda osoba dorosła ma świadomość możliwości złożenia własnego, odrębnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej ⁽¹⁴⁾.

Jeżeli praktyka krajowa dopuszcza możliwość przekazania informacji dotyczących jednej osoby ubiegającej się o ochronę innej osobie ujętej w tym samym akcie sprawy, należy zapytać tę pierwszą o zgodę, zapewniając poufność przy składaniu takiego zapytania. Jest to szczególnie istotne w przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, ponieważ mogą one dotyczyć kwestii wyjątkowo wrażliwych, a osoby ubiegające się o ochronę mogą chcieć zachować prywatność w odniesieniu do szczegółów swojej sprawy, ze względów osobistych, prywatności lub bezpieczeństwa.

- **Przekazuj informacje o wolności wyrażania SOGIESC w procedurze azylowej**

Dobłą praktyką jest poinformowanie osoby ubiegającej się o ochronę, że może otwarcie i swobodnie mówić o swojej SOGIESC w toku procedury azylowej. Informacja ta może zostać przekazana na różnych etapach procedury (np. podczas rejestracji, na początku lub w dowolnej chwili przesłuchania) w zależności od sprawy oraz od momentu, w którym osoba odniesie się do swojej SOGIESC.

- **Zadbaj o to, by miejsce rejestracji lub przesłuchania uwzględniało potrzeby osób o zróżnicowanej SOGIESC**

Jeśli pozwala na to krajowy kontekst, należy rozważyć dostosowanie przestrzeni fizycznej, w której odbywa się rejestracja/przesłuchanie, a także innych przestrzeni, np. poczekalni, w sposób sprzyjający osobom LGBTIQ. Można to osiągnąć przez umieszczenie materiałów informacyjnych (np. ulotek, plakatów) dotyczących praw i usług dla osób o szczególnych potrzebach, w tym praw osób LGBTIQ i usług wsparcia tych osób, o ile materiały te są dostępne w administracji krajowej. Należy jednak pamiętać, że takie materiały powinny być udostępniane w sposób dyskretny i kulturowo wrażliwy. Ich obecność może przyczynić się do stworzenia bezpiecznej przestrzeni w miejscu rejestracji/przesłuchania, w której osoba ubiegająca się o ochronę poczuje się pewniej, ujawniając swoją tożsamość SOGIESC. Jak w każdej sprawie azylowej, miejsce przeprowadzania rejestracji i przesłuchania powinno umożliwiać przekazanie informacji z pełnym poszanowaniem zasady poufności.

Należy również pamiętać, że samo miejsce, a także sposób ubioru funkcjonariusza zajmującego się rejestracją lub urzędnika prowadzącego postępowanie, mogą mieć wpływ na osobę ubiegającą się o ochronę oraz jej gotowość do ujawnienia tożsamości. Na przykład jeśli miejscem jest posterunek policji, a funkcjonariusz jest w mundurze, może to wpłynąć na osoby, które mają negatywne doświadczenia związane z organami ścigania.

⁽¹⁴⁾ Art. 7 ust. 1 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 21 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej. Należy zauważyć, że rozporządzenie w sprawie procedury azylowej zawiera szczególne przepisy dotyczące osób pełnoletnich wymagających pomocy w dokonywaniu czynności prawnych (zob. art. 31 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej).

- **Zagwarantuj, że dzieci zostaną należycie wysłuchane**

Dzieci (osoby poniżej 18. roku życia) mają prawo do bycia wysłuchanymi, a ich najlepszy interes stanowi nadrzędną przesłankę działania ⁽¹⁵⁾. Dzieci ubiegające się o ochronę międzynarodową wraz z rodzicem(-ami) lub innymi osobami dorosłymi sprawującymi nad nimi opiekę mogą mieć własną podstawę do wniosku o udzielenie azylu związaną z ich SOGIESC, ale mogą nie wspomnieć o tym na etapie rejestracji. Dlatego dobrą praktyką jest indywidualne wysłuchanie dzieci towarzyszących osobom dorosłym już na etapie rejestracji.

To, czy dzieci pozostające pod opieką mają możliwość złożenia indywidualnego wniosku, zależy od przepisów prawa krajowego ⁽¹⁶⁾.

W przypadku dzieci bez opieki, w zależności od krajowych przepisów i praktyki, może być konieczne podjęcie odpowiednich działań po złożeniu wniosku o udzielenie azylu, aby zapewnić obecność przedstawiciela/opiekuna prawnego podczas przesłuchania.

Powiązane publikacje EUAA

Więcej informacji na temat rejestracji wniosków składanych przez dzieci bez opieki można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny dotyczący rejestracji. Składanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej](#), grudzień 2021 r.

Więcej informacji na temat najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w trakcie procedury azylowej można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej](#), 2019.

- **Przekazuj informacje na temat procedury azylowej**

Przekazywanie informacji odgrywa kluczową rolę w ułatwianiu ujawnienia SOGIESC. Osoby ubiegające się o ochronę mogą nie być świadome, że ich SOGIESC może mieć znaczenie dla oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, mogą nie czuć się uprawnione do ujawnienia SOGIESC lub nie czuć się na tyle bezpiecznie, aby to zrobić. Często osoby te mają niewielką wiedzę o procedurze azylowej przed zarejestrowaniem wniosku. Mogą mieć błędne przekonanie, że powinny przedstawiać swoją SOGIESC w sposób stereotypowy (zob. również sekcja [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)). Zdarza się, że otrzymują nieprawdziwe lub sprzeczne informacje od osób trzecich na temat procedury azylowej. Na przykład osoby ubiegające się o ochronę mogły otrzymać mylące informacje od przemytników lub innych osób trzecich, jakoby ujawnienie ich SOGIESC mogło negatywnie wpłynąć na procedurę azylową.

Przekazanie informacji na następujące tematy może zachęcić osobę ubiegającą się o ochronę do ujawnienia swojej SOGIESC: poufność w procedurze azylowej obowiązująca wszystkich zaangażowanych uczestników; neutralność tłumacza(-ki); możliwość złożenia odrębnego wniosku przez osobę ubiegającą się o ochronę, niezależnie od członków rodziny; prawo do

⁽¹⁵⁾ Art. 12 i 3, Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, [Convention on the Rights of the Child](#) [Konwencja o prawach dziecka], 20 listopada 1989 r., Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów ONZ, t. 1577, s. 3 i [1967 Protocol Relating to the Status of Refugees](#) [Protokół z 1967 r. dotyczący statusu uchodźców], 31 stycznia 1967 r., Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów ONZ, t. 606, s. 267 (Konwencja dotycząca statusu uchodźców) i motyw 33 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 23 i art. 22 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹⁶⁾ Art. 7 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 7 i art. 34 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

otrzymania wsparcia w procedurze z uwagi na szczególne potrzeby proceduralne; odpowiednie wsparcie w przypadku szczególnych potrzeb w zakresie przyjmowania; pomoc i reprezentacja prawna; inne wsparcie świadczone przez wyspecjalizowane instytucje (zob. również sekcja [4.2.1. Przekazywanie informacji](#)). Już na etapie dostępu do procedury azylowej dobrą praktyką jest poinformowanie osoby ubiegającej się o ochronę o tym, jakiego rodzaju informacje będą wymagane, jakiego rodzaju formularze i dokumenty będą wykorzystywane oraz o ewentualnych ograniczeniach, na przykład o tym, jak dane osobowe osób transpłciowych są rejestrowane w krajowej bazie danych (zob. również sekcja [3.3. Rejestrowanie danych osobowych osób trans, niebinarnych lub interseksualnych](#)).

Oprócz przekazania informacji należy zapewnić osobom ubiegającym się o ochronę wystarczającą przestrzeń do zadawania pytań i rozwiewania ewentualnych wątpliwości. Więcej informacji na temat przekazywania informacji osobom LGBTIQ można znaleźć w [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 5. Udzielanie informacji, budowanie zdolności i zwiększanie świadomości.

Powiązane zasoby EUAA

Więcej informacji na temat przekazywania informacji osobom LGBTIQ można znaleźć w portalu EUAA, „[Let's Speak Asylum](#)” [Porozmawiajmy o azylu].

Dalsze wskazówki dotyczące przekazywania informacji można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure](#) [Poradnik praktyczny dotyczący przekazywania informacji w procedurze azylowej], grudzień 2024 r.

Aby uzyskać dalsze wskazówki dotyczące stosowania technik komunikacji w celu stworzenia środowiska inkluzywnego, zob. [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 3. Komunikacja inkluzywna i tworzenie bezpiecznych przestrzeni.

1.2. Wpływ tła kulturowego, społecznego i językowego

Tło społeczne, kulturowe i **językowe** osoby ubiegającej się o ochronę może wpływać na rozpatrywanie spraw dotyczących SOGIESC na różne sposoby.

Osoba ubiegająca się o ochronę może **nie dysponować odpowiednim słownictwem**, by opisać swoją SOGIESC. Osoby ubiegające się o ochronę często pochodzą z kontekstów językowych, w których brakuje neutralnych lub precyzyjnych określeń do opisywania kwestii związanych z SOGIESC, albo przyswoiły one obraźliwe określenia używane przez inne osoby w ich kulturze lub społeczeństwie do opisywania SOGIESC i same również ich używają. To może również prowadzić do braku precyzji w ich wypowiedziach. Osoby ubiegające się

o ochronę mogą również niewłaściwie używać niektórych terminów lub używać ich w różnych znaczeniach w ramach jednej narracji, co może wpłynąć na postrzeganą spójność ich wypowiedzi. Wskazówki dotyczące postępowania w takim przypadku, zob. [Należy dostosować styl komunikacji](#) w sekcji 2.3.

Ponadto **tło społeczne i kulturowe** może wpływać na sposób, w jaki osoba ubiegająca się o ochronę samookreśla się. Na przykład ktoś może mówić o pociągu do osób tej samej płci lub o kontaktach seksualnych z osobami tej samej płci, ale nie uważać siebie za osobę biseksualną, homoseksualną lub gejowską. Może to wynikać ze stygmatyzacji i wstydu związanego z tymi etykietami, ale także z wielu innych powodów, np. tego, kogo w kraju pochodzenia uznaje się za osobę homoseksualną. Patrz również: [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Information note](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – nota informacyjna], rozdział 1. Terminy i pojęcia związane z SOGIESC.

Marginalizacja, dyskryminacja, a nawet penalizacja osób LGBTIQ w kraju pochodzenia często prowadzą do **niskiego poziomu zgłaszania i niewystarczającego dokumentowania** przypadków nadużyć wobec osób LGBTIQ. W związku z tym szczegółowe informacje o kraju pochodzenia są często ograniczone lub wręcz niedostępne. Dodatkowo osoby LGBTIQ mogą niechętnie zgłaszać incydenty właściwym organom, nawet jeśli nie są one związane z SOGIESC, ze strachu lub z innych powodów. Organy mogą również niechętnie wydawać raporty o incydentach, które ich zdaniem dotyczą spraw prywatnych lub stanowią społeczne tabu.

W kontekście **rejestracji i przesłuchania** kluczowe jest, aby umożliwić osobom ubiegającym się o ochronę używanie własnych słów do identyfikowania lub opisywania swojej SOGIESC oraz aby posługiwać się tymi samymi słowami. Należy zapytać osobę ubiegającą się o ochronę o znaczenie używanych przez nią terminów oraz o powody ich używania, zwłaszcza jeśli te terminy wydają się zaskakujące lub niezrozumiałe. Należy upewnić się, czy tłumacz(ka) używa tych samych słów co osoba ubiegająca się o ochronę. W razie potrzeby należy zapisać użyte wyrazy w języku osoby ubiegającej się o ochronę (a nie ich tłumaczenie). Dodatkowe informacje na temat tłumaczenia dla osób LGBTIQ można znaleźć w [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) [Poradnik praktyczny dotyczący tłumaczeń ustnych w procedurze azylowej], luty 2024 r., sekcja 4.3.4. „Interpreting for LGBTIQ persons” [Tłumaczenie ustne dla osób LGBTIQ].

Przygotowując się do przeprowadzenia przesłuchania oraz podczas **oceny wiarygodności**, należy zapoznać się z aspektami językowego, społecznego i kulturowego tła osoby ubiegającej się o ochronę, które mają znaczenie w kontekście kwestii związanych z SOGIESC ⁽¹⁷⁾ na podstawie informacji dostępnych na danym etapie. Na przykład warto zapoznać się z informacjami na temat terminów stosowanych w języku osoby ubiegającej się o ochronę w odniesieniu do osób LGBTIQ. W razie potrzeby należy zgromadzić dodatkowe informacje, np. o kraju pochodzenia, od ekspertów językowych, ekspertów ds. danego kraju

⁽¹⁷⁾ Art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 7 lit. a) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

lub z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy osoby ubiegającej się o ochronę. Zob. też sekcja [4.1.2. Sprawdzanie informacji o kraju pochodzenia](#).

Należy pamiętać, że rozumienie tła osoby ubiegającej się o ochronę może być ograniczone oraz że lokalne lub indywidualne praktyki mogą się różnić. Przed wyciągnięciem wniosków należy upewnić się, w możliwie najszerszym zakresie, że podczas przesłuchania poruszono ewentualne kwestie dotyczące wiarygodności oraz że osoba ubiegająca się o ochronę miała możliwość ich wyjaśnienia lub sprecyzowania. Należy się upewnić, czy te kwestie dotyczące wiarygodności nie wynikają wyłącznie z różnic kulturowych, językowych lub społecznych.

1.3. Wpływ stygmatyzacji, wstydu, braku zaufania i strachu

Osoba ubiegająca się o ochronę może pochodzić ze społeczeństwa, w którym o osobach o zróżnicowanej SOGIESC mówi się z reguły, a nawet wyłącznie, w sposób negatywny i uwłaczający, lub ze społeczeństwa, w którym związki osób tej samej płci lub niebinarne tożsamości płciowe są dyskryminowane, czy wręcz penalizowane. Poza wrogim klimatem społecznym osoba ta może mieć również osobiste doświadczenia dyskryminacji lub braku akceptacji w rodzinie, wśród przyjaciół lub w społeczności, a nawet doświadczenia przemocy fizycznej lub nadużyć. Może to również dotyczyć kraju tranzytowego lub kraju przyjmującego. Stygmatyzacja oraz różne formy doznanych krzywd mogą skutkować odczuwaniem **wstydu**, **poczucia winy**, a nawet **wewnętrzną homo-/bi-/trans-/interfobią**.

Ponadto z powodu wcześniejszych lub obecnych doświadczeń marginalizacji, dyskryminacji, przemocy lub kryminalizacji ze strony społeczeństwa lub organów osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą również odczuwać **brak zaufania** wobec organów, tłumaczy ustnych lub innych osób w kraju, w którym ubiegają się o ochronę. Stygmatyzacja, wstyd, strach i brak zaufania mogą prowadzić do tego, że osoba ubiegająca się o ochronę unika (lub próbuje uniknąć) ujawnienia swojej SOGIESC. Nawet jeśli dana osoba ujawniła swoją SOGIESC, może mieć trudności z ujawnieniem dalszych informacji i szczegółów związanych ze swoją SOGIESC, doświadczeniami lub innymi aspektami swojego wniosku.

Ryzyko, że te czynniki negatywnie wpłyną na **przesłuchanie**, można zminimalizować, informując osobę ubiegającą się o ochronę, nawet wielokrotnie, o poufności procedury azylowej (zob. sekcja [1.1. Znaczenie zaufania](#)). Można również przypomnieć osobie ubiegającej się o ochronę, że może mówić swobodnie, bez obawy o bycie ocenianą. Należy wykazać się empatią wobec tej osoby oraz wyjaśnić, że ma się świadomość wrażliwego charakteru omawianego tematu i że zrozumiałe jest, iż może ona odczuwać niepewność lub dyskomfort podczas jego poruszania. We wszystkich przypadkach należy zwracać uwagę na swoje nastawienie i zachować neutralność, zapewniając jednocześnie, że to samo dotyczy tłumacza (zob. sekcja [1.1. Znaczenie zaufania](#)). Używane pojęcia oraz sposób formułowania i strukturyzowania pytań podczas przesłuchania również mogą odegrać rolę w ograniczaniu tego ryzyka (zob. sekcja [4.3. Prowadzenie przesłuchania](#)). Należy pamiętać, że dokładność tłumaczenia ustnego ma z tego względu istotne znaczenie. W razie potrzeby należy upewnić się, czy tłumacz również ma świadomość znaczenia tej dokładności. Szczegółowe wskazówki dotyczące tłumaczenia ustnego w sprawach dotyczących SOGIESC można znaleźć w [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions](#)

[and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 4. Tłumaczenie ustne.

Powiązana publikacja EUAA, IGC

Wytyczne dotyczące tłumaczenia ustnego podczas przesłuchań w sprawie azylu można znaleźć w EUAA, IGC, [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) [Praktyczny poradnik dotyczący tłumaczeń ustnych w procedurze azylowej], luty 2024 r.

W odniesieniu do **oceny wiarygodności** należy pamiętać, że stygmatyzacja i wstyd mogą mieć wpływ na sposób, w jaki osoba ubiegająca się o ochronę postrzega swoją tożsamość SOGIESC, a także na stopień szczegółowości, precyzji i spójności, jakiego można zasadnie oczekiwać od jej wypowiedzi. Przy określaniu, jakiego poziomu szczegółowości i precyzji można oczekiwać, aby uznać dane fakty za wiarygodne, należy wziąć pod uwagę różne elementy. Może to obejmować na przykład to, czy osoba ubiegająca się o ochronę miała trudności z akceptacją własnej SOGIESC, oraz to, czy i jak często oraz w jakich okolicznościach otwarcie o niej rozmawiała. Należy również uwzględnić inne czynniki, które mogą mieć wpływ na ocenę sprawy i sytuację osobistą, takie jak poziom wykształcenia oraz ogólna elokwencja osoby ubiegającej się o ochronę.

1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń

Stereotypy, założenia i uprzedzenia mogą odgrywać rolę na etapie rejestracji, podczas przesłuchania oraz przy ocenie dowodów. Mogą one oddziaływać zarówno na funkcjonariusza zajmującego się rejestracją, jak i na urzędnika prowadzącego postępowanie. **Stereotypy dotyczące osób o zróżnicowanej SOGIESC** są powszechne i mogą dotyczyć różnych aspektów.

Istnieją stereotypy dotyczące cech lub właściwości związanych z zachowaniem, postawą lub wyglądem. Przykładem może być stereotyp, zgodnie z którym geje powinni przejawiać cechy lub zachowania powszechnie uznawane za kobiece, a lesbijki – cechy lub zachowania powszechnie uznawane za męskie.

Założenia i stereotypy mogą również odnosić się do pragnień, uczuć, emocji, procesów wewnętrznych lub przeżyć danej osoby. Poniżej przedstawiono kilka przykładów.

- Założenie, że osoby transpłciowe chcą poddać się operacji i leczeniu uzgodnienia płci. W rzeczywistości nie wszystkie osoby transpłciowe tego chcą. Co więcej, niektóre osoby mogą chcieć skorzystać z pewnych procedur medycznych, ale z innych nie.
- Założenie, że osoby LGBTIQ przeszły przez wewnętrzny proces zmagania związanych z swoją orientacją seksualną. W rzeczywistości może to mieć miejsce, ale nie musi.
- Założenie, że osoby LGBTIQ przeszły przez proces autorefleksji. Stopień, w jakim osoba ubiegająca się o ochronę jest w stanie wyrazić autorefleksję, zależy w dużej mierze od jej indywidualnej sytuacji.

- Założenie, że osoba LGBTIQ bierze udział w działaniach/wydarzeniach/organizacjach związanych z LGBTIQ. To również może, ale nie musi mieć miejsca.

Założenia mogą też dotyczyć kontaktów seksualnych, związków romantycznych lub małżeńskich osób LGBTIQ. Niektóre osoby LGBTIQ mogą mieć doświadczenia w zakresie związków romantycznych lub kontaktów seksualnych, inne zaś nie. Niektóre mogą aktywnie poszukiwać związków romantycznych lub kontaktów seksualnych, inne nie ⁽¹⁸⁾. Niektóre osoby LGBTIQ mogą także być obecnie lub były w przeszłości w związku lub małżeństwie z osobą odmiennej płci (zob. sekcja [4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania](#)).

Założenia mogą również dotyczyć orientacji seksualnej osób transpłciowych. Tożsamość i ekspresja płciowa są odrębne od orientacji seksualnej. Osoby transpłciowe mogą mieć różne orientacje seksualne, podobnie jak osoby cisplciowe (tj. osoby, których tożsamość płciowa odpowiada płci przypisanej przy urodzeniu). Na przykład kobieta transpłciowa może być zainteresowana kobietami cisplciowymi lub mężczyznami cisplciowymi albo inną osobą transpłciową.

Na etapie **rejestracji i podczas przesłuchania** należy unikać werbalnego lub niewerbalnego wyrażania jakiegokolwiek osądu dotyczącego wyglądu fizycznego, postawy i zachowania osoby ubiegającej się o ochronę, w tym jej ubioru, fryzury, makijażu czy sposobu bycia, zwłaszcza jeśli osąd ten opiera się na założeniach lub stereotypach. Należy dążyć do unikania wszelkich negatywnych postaw wobec jakiegokolwiek osoby lub grupy oraz utrzymywać postawę pełną szacunku, otwartości i profesjonalizmu ⁽¹⁹⁾. Należy mieć świadomość własnych uprzedzeń i pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę również może mieć swoje własne uprzedzenia lub wyobrażenia dotyczące roli organów azylowych. Może ona również odczuwać presję, by podczas przesłuchania prezentować określone stereotypowe zachowania lub cechy, tak aby przekonać organ o swojej SOGIESC.

Podczas **oceny wiarygodności** nie należy wyciągać wniosków na podstawie własnej percepcji wyglądu fizycznego, postawy lub zachowania osoby ubiegającej się o ochronę. Ocena wiarygodności wypowiedzi osoby ubiegającej się o ochronę nie powinna opierać się na założeniu, że osoby LGBTIQ zawsze unikają określonych ryzykownych sytuacji. Na przykład, jeśli osoba ubiegająca się o ochronę twierdzi, że jest gejem i mówi, że spotkała się z innym mężczyzną w hotelu w centrum swojego miasta, gdzie istniało ryzyko bycia zauważonym, nie należy automatycznie uznawać tego za niewiarygodne tylko dlatego, że sytuacja ta mogła być ryzykowna. Osoby LGBTIQ również podejmują ryzyko, tak jak wszyscy ludzie.

Ocena wiarygodności nie powinna być oparta na potwierdzeniu (lub braku potwierdzenia) uprzedzeń, stereotypów lub założeń w odniesieniu do osób o zróżnicowanej SOGIESC. Aby tego uniknąć, należy być świadomym własnych założeń i stereotypów oraz opierać ocenę na wskaźnikach wiarygodności, a nie na tym, czy dana osoba wpisuje się w stereotypowe wyobrażenia. Zob. sekcja [5.2. Ocena wiarygodności](#) oraz [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics –](#)

⁽¹⁸⁾ Zob. sekcja [4.3.2 lit. c\) Związki, pociąg emocjonalny lub seksualny, interakcje lub inne kwestie](#).

⁽¹⁹⁾ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) orzekł, że ocena wniosków wyłącznie na podstawie stereotypowych pojęć kojarzonych z osobami homoseksualnymi nie pozwala na uwzględnienie przez te organy indywidualnej sytuacji i osobistych uwarunkowań konkretnej osoby ubiegającej się o azyl. Zob. wyrok TSUE z dnia 2 grudnia 2014 r., [A, B i C przeciwko Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), sprawy połączone C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 61–63. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

[*Information note*](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – nota informacyjna], sekcja 2.1. Normy i uprzedzenia.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Stworzenie atmosfery zaufania ma kluczowe znaczenie w przypadku osób ubiegających się o ochronę, których wnioski związane są ze zróżnicowaną SOGIESC, ponieważ ułatwia to ujawnienie informacji o sobie.
- Poniżej przedstawiono zalecenia, które mogą pomóc w stworzeniu warunków sprzyjających samoujawnieniu oraz w budowaniu otwartego i inkluzywnego środowiska. Należy:
 - zwracać uwagę na komunikację werbalną i niewerbalną;
 - używać imienia i zaimka wskazanego przez osobę ubiegającą się o ochronę;
 - zapewnić i podkreślić neutralność oraz bezstronność;
 - zapewnić i podkreślić poufność;
 - przekazać informacje o swobodzie wyrażania SOGIESC w ramach procedury azylowej;
 - zadbać o to, by miejsce rejestracji lub przesłuchania uwzględniało potrzeby osób o zróżnicowanej SOGIESC;
 - zagwarantować, że dzieci zostaną należycie wysłuchane;
 - przekazać informacje dotyczące procedury azylowej.
- Czynniki, które mogą mieć wpływ na ocenę wniosków związanych z tożsamością SOGIESC, obejmują:
 - tło kulturowe, społeczne i językowe;
 - stygmatyzację, wstyd, brak zaufania i strach;
 - stereotypy, założenia i uprzedzenia urzędnika prowadzącego postępowanie.
- Świadomość wpływu tych czynników na przebieg postępowania ma istotne znaczenie, aby ograniczyć ich wpływ na przesłuchanie, ocenę dowodów oraz ogólny wynik procedury.

2. Szczególne gwarancje proceduralne

Niektóre osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym osoby LGBTIQ, znajdują się w szczególnej sytuacji osobistej, która może sprawiać, że będą wymagać szczególnego traktowania. Mogą one potrzebować specjalnej pomocy i usług, aby w pełni uczestniczyć w procedurze azylowej i korzystać z przysługujących im praw ⁽²⁰⁾.

W niniejszym rozdziale skupiono się na:

- identyfikacji szczególnych potrzeb w przypadku osób ubiegających się o ochronę, których wnioski opierają się na przesłankach związanych z SOGIESC;
- zapewnieniu niezbędnych szczególnych gwarancji proceduralnych na wszystkich etapach rozpatrywania wniosku, od rejestracji, przez przesłuchanie, aż po ocenę wniosku, w celu stworzenia warunków umożliwiających skuteczny dostęp do procedury azylowej i aktywny udział w tej procedurze.

2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby

Niektóre osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową mogą, ze względu na swoją sytuację osobistą, znajdować się w wyjątkowo **trudnej sytuacji**, która wymaga szczególnego traktowania pod względem skutecznego dostępu do procedury azylowej oraz możliwości uzasadnienia swojego wniosku.

Osoby LGBTIQ na ogół napotykać różnorodne wyzwania społeczne, ekonomiczne i prawne, które mogą sprawiać, że są bardziej narażone na zagrożenia niż ogół ludności. Wiele osób LGBTIQ (lub postrzeganych jako takie) ubiegających się o ochronę doświadcza dyskryminacji, stygmatyzacji oraz przemocy słownej lub fizycznej w kraju pochodzenia lub w trakcie podróży, ze strony organów państwowych, członków rodziny lub ogółu społeczeństwa. Ponadto mogły być one ofiarami przestępstw z nienawiści, przemocy, a także (pozasądowych) kar, takich jak pozbawienie wolności lub dotkliwie kary cielesne. Po przybyciu do kraju przyjmującego również mogły spotkać się z dyskryminacją lub groźbami. Takie doświadczenia mogą prowadzić do traumy, wstydu, wewnętrznej homo-/bi-/trans-/interfobii, braku zaufania do organów państwowych, poczucia izolacji, trudności w poczuciu bezpieczeństwa i akceptacji, braku samoakceptacji i samoświadomości oraz trudności w ujawnieniu swojej SOGIESC.

Osoby, których sytuacja osobista jest istotna z tego punktu widzenia lub które doświadczyły takich zdarzeń, mogą wymagać **szczególnych gwarancji proceduralnych**. Pozwoli im to skutecznie uczestniczyć w procedurze azylowej i przedstawić elementy niezbędne do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej ⁽²¹⁾.

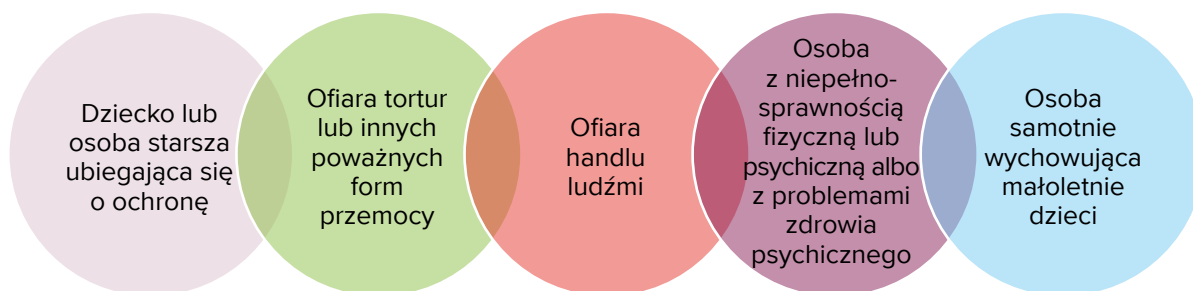
⁽²⁰⁾ Art. 2 lit. d), art. 24 ust. 1 i art. 24 ust. 3 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 17, art. 3 pkt 14 i art. 21 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽²¹⁾ Motyw 29 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 20 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą mieć również inne, **krzyżujące się szczególne potrzeby**, niezależnie od tych związanych z ich SOGIESC. Należy uwzględnić te krzyżujące się potrzeby, aby zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę odpowiednią pomoc i, w razie potrzeby, szczególne gwarancje proceduralne.

Rysunek 2. Sytuacje warunkujące możliwe krzyżujące się szczególne potrzeby

Na powyższym rysunku przedstawiono niektóre kwestie, które mogą wskazywać na istnienie różnych krzyżujących się szczególnych potrzeb wymagających uwzględnienia. Na przykład osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą być jednocześnie dziećmi bez opieki lub mieć doświadczenia związane z przemocą bądź handlem ludźmi. Może to powodować, że znajdują się one w szczególnie trudnej sytuacji i w związku z tym mogą wymagać zastosowania szczególnych gwarancji proceduralnych, aby mogły przedstawić swój wniosek.

Przedstawione na rysunku profile nie stanowią katalogu zamkniętego, a każdą sprawę należy oceniać indywidualnie, aby zidentyfikować wszystkie możliwe szczególne potrzeby. Należy pamiętać, że samo bycie osobą LGBTIQ nie oznacza automatycznie, że dana osoba znajduje się w szczególnie trudnej sytuacji. Dlatego też nie każda osoba LGBTIQ ubiegająca się o ochronę musi koniecznie wymagać szczególnych gwarancji proceduralnych.

Kwestie intersekcjonalności, tożsamości intersekcjonalnych oraz związanych z nimi wyzwań dla osób LGBTIQ omówiono bardziej szczegółowo w [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 2. Intersekcjonalność w dziedzinie azylu.

2.2. Identyfikacja szczególnych potrzeb

Osoby ubiegające się o ochronę, które wymagają szczególnych gwarancji proceduralnych, powinny zostać **zidentyfikowane możliwie jak najszybciej**, aby można było niezwłocznie zapewnić im odpowiednie wsparcie ⁽²²⁾.

W zależności od profilu osoby ubiegającej się o ochronę i jej sytuacji osobistej potrzeba zapewnienia szczególnych gwarancji proceduralnych może wynikać z jej SOGIESC (zob.

⁽²²⁾ Art. 24 ust. 1 i art. 24 ust. 3 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 17, 18, 24 i art. 20 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

sekcja [2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby](#)). Dyskryminacja społeczna, stygmatyzacja, trauma i wewnętrzna homo-/bi-/trans-/interfobia, trudności w zakresie samoświadomości lub samoakceptacji swojej SOGIESC oraz w jej ujawnieniu mogą znacząco wpływać na zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do przedstawienia swojego wniosku. Mogą również wpływać na jej zdolność do współpracy z organem rejestrującym lub rozstrzygającym sprawę w zakresie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, jeżeli nie zostaną zapewnione odpowiednie szczególne gwarancje proceduralne (zob. sekcja [2.3. Zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych](#)).

Ważne jest, aby pamiętać, że osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą również mieć inne, krzyżujące się szczególne potrzeby, które należy uwzględnić, aby zapewnić im odpowiednią pomoc i w razie potrzeby – szczególne gwarancje proceduralne (więcej informacji można znaleźć w sekcji [2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby](#)). Krzyżujące się szczególne potrzeby mogą ujawnić się na każdym etapie procedury. Dlatego należy w sposób proaktywny obserwować i analizować wypowiedzi, dokumenty, zachowania oraz okazywane lub wyrażane emocje osoby ubiegającej się o ochronę na wszystkich etapach procedury azylowej, za które się odpowiada (rejestracja, przesłuchanie itd.), i być uważnym(-ą), aby wychwycić wszelkie oznaki potencjalnych krzyżujących się szczególnych potrzeb.

Jeśli podczas rejestracji zostaną zidentyfikowane szczególne potrzeby, należy je niezwłocznie **odnotować** w formularzu rejestracyjnym lub w odpowiednich bazach danych bądź systemach, zgodnie z obowiązującymi krajowymi procedurami, i natychmiast je uwzględnić. Kluczowe jest również, aby informacje te zostały przekazane organowi rozstrzygającemu, który rozpatruje wniosek, za świadomą zgodą osoby ubiegającej się o ochronę, tak aby mogły zostać uwzględnione podczas analizy wniosku.

W ramach procesu identyfikacji konieczne jest również, aby podczas **przesłuchania** aktywnie brać pod uwagę wypowiedzi osoby ubiegającej się o ochronę oraz inne przedstawione przez nią dowody. Należy obserwować jej zachowanie przez cały przebieg przesłuchania, aby wychwycić możliwe sygnały wskazujące na istnienie szczególnych potrzeb. Uwzględnienie szczególnych potrzeb osoby ubiegającej się o ochronę jako osoby LGBTIQ oraz identyfikacja ewentualnych innych krzyżujących się szczególnych potrzeb pomogą w odpowiednim przygotowaniu się do przesłuchania, jego przeprowadzeniu i zakończeniu w sposób, który najlepiej umożliwi osobie ubiegającej się o ochronę ujawnienie podstaw wniosku o udzielenie ochrony.

Identyfikacja szczególnych potrzeb i zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych to **proces ciągły**, który trwa przez całe przesłuchanie, od etapu przygotowania po zakończenie. Proces ten może także wykraczać poza samo przesłuchanie, np. w formie skierowania do podmiotów zewnętrznych, takich jak instytucje odpowiedzialne za przyjmowanie osoby ubiegającej się lub pracownicy socjalni. W przypadku konieczności przekazania informacji podmiotom zewnętrznym niezbędna jest świadoma zgoda osoby ubiegającej się o ochronę, z poszanowaniem zasady poufności.

Należy pamiętać, że samo bycie osobą LGBTIQ ubiegającą się o ochronę nie oznacza automatycznie istnienia szczególnych potrzeb. To, czy osoba o zróżnicowanej SOGIESC posiada inne, krzyżujące się szczególne potrzeby, zależy od jej indywidualnej sytuacji.

Powiązane narzędzie EUAA

Więcej informacji na temat identyfikacji szczególnych potrzeb i sposobu radzenia sobie z nimi na każdym etapie procedury azylowej można znaleźć w [narzędziu EUAA służącym do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach](#).

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat obowiązku dochodzenia przez urzędnika prowadzącego postępowanie można znaleźć w [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 1.1.1 lit. b) Wypełnienie spoczywającego na urzędniku prowadzącym postępowanie obowiązku rozpatrzenia sprawy.

2.3. Zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych

Po zidentyfikowaniu jakichkolwiek szczególnych potrzeb należy zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową odpowiednie wsparcie na każdym etapie postępowania oraz skierować ją do dalszej oceny lub uzyskania pomocy ⁽²³⁾. Na każdym etapie należy rozważyć podjęcie szeregu działań.

Rysunek 3. Zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych

Należy wziąć pod uwagę płeć osób uczestniczących w postępowaniu

Należy przydzielić urzędnika prowadzącego postępowanie, który przeszedł odpowiednie szkolenie

Należy dostosować styl komunikacji

Należy nawiązać kontakt z odpowiednimi podmiotami i przekazać osobie ubiegającej się o ochronę informacje o możliwym dalszym wsparciu/dodatkowej pomocy

Należy rozważyć zorganizowanie i umożliwienie obecności dodatkowej osoby wspierającej

Należy zapewnić dostosowanie przekazywanych informacji do indywidualnej sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę

Należy, w razie potrzeby, wydłużyć przesłuchanie

Należy wprowadzić odpowiednie dostosowania proceduralne

Należy unikać przeprowadzania przesłuchań zdalnych, o ile to możliwe

⁽²³⁾ Art. 24 ust. 3 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 20, art. 20 i art. 21 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Należy wziąć pod uwagę płeć osób uczestniczących w postępowaniu

Osobie ubiegającej się o ochronę należy przekazać informację o przysługującym jej **prawie do wystąpienia z wnioskiem o wyznaczenie tłumacza, funkcjonariusza zajmującego się rejestracją lub urzędnika prowadzącego postępowanie określonej płci**, zarówno na etapie rejestracji, jak i podczas późniejszego przesłuchania. Wnioski takie należy rozpatrywać przychylnie, jeżeli wynikają z trudności w przedstawieniu przez osobę ubiegającą się o ochronę podstaw wniosku w sposób wyczerpujący ⁽²⁴⁾.

Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę, że w niektórych przypadkach jej wniosek może nie zostać uwzględniony z uwagi na ograniczenia praktyczne (np. ograniczoną dostępność urzędników prowadzących postępowanie lub tłumaczy ustnych określonej płci).

W razie potrzeby i jeśli jest to wykonalne z praktycznego punktu widzenia (np. w zależności od dostępności), należy umożliwić zmianę urzędnika prowadzącego przesłuchanie lub tłumacza ustnego. Jeżeli zauważy się, że nie dokonano takiej zmiany przed rozpoczęciem przesłuchania, należy zgłosić ten fakt odpowiednim osobom lub jednostkom w administracji krajowej.

Należy przydzielić urzędnika prowadzącego postępowanie, który przeszedł odpowiednie szkolenie

Wszyscy urzędnicy prowadzący postępowanie muszą posiadać kompetencje umożliwiające uwzględnienie orientacji seksualnej i tożsamości płciowej osoby ubiegającej się o ochronę w kontekście jej wniosku o udzielenie azylu ⁽²⁵⁾. Dobrą praktyką jest przeprowadzanie przesłuchania przez urzędnika, który przeszedł odpowiednie **szkolenie** lub posiada **specjalistyczne przygotowanie zawodowe bądź doświadczenie w zakresie zagadnień związanych z SOGIESC** i ich znaczenia w procedurze azylowej. W krajowym systemie azylowym mogą funkcjonować urzędnicy specjalizujący się w prowadzeniu spraw związanych z SOGIESC. Należy zastanowić się nad własnymi kompetencjami i zdolnością do przeprowadzenia przesłuchania oraz, w razie potrzeby, zorganizować przekazanie sprawy innemu urzędnikowi. Zapoznanie się z niniejszym poradnikiem stanowi już dobry punkt wyjścia do dalszego rozwijania kompetencji w przyszłości. Dobrą praktyką jest również współpraca z tłumaczami ustnymi, którzy przeszli szkolenie w zakresie tematyki SOGIESC lub posiadają znaczne doświadczenie zawodowe w obsłudze wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC. Aby uzyskać dalsze wskazówki dotyczące tłumaczenia ustnego w sprawach związanych z SOGIESC, należy zapoznać się z [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 4. Tłumaczenia ustne.

⁽²⁴⁾ Art. 15 ust. 3 lit. b) i c) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 9 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽²⁵⁾ Art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 7 lit. a) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Należy dostosować styl komunikacji

Należy dostosować język i styl komunikacji, aby okazywać empatię i budować zaufanie osoby ubiegającej się o ochronę. Aby uzyskać więcej informacji, zob. sekcja [1.1. Znaczenie zaufania](#).

W miarę możliwości należy **stosować terminologię używaną przez osobę ubiegającą się o ochronę** i poprosić ją o **wyjaśnienie, jakie znaczenie** mają dla niej poszczególne określenia. Jeśli jednak osoba ubiegająca się o ochronę używa **obraźliwych określeń** do opisu samej siebie, nie należy jej poprawiać, ale warto unikać powtarzania tych określeń. Należy wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę, że dane określenie ma w danym języku wydźwięk negatywny i dlatego nie będzie używane. Warto zapytać osobę, co ma na myśli, używając tego określenia, i czy istnieje inne słowo, którego mogłaby użyć. Jeśli osoba ubiegająca się o ochronę nie zna innego nieobraźliwego określenia albo nie ma innego, które chciałaby zastosować względem siebie, nie należy narzucać żadnych terminów. Najlepszym rozwiązaniem jest zawsze umożliwienie osobie ubiegającej się o ochronę samookreślenia się. W żadnym wypadku nie należy wprowadzać określeń, które prowadziłyby do nadania tożsamości lub doświadczeniu danej osoby innej etykiety niż ta, którą sama zastosowała. Zamiast tego można odwołać się do wyjaśnienia udzielonego przez osobę ubiegającą się o ochronę. Na przykład jeśli osoba ta użyje obraźliwego terminu na określenie „geja” i wyjaśni to w następujący sposób: „Użyłem tego terminu, ponieważ jestem mężczyzną i lubię mężczyzn”, można formułować swoje pytania, rozpoczynając je w następujący sposób: „Powiedziałeś mi, że jesteś mężczyzną, który lubi mężczyzn”. W ostateczności, jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę nie potrafi wyjaśnić danego określenia lub nie można użyć takiego wyjaśnienia, można posłużyć się obraźliwym określeniem, zaznaczając, że przytoczono je, ponieważ osoba ubiegająca się sama go użyła. Można również sporządzić notatkę wyjaśniającą, w której zostaną zapisane te informacje.

Podczas przesłuchania należy zwracać się do osoby ubiegającej się o ochronę, używając **zaimka**, którego używa ona względem siebie. Należy zwracać się do niej **imieniem lub pseudonimem**, który preferuje, nawet jeśli nie odpowiadają one danym w dokumentach tożsamości ani oficjalnie zarejestrowanemu imieniu (zob. również sekcja [1.1. Znaczenie zaufania](#)).

Inkluzywny język i sposób komunikacji omówiono bardziej szczegółowo w [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 3. Komunikacja inkluzywna i tworzenie bezpiecznych przestrzeni.

Należy nawiązać kontakt z odpowiednimi podmiotami i przekazać osobie ubiegającej się o ochronę informacje o możliwym dalszym wsparciu/pomocy

Należy zwrócić uwagę na wszystkie szczególne potrzeby, jakie może mieć osoba ubiegająca się o ochronę. Ważne jest, aby te potrzeby i inne istotne obserwacje poczynione na etapie rejestracji lub podczas przesłuchania zostały odpowiednio **udokumentowane oraz przekazane odpowiednim podmiotom**, które mogą zapewnić konkretne wsparcie i usługi. Należy przy tym pamiętać o zasadzie poufności. W zależności od krajowej praktyki oraz własnych obowiązków w ramach organu należy przekazać odpowiednim podmiotom

zewnątrznym niezbędne informacje. Mogą to być podmioty odpowiedzialne za przyjmowanie osoby ubiegającej się o ochronę oraz pracownicy socjalni. Przekazywanie informacji podmiotom zewnętrznym może się odbywać wyłącznie za świadomą zgodą osoby ubiegającej się o ochronę.

Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę o jej prawie do pomocy prawnej i reprezentacji na wszystkich etapach postępowania ⁽²⁶⁾. Zob. również [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 5.1.2. Informacje o procedurze i pomoc prawna.

W zależności od krajowej praktyki oraz własnych obowiązków w ramach organu należy przekazać osobie ubiegającej się o ochronę informacje na temat odpowiednich warunków zakwaterowania, np. o ośrodku przyjmowania zapewniającym zakwaterowanie dostosowane do szczególnych potrzeb lub o osobnych pomieszczeniach dla osób LGBTIQ (zob. [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Reception](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – przyjmowanie], rozdział 1. Świadczenia w ramach warunków przyjmowania, tabela Zakwaterowanie – uwzględnienie aspektów związanych z SOGIESC). Można również przekazać informacje o krajowych lub lokalnych organizacjach zajmujących się prawami osób LGBTIQ lub grupach wsparcia działających na rzecz osób LGBTIQ, zwłaszcza w kontekście migracji/azyłu. Dobrą praktyką jest przekazywanie takich informacji w formie ulotek lub wizytówek, pod warunkiem że odbywa się to w sposób dyskretny, który nie ujawnia tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę wobec osób trzecich, co mogłoby narazić ją na przemoc lub dyskryminację. W razie dostępności i potrzeby, np. w przypadku traumy, należy przekazać informacje o specjalistach psychologach lub psychoterapeutach pracujących z osobami ubiegającymi się o ochronę lub w szczególności z osobami LGBTIQ.

Należy rozważyć możliwość zorganizowania lub umożliwienia obecności osoby wspierającej

Należy pamiętać, że osoby LGBTIQ mogą napotykać dodatkowe trudności w ujawnieniu podstaw swoich wniosków podczas przesłuchania oraz mogą mieć inne krzyżujące się potrzeby (zob. sekcja [2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby](#)). Dlatego też mogą skorzystać z obecności osoby wspierającej, takiej jak pracownik socjalny.

Jeśli w danym kontekście krajowym dopuszcza się obecność **osób wspierających** podczas przesłuchania, należy spotkać się z osobą ubiegającą się o ochronę indywidualnie przed przesłuchaniem, aby potwierdzić, że wyraża ona zgodę na obecność osoby wspierającej podczas przesłuchania. Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę, że wszystkie osoby obecne na przesłuchaniu są zobowiązane do zachowania poufności. Aby umożliwić wyrażenie świadomej zgody, należy upewnić się, czy osoba ubiegająca się o ochronę ma

⁽²⁶⁾ Art. 22 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 16 i art. 15 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

świadomość roli osoby wspierającej podczas przesłuchania, a także tego, że w jego trakcie mogą zostać poruszone szczegółowe i wrażliwe, związane ze sprawą, kwestie, które osoba ubiegająca się o ochronę mogła dotychczas z nią nie omawiać lub których może nie chciał ujawniać tej osobie.

Należy zapewnić dostosowanie przekazywanych informacji do indywidualnej sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę

Przy przekazywaniu informacji należy **wziąć pod uwagę sytuację osobistą osoby ubiegającej się o ochronę**. Obejmuje to poziom jej wykształcenia i umiejętności czytania i pisanie, a także ewentualne **szczegółne potrzeby**, które mogą wpływać na zrozumienie przekazywanych informacji, takie jak wiek, doświadczenia traumatyczne oraz problemy ze zdrowiem fizycznym lub psychicznym.

Bardziej szczegółowe wskazówki dotyczące budowania zaufania i przekazywania informacji można znaleźć w sekcjach [1.1. Znaczenie zaufania](#) oraz [4.2. Rozpoczęcie przesłuchania](#).

Należy, w razie potrzeby, wydłużyć przesłuchanie

Przesłuchania w sprawach dotyczących SOGIESC mogą wymagać **więcej czasu** niż w przypadku innych rodzajów wniosków. W razie potrzeby należy przewidzieć dłuższy czas trwania przesłuchania lub zaplanować drugie przesłuchanie, w zależności od tego, co jest możliwe do zrealizowania w danym organie krajowym. Zapewnienie obecności tego samego tłumacza/tej samej tłumaczki, jeśli to możliwe, pozwoli na kontynuowanie przesłuchania bez potrzeby poświęcania dodatkowego czasu lub wysiłku na nawiązanie relacji z osobą ubiegającą się o ochronę i stworzenie atmosfery zaufania.

Należy wprowadzić odpowiednie dostosowania proceduralne

W zależności od indywidualnej sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę oraz potrzeb w zakresie szczególnych gwarancji proceduralnych wynikających z ewentualnych sytuacji wymagających szczególnego traktowania, może zaistnieć konieczność dostosowania procedury. Rozpatrzenie wniosku tej osoby może zostać potraktowane priorytetowo ⁽²⁷⁾ lub, przeciwnie, można przewidzieć więcej czasu na jego rozpatrzenie. Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę potrzebuje szczególnych gwarancji proceduralnych, powinna zostać zwolniona z procedur przyspieszonych lub granicznych, jeśli nie można zapewnić jej odpowiedniego wsparcia ⁽²⁸⁾.

Na przykład wniosek złożony przez małoletniego bez opieki, który identyfikuje się jako osoba LGBTIQ, może zostać potraktowany priorytetowo, jeśli leży to w jego najlepszym interesie. Z drugiej strony w przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, w których osoba ubiegająca się o ochronę ma także (inne) krzyżujące się potrzeby, np. osoba LGBTIQ, która w przeszłości padła ofiarą handlu ludźmi, może być konieczne zapewnienie większej ilości czasu lub dodatkowego wsparcia, aby umożliwić jej skuteczny udział w procedurze azylowej. Jeżeli nie można zapewnić potrzebnego wsparcia w zakresie

⁽²⁷⁾ Art. 31 ust. 7 lit. b) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 34 ust. 5 lit. b) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽²⁸⁾ Motyw 30 i art. 24 ust. 3 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 20 i art. 21 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

szczególnych gwarancji proceduralnych, osoba ubiegająca się o ochronę powinna zostać zwolniona z procedur przyspieszonych lub granicznych.

Zgodnie z krajową praktyką należy podjąć niezbędne działania, aby zapewnić **priorytetowe traktowanie wniosku** już na etapie rejestracji. Na tym etapie należy upewnić się, czy wnioski oparte na przesłankach związanych z SOGIESC są właściwie kierowane do odpowiedniej procedury. Należy jednak pamiętać, że priorytetowe traktowanie wniosku nie zawsze jest najlepszym rozwiązaniem. Osoba ubiegająca się o ochronę może potrzebować czasu na przygotowanie się do przesłuchania oraz na uzyskanie wsparcia, np. pomocy medycznej lub psychologicznej ⁽²⁹⁾.

Należy unikać przeprowadzania przesłuchań zdalnych, o ile to możliwe

Przeprowadzanie przesłuchań zdalnych może **wiązać się z pewnymi trudnościami**. Na przykład w sprawach dotyczących tożsamości SOGIESC przesłuchanie może wymagać więcej czasu lub może być trudno zbudować relację zaufania z osobą ubiegającą się o ochronę. Dlatego forma wideokonferencji może być w takich przypadkach nieodpowiednia ⁽³⁰⁾. W innych sytuacjach zdalne przesłuchanie może być korzystne dla osób ubiegających się o ochronę, które mają szczególne potrzeby, na przykład może im być łatwiej przedstawić informacje wrażliwe lub mogą mieć trudności z podróżowaniem. W takich przypadkach zaleca się przeprowadzenie indywidualnej oceny każdego przypadku. Jeśli to możliwe w danym kontekście krajowym, dobrą praktyką jest uzyskanie zgody osoby ubiegającej się o ochronę na przeprowadzenie przesłuchania w formie zdalnej.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat przeprowadzania przesłuchań w formie zdalnej można znaleźć w EASO, [Practical Recommendations on Conducting the Personal Interview Remotely](#) [Praktyczne zalecenia dotyczące zdalnego przeprowadzania przesłuchań], maj 2020 r.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Niektóre osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogły doświadczyć przemocy, dyskryminacji, gróźb, przestępstw z nienawiści i kar, co mogło spowodować traumę lub poczucie wstydu, brak zaufania oraz izolację. Może to z kolei oznaczać, że osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę wymagają szczególnych gwarancji proceduralnych, aby mogły skutecznie uczestniczyć w procedurze azylowej i przedstawić elementy uzasadniające ich wnioski.
- Niektóre osoby LGBTIQ mogą mieć także inne krzyżujące się potrzeby, takie jak:
 - bycie dzieckiem lub osobą w podeszłym wieku;
 - bycie ofiarą tortur lub innych poważnych form przemocy;

⁽²⁹⁾ Motyw 29 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); motyw 20 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽³⁰⁾ Motyw 15 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- bycie ofiarą handlu ludźmi;
- posiadanie niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej albo problemów ze zdrowiem psychicznym;
- bycie samotnym rodzicem z małoletnimi dziećmi.
- Należy pamiętać, że nie każda osoba LGBTIQ ubiegająca się o ochronę wymaga szczególnych gwarancji proceduralnych. Zależy to od indywidualnych okoliczności konkretnego przypadku.
- Ważne jest, aby osoby wymagające szczególnych gwarancji proceduralnych lub osoby o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania zostały zidentyfikowane jak najwcześniej. Proces rejestracji jest tu wyjątkowo istotny, ponieważ może zapewnić wczesną identyfikację tych potrzeb.
- Należy jak najwcześniej w procedurze zbierać informacje na temat potencjalnych szczególnych potrzeb osoby ubiegającej się o ochronę. Należy je niezwłocznie uwzględniać podczas procesu rejestracji oraz przez cały okres prowadzenia postępowania.
- Identyfikacja szczególnych potrzeb i zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych to proces trwający przez cały okres przesłuchania – od etapu przygotowań aż po jego zakończenie, a nawet później, na przykład przez skierowanie do innych instytucji.
- Zapewnienie szczególnych gwarancji proceduralnych osobom ubiegającym się o ochronę ze względu na SOGIESC, na podstawie ich indywidualnych okoliczności, może obejmować następujące działania:
 - wzięcie pod uwagę płci osób uczestniczących w postępowaniu;
 - wyznaczenie urzędnika prowadzącego postępowanie, który przeszedł odpowiednie szkolenie;
 - dostosowanie stylu komunikacji;
 - komunikowanie się z odpowiednimi podmiotami i poinformowanie osoby ubiegającej się o ochronę o dostępnej pomocy/dostępnym wsparciu;
 - rozważenie możliwości obecności osoby wspierającej;
 - dostosowanie informacji do sytuacji osobistej osoby ubiegającej się o ochronę;
 - wydłużenie przesłuchania, jeśli jest to konieczne;
 - wprowadzenie dostosowań proceduralnych;
 - unikanie przeprowadzania przesłuchań zdalnych, o ile to możliwe.

3. Rejestracja

Ten rozdział koncentruje się na rejestracji wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej związanych z SOGIESC i zawiera informacje na temat tego, w jaki sposób funkcjonariusz zajmujący się rejestracją może:

- zidentyfikować wnioski oparte na przesłankach związanych z SOGIESC na podstawie dowodów lub materiałów przedstawionych przez osobę ubiegającą się o ochronę lub inne strony;
- zarejestrować podstawy wniosku, jeśli jest to zgodne z krajową praktyką;
- odpowiednio przeprowadzić rejestrację osób transpłciowych, niebinarnych lub interpłciowych.

W niniejszym rozdziale „rejestracja” i „proces rejestracji” odnoszą się zarówno do rejestracji wystąpienia z wnioskiem, jak i jego złożenia. W zależności od krajowej praktyki kroki te mogą występować równocześnie i być zintegrowane w jednym etapie.

Powiązana publikacja EUAA

Szczegółowe wytyczne dotyczące procesu rejestracji w procedurze azylowej można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny dotyczący rejestracji. Składanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej](#), grudzień 2021 r.

3.1. Wczesna identyfikacja wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC

Zasadniczo oczekuje się, że osoby ubiegające się o ochronę przedstawią wszystkie powody, dla których ubiegają się o ochronę międzynarodową. Należy jednak pamiętać, że osoby te mogą nie być świadome, że rzeczywista lub postrzegana SOGIESC stanowi podstawę do udzielenia ochrony międzynarodowej, mogą nie czuć się upoważnione lub bezpieczne, aby ją ujawnić, lub mogą potrzebować więcej czasu lub prywatności, aby to zrobić. Osoby ubiegające się o ochronę, których wnioski opierają się na przesłankach związanych z SOGIESC, często doświadczyły dyskryminacji, nienawiści i przemocy w swoich krajach pochodzenia, podczas tranzytu, a nawet w kraju azylu. W niektórych przypadkach sprawcami takich aktów przemocy lub dyskryminacji są organy państwowe w kraju pochodzenia.

Zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do przedstawienia swojego wniosku, a także jej samoświadomość w zakresie SOGIESC mogą być poważnie zaburzone wskutek tych negatywnych doświadczeń, jak również ewentualnych traum, poczucia wstydu czy uwewnętrznionej homo-/bi-/trans-/interfobii.

Wskazówki dotyczące możliwej SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę, które pojawiają się na etapie rejestracji, mogą również wynikać z innych materiałów przedstawionych przez nią samą lub przez inne organy lub instytucje. Może to obejmować raporty medyczne lub psychologiczne/psychospołeczne albo informacje przekazane przez organy odpowiedzialne za przyjmowanie osób ubiegających się o ochronę, doradców prawnych lub organizacje

społeczeństwa obywatelskiego, które miały już kontakt z daną osobą. Raporty te mogą zawierać informacje dotyczące aspektów biologicznych/medycznych związanych z tranzycją osoby transpłciowej, statusu interpłciowego danej osoby lub przemocy, której doświadczyła, a która mogła mieć związek z jej tożsamością SOGIESC (na przykład w przypadku ofiary przemocy homo-/bi-/trans-/interfobicznej lub gwałtu „korekcyjnego”).

Istnieją jednak pewne rodzaje dowodów, które nie powinny być gromadzone ani akceptowane, i w związku z tym nie mogą być wymagane od osoby ubiegającej się o ochronę. Więcej informacji na temat znaczenia różnych rodzajów dowodów dokumentujących oraz zakazanych dowodów można znaleźć w rozdziale [5. Ocena materiału dowodowego](#), a w szczególności w sekcji [5.1.1 lit. b\) Zbieranie dowodów z dokumentów i innych rodzajów dowodów](#).

3.2. Rejestracja podstaw wniosku

Podczas gdy wszystkie państwa członkowskie UE i państwa stowarzyszone w ramach Schengen (państwa UE+) rejestrują dane osobowe osób ubiegających się o ochronę na etapie rejestracji, **podstawy ich wniosku** nie są często rejestrowane na tym etapie.

Rejestracja podstaw wniosku związanych z SOGIESC na wczesnym etapie pozwala organowi azylowemu odpowiednio przygotować się do przesłuchania. Obejmuje to uwzględnienie potencjalnych szczególnych potrzeb osoby ubiegającej się o ochronę, zapewnienie niezbędnych gwarancji proceduralnych, w tym zastosowanie technik przesłuchania, które pomogą danej osobie ujawnić podstawę wniosku, lub powierzenie sprawy urzędnikowi prowadzącemu postępowanie, który został specjalnie przeszkolony lub się w tym zakresie specjalizuje ⁽³¹⁾. Zaleca się przyjęcie takiego podejścia, jeżeli jest ono zgodne z krajowymi przepisami i wytycznymi.

Należy **dokładnie** odnotować podstawę ochrony i obawy osoby ubiegającej się o ochronę, w tym elementy związane z SOGIESC, oddając dokładnie jej słowa. Na przykład jeśli osoba ubiegająca się o ochronę będąca kobietą powie, że spała z inną kobietą, nie należy tego zapisywać jako stwierdzenia, że jest lesbijką. Osobie ubiegającej się o ochronę należy także umożliwić odniesienie się do wszelkich błędów tłumaczeniowych, nieporozumień lub nieścisłości w protokole rejestracyjnym i ich sprostowanie. Jest to szczególnie istotne, aby uniknąć nieporozumień lub niespójności między wypowiedziami osoby ubiegającej się o ochronę podczas rejestracji i przesłuchania, które mogłyby negatywnie wpłynąć na ocenę jej wiarygodności. Należy pamiętać, że podstawa wniosku związana z SOGIESC może wynikać nie tylko z SOGIESC samej osoby ubiegającej się o ochronę, lecz także z przypisanej jej przez społeczeństwo lub rodzinę domniemanej SOGIESC.

⁽³¹⁾ Art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 7 lit. a) i art. 13 ust. 8 lit. a) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

3.3. Rejestrowanie danych osobowych osób trans, niebinarnych lub interseksualnych

Krajowe ramy prawne, wytyczne i praktyki mogą się różnić w zakresie **sposobu rejestrowania** danych osobowych osób **trans, niebinarnych lub interseksualnych**, zwłaszcza gdy tożsamość płciowa osoby ubiegającej się o ochronę jest niezgodna z danymi osobowymi (imieniem, płcią) zawartymi w jej oficjalnych dokumentach tożsamości.

Rejestrując dane osobowe takich osób, należy w pierwszej kolejności zapoznać się z krajowymi praktykami i wytycznymi.

Jeśli jest to zgodne z krajowymi przepisami i praktykami, należy zarejestrować dane osobowe (imię, płeć) podane przez osobę ubiegającą się o ochronę.

W przypadku gdy krajowe ramy prawne nie pozwalają na zarejestrowanie danych osobowych zgodnie z deklaracją osoby ubiegającej się o ochronę, zaleca się:

- zarejestrowanie danych osobowych (imienia, płci) podanych przez osobę ubiegającą się o ochronę jako danych alternatywnych (aliasów) w systemie, np. przez umieszczenie ich w polu komentarza w odpowiednim wpisie – jeśli jest to możliwe w danym organie krajowym;
- wyjaśnienie osobie ubiegającej się o ochronę, dlaczego dane osobowe przez nią podane nie mogą obecnie zostać zarejestrowane jako dane podstawowe i oficjalne;
- przekazanie osobie ubiegającej się o ochronę dalszych informacji na temat prawnego uznania płci w danym państwie.

Należy podejść do osoby ubiegającej się o ochronę w sposób wrażliwy. Podczas rozmowy rejestracyjnej należy **szanować tożsamość płciową tej osoby**, używając zaimków i imienia, których sama używa wobec siebie – niezależnie od tego, czy jej zadeklarowane imię i płeć mogą zostać zarejestrowane w bazie danych jako dane oficjalne. Trzeba dążyć do stworzenia atmosfery zaufania i otwartości, nawiązać pozytywną relację i okazywać empatię wobec osoby ubiegającej się o ochronę. Należy też wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę poszczególne etapy procesu rejestracji i upewnić się, czy rozumie ona, na jakiej podstawie rejestrowane są dane osobowe. Szczegółowe wytyczne dotyczące budowania zaufania i przekazywania informacji w sprawach związanych z SOGIESC można znaleźć w sekcji [1.1. Znaczenie zaufania](#).

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Może się zdarzyć, że osoba ubiegająca się o ochronę nie czuje się wystarczająco komfortowo, aby od razu ujawnić swoją SOGIESC. Podczas rejestracji można zidentyfikować wskaźniki sugerujące, że osoba ta wystąpiła z wnioskiem w związku z SOGIESC. Można to zrobić na podstawie dostępnych dowodów lub materiałów złożonych przez nią samą.
- Jeśli w danym kontekście krajowym odnotowuje się podstawy wniosku już na etapie rejestracji, należy je zarejestrować w sposób precyzyjny.
- Podczas rozmowy rejestracyjnej należy zwracać się do osoby ubiegającej się o ochronę, używając zaimka, którego ta osoba używa wobec siebie.
- Należy zapoznać się z krajowymi wytycznymi dotyczącymi sposobu rejestrowania imienia, płci lub tożsamości płciowej osoby ubiegającej się o ochronę w sytuacji, gdy jej tożsamość płciowa jest niezgodna z danymi osobowymi zawartymi w oficjalnych dokumentach tożsamości. Jeśli jest to zgodne z krajową praktyką, należy zarejestrować dane osobowe (imię, płeć/tożsamość płciową) podane przez osobę ubiegającą się o ochronę. W każdym przypadku należy wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę, w jaki sposób jej dane osobowe zostaną zarejestrowane.

4. Przeglądanie

Niniejszy rozdział koncentruje się na przeglądaniu osób ubiegających się o ochronę, których wnioski opierają się na przesłankach związanych z SOGIESC. Zawiera informacje na temat:

- sposobów skutecznego przygotowania się do przeglądania osoby ubiegającej się o ochronę związanego z SOGIESC;
- przekazywania informacji podczas otwarcia przeglądu;
- kluczowych kwestii związanych z podejściem do przeglądu i jego prowadzeniem;
- różnych wymiarów i tematów, które mogą być istotne do omówienia w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC;
- sposobów zakończenia przeglądu.

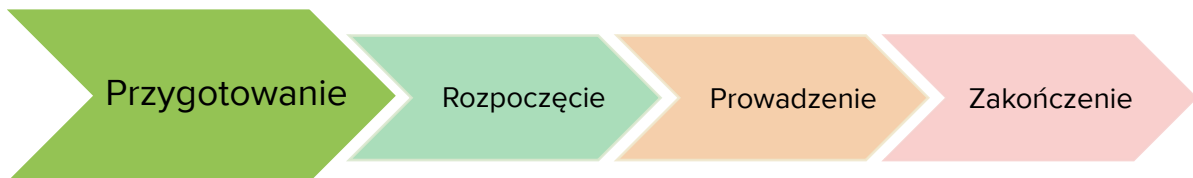

Powiązana publikacja EUAA

Ogólne informacje na temat przeglądu i jego poszczególnych etapów zawiera [Poradnik praktyczny EASO: Przeglądanie](#), grudzień 2014 r.

4.1. Przygotowanie do przeglądu

Rysunek 4. Etapy przeglądu: przygotowanie do przeglądu

Odpowiednie przygotowanie pozwala urzędnikowi prowadzącemu postępowanie zapoznać się ze sprawą, zidentyfikować niektóre istotne fakty i kluczowe elementy profilu osoby ubiegającej się o ochronę, odpowiednio zaplanować przeglądanie oraz wcześniej przeprowadzić stosowne badania informacji o kraju pochodzenia. Staranność w przygotowaniu jest również niezbędna do zidentyfikowania szczególnych potrzeb i zapewnienia ewentualnych szczególnych gwarancji proceduralnych.

4.1.1. Zapoznanie się z aktami sprawy

Przed przeglądaniem należy zapoznać się ze wszystkimi istotnymi materiałami i informacjami już znajdującymi się w aktach sprawy osoby ubiegającej się o ochronę ⁽³²⁾.

⁽³²⁾ Art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 7 lit. a) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Formularz rejestracyjny i protokoły lub zapisy z wcześniejszych przesłuchań

Należy zwrócić uwagę na wcześniejsze oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę, zwłaszcza dotyczące jej sytuacji rodzinnej, związków oraz początkowych powodów opuszczenia kraju pochodzenia lub zwykłego miejsca zamieszkania.

Warto aktywnie poszukiwać wszelkich wskazówek dotyczących SOGIESC tej osoby. Podstawy związane z SOGIESC mogą występować jako „ukryte tematy” – mogą ujawniać się jako treści ukryte pod powierzchnią narracji osoby ubiegającej się o ochronę. Mogą się objawiać jako luki w opowieści lub próby pośredniego ujawnienia swojej tożsamości SOGIESC.

Raporty sporządzone przez strony trzecie

Raporty składane w sprawach związanych z SOGIESC mogą obejmować na przykład zaświadczenia lekarskie oraz inne pisemne raporty sporządzone przez pracowników socjalnych, psychologów, organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub inne grupy wsparcia, doradców prawnych czy osoby wspierające.

Zaświadczenia lekarskie mogą zawierać na przykład informacje o przemoc, której osoba ubiegająca się o ochronę doświadczyła ze względu na swoją tożsamość SOGIESC, informacje o statusie interpciovym, przebytych zabiegach medycznych lub procedurach medycznych, albo o biologicznych/medycznych aspektach tranzycji w przypadku osoby transpciowej. Takie raporty mogą być akceptowane, jeżeli zostaną przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę, ale nie są wymagane. Należy pamiętać, że zaświadczenie lekarskie nie może być wymagane i nigdy nie może służyć jako dowód samej orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o ochronę⁽³³⁾. Również opinie psychologiczne, które twierdzą, że mogą ustalić orientację seksualną osoby ubiegającej się o ochronę, nie mogą być wymagane ani wykorzystywane do oceny wiarygodności podstawy wniosku⁽³⁴⁾. Szczegółowe informacje na temat dopuszczalnych dowodów dokumentujących w sprawach związanych z SOGIESC można znaleźć w sekcji [5.1.1 lit. b\) Zbieranie dowodów z dokumentów i innych rodzajów dowodów](#).

Inne dowody w postaci dokumentów (jeśli są dostępne)

Dodatkowe dowody dokumentujące mogą obejmować na przykład materiały audio(wizualne) związane z życiem rodzinnym osoby ubiegającej się o ochronę, jej związkami, zaangażowaniem w działalność grup wsparcia LGBTIQ lub aktywizmem na rzecz społeczności LGBTIQ. Należy jednak pamiętać, że niektóre rodzaje dowodów mogą naruszać podstawowe prawa osoby ubiegającej się o ochronę i nie mogą zostać uznane za dowód w celu ustalenia orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o ochronę (na przykład zdjęcia lub nagrania wideo

⁽³³⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), orzekł, że akceptowanie przez organy rozpatrujące tzw. „testów” przedstawianych przez osoby ubiegające się o ochronę w celu wykazania swojej homoseksualności narusza art. 7 [Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej](#), 26 października 2012 r., 2012/C 326/02 (Karta), i powinno być zatem zabronione; UNHCR podkreśla, że testy medyczne mające na celu ustalenie orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o ochronę nie powinny być stosowane, ponieważ stanowią one naruszenie podstawowych praw człowieka, zob. UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A\(2\) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#) [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej nr 9: wnioski o status uchodźcy na podstawie orientacji seksualnej lub tożsamości pciowej w kontekście art. 1 ust. a pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub protokołu dotyczącego statusu uchodźców z 1967 r. do tej konwencji], 23 października 2012 r., HCR/GIP/12/09.

⁽³⁴⁾ TSUE, [F przeciwko Bevéndorlási és Menekültügyi Hivatal \(dawniej Bevéndorlási és Állampolgársági Hivatal\)](#), C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 71–72. TSUE wykluczył możliwość wykorzystania opinii psychologicznej do oceny wiarygodności orientacji seksualnej deklarowanej przez osobę ubiegającą się o ochronę.

przedstawiające czynności seksualne lub akty intymne) ⁽³⁵⁾. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji [5.1.1 lit. b\) Zbieranie dowodów z dokumentów i innych rodzajów dowodów](#).

Informacje z innych właściwych źródeł

Zależnie od praktyki krajowej, należy zapoznać się z właściwymi krajowymi bazami danych lub systemami oraz informacjami dostępnymi publicznie, w tym mediami społecznościowymi, jeśli są one istotne dla oceny wniosku. Więcej informacji na temat wykorzystania takich dowodów przy ocenie wiarygodności można znaleźć w sekcji [5.2.2 lit. b\) Treści z mediów społecznościowych](#).

Po zapoznaniu się z aktami sprawy i na podstawie dostępnych w danym momencie informacji należy **spróbować zidentyfikować istotne fakty materialne** wniosku oraz powiązane kwestie lub obszary tematyczne, które mogą wymagać omówienia podczas przesłuchania. Dalsze wskazówki dotyczące identyfikacji i formułowania faktów materialnych można znaleźć w sekcji [5.1.2. Identyfikacja i formułowanie istotnych faktów](#).

4.1.2. Sprawdzanie informacji o kraju pochodzenia

Przed przesłuchaniem należy **zapoznać się z informacjami o kraju pochodzenia** dotyczącymi traktowania osób (postrzeganych jako) LGBTIQ w danym kraju oraz, w miarę możliwości i dostępności, z bardziej szczegółowymi informacjami, które mogą być istotne w rozpatrywanej sprawie (np. dotyczącymi traktowania osób transpłciowych w kraju pochodzenia).

Może się zdarzyć, że nawet po przeprowadzeniu dokładnych badań uda się znaleźć niewiele lub nie uda się znaleźć żadnych istotnych informacji o kraju pochodzenia. Należy pamiętać, że **brak lub ograniczona ilość informacji o kraju pochodzenia** nie oznacza, że osoby ubiegające się o ochronę z powodu SOGIESC nie byłyby narażone na ryzyko w danym kraju pochodzenia. Może to wynikać z postaw społecznych wobec osób (postrzeganych jako) LGBTIQ w danym kraju, braku zgłoszeń naruszeń praw człowieka związanych z SOGIESC lub z ograniczonych możliwości podmiotów zajmujących się prawami człowieka w zakresie monitorowania i dokumentowania takich naruszeń ⁽³⁶⁾.

Należy również pamiętać, że dostępne informacje o kraju pochodzenia mogą mieć **ograniczony zakres**. Czasami przedstawiają one sytuację osób LGBTIQ w danym kraju w sposób ogólny, bez podania konkretnych przykładów lub informacji dotyczących poszczególnych części kraju poza stolicą. Chociaż źródła informacji o kraju pochodzenia mogą stosować szeroką definicję LGBTIQ, zawarte w nich informacje mogą nie odnosić się do wszystkich osób objętych tym pojęciem zbiorczym, lecz jedynie do niektórych grup, najczęściej do homoseksualnych mężczyzn ⁽³⁷⁾. Dostępne informacje o kraju pochodzenia często nie są wystarczająco szczegółowe, by uwzględnić zróżnicowane okoliczności indywidualne i krzyżujące się potrzeby (np. płeć, tożsamość płciowa, niepełnosprawność,

⁽³⁵⁾ TSUE, [A, B i C](#), 2014 (zob. przypis 19). Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽³⁶⁾ EUAA, [Country of Origin Information: Research Guide on LGBTIQ](#) [Przewodnik dotyczący badań informacji o kraju pochodzenia w odniesieniu do osób LGBTIQ], luty 2023 r., s. 18.

⁽³⁷⁾ EUAA, [Country of Origin Information: Research Guide on LGBTIQ](#) [Przewodnik dotyczący badań informacji o kraju pochodzenia w odniesieniu do osób LGBTIQ], luty 2023 r., s. 18.

status społeczno-ekonomiczny, religia, miejsce zamieszkania, sieć społeczna lub postawy rodzinne) oraz ich wpływ na sytuację osób LGBTIQ. Dlatego, analizując informacje o kraju pochodzenia w ramach przygotowań do przesłuchania, należy uwzględnić indywidualne okoliczności i krzyżujące się potrzeby osoby ubiegającej się o ochronę, które mogły mieć wpływ na jej życie jako osoby (postrzeganej jako) LGBTIQ w kraju pochodzenia oraz potencjalne ryzyko w przypadku powrotu.

Poniżej przedstawiono niewyczerpującą listę źródeł informacji o kraju pochodzenia, które mogą być przydatne jako uzupełnienie odpowiednich sprawozdań dostępnych na szczelbu krajowym.

Przydatne źródła informacji o krajach pochodzenia

- Sprawozdania EUAA dotyczące informacji o kraju pochodzenia zawierają również informacje na temat praw osób LGBTIQ ⁽³⁸⁾.
- Coroczny raport Międzynarodowego Stowarzyszenia Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Transseksualnych i Interseksualnych (ILGA) pt. „State-Sponsored Homophobia” ⁽³⁹⁾ zawiera przegląd przepisów prawnych dotyczących SOGIESC na całym świecie i stanowi przydatny punkt wyjścia. Zaleca się także samodzielne zapoznanie się z kodeksem karnym danego kraju. Zob. również [mapę świata ILGA dotyczącą przepisów w zakresie orientacji seksualnej](#).
- Różne organizacje zajmujące się prawami człowieka oraz instytucje rządowe, takie jak Freedom House, Departament Stanu Stanów Zjednoczonych, Human Rights Watch czy Amnesty International, publikują coroczne raporty i artykuły, które zazwyczaj zawierają informacje na temat praw osób LGBTIQ.
- Krajowe organizacje społeczeństwa obywatelskiego (o ile istnieją) również mogły niedawno opublikować artykuły lub raporty. Należy pamiętać, że w niektórych krajach takie organizacje mogą działać pod nazwami ogólnych organizacji zajmujących się zdrowiem lub pomocą społeczną.
- Można również poszukiwać informacji na temat sytuacji osób LGBTIQ i naruszeń praw człowieka z tym związanych w kraju pochodzenia, korzystając z wyszukiwarek internetowych i prostych słów kluczowych, takich jak „homoseksualność w [nazwa kraju]” lub „prawa gejów/lesbijek/osób trans/LGBT(I)(Q) w [nazwa kraju]”.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji i praktycznych wskazówek na temat pozyskiwania informacji o krajach pochodzenia w odniesieniu do zróżnicowanej SOGIESC można znaleźć w EUAA, [Country of Origin Information: Research Guide on LGBTIQ](#) [Przewodnik po badaniach dotyczących informacji o kraju pochodzenia w kontekście LGBTIQ], 2023.

⁽³⁸⁾ Wszystkie sprawozdania EUAA dotyczące informacji o kraju pochodzenia są dostępne w [portalu informacji o kraju pochodzenia EUAA](#).

⁽³⁹⁾ ILGA World, [State-Sponsored Homophobia – Global legislation overview update](#) [Homofobia wspierana przez państwo – przegląd przepisów prawnych na świecie], wydanie zaktualizowane w 2020 r.

4.2. Rozpoczęcie przesłuchania

Rysunek 5. Etapy przesłuchania: rozpoczęcie przesłuchania

Dobre rozpoczęcie przesłuchania ma szczególne znaczenie i może pozytywnie wpłynąć zarówno na ilość, jak i jakość uzyskanych informacji. Wskazówki dotyczące budowania atmosfery zaufania można znaleźć w sekcji [1.1. Znaczenie zaufania](#).

4.2.1. Przekazywanie informacji

Podczas rozpoczynania przesłuchania należy przekazać **informacje** na temat tego, czym jest **ochrona międzynarodowa**, w tym o powodach, które mogą stanowić podstawę do jej udzielenia, o ile informacje te nie zostały wcześniej przekazane osobie ubiegającej się o ochronę ⁽⁴⁰⁾. W takim przypadku należy podczas pierwszych etapów przesłuchania upewnić się, czy osoba ubiegająca się o ochronę zrozumiała te informacje. Należy wyjaśnić cel przesłuchania. Należy jasno zaznaczyć, że celem jest zebranie jak największej ilości informacji na temat **powodów**, dla których dana osoba ubiega się o udzielenie ochrony międzynarodowej. Jeśli pojawiają się przesłanki wskazujące, że przyczyny ubiegania się o ochronę wiążą się z (przypisywaną) tożsamością SOGIESC, należy poinformować, że uzasadniona obawa przed prześladowaniem ze względu na SOGIESC może stanowić podstawę do przyznania ochrony międzynarodowej.

Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę o jej **prawach i obowiązkach**, a także wyjaśnić **strukturę przesłuchania** oraz to, czego może się spodziewać ⁽⁴¹⁾. Należy również poinformować osobę ubiegającą się o ochronę o **poufności** przekazywanych informacji, a także, w stosownych przypadkach, o sposobie i celu **rejestrowania oraz dokumentowania** przebiegu przesłuchania.

Należy przekazywać instrukcje w sposób **jasny, zwięzły i łatwy do zrozumienia**. Należy upewnić się, że osoba ubiegająca się o ochronę rozumie przekazywane informacje.

Osoba ubiegająca się o ochronę może nie mieć wcześniejszego doświadczenia związanego z przesłuchaniem. Osoby ubiegające się o ochronę, których wnioski oparte są na przesłankach związanych z SOGIESC, mogą odczuwać szczególny stres ze względu na wrażliwy i intymny charakter niektórych informacji, które będą musiały ujawnić i omówić podczas przesłuchania. Przekazanie powyższych informacji może pomóc w zmniejszeniu odczuwanego stresu i lepszym przygotowaniu do udziału w przesłuchaniu.

⁽⁴⁰⁾ EUAA, [Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure](#) [Poradnik praktyczny dotyczący przekazywania informacji w procedurze azylowej], grudzień 2024 r., s. 57–58.

⁽⁴¹⁾ Art. 2 ust. 1 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 8 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Powiązana publikacja EUAA

Aby uzyskać więcej wskazówek na temat rozpoczęcia przesłuchania, zob. EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie](#), grudzień 2014 r.

4.3. Prowadzenie przesłuchania

Rysunek 6. Etapy przesłuchania: prowadzenie przesłuchania

Podobnie jak w przypadku innych wniosków, zastosowanie **uporządkowanego przebiegu przesłuchania** oraz **metody lejka** jest właściwe ⁽⁴²⁾. Pozwala to osobie ubiegającej się o ochronę na **swobodne przedstawienie swojej relacji** na początku przesłuchania, a następnie umożliwia urzędnikowi prowadzącemu postępowanie szczegółowe zbadanie każdego ustalonego (lub potencjalnego) istotnego faktu w **fazie sondującej**. **Pytania otwarte** są zazwyczaj preferowane w stosunku do pytań zamkniętych, natomiast stosowanie pytań otwartych o stopniowo zawężanym zakresie może pomóc w uzyskaniu dodatkowych szczegółów, jeżeli nie zostały one podane spontanicznie przez osobę ubiegającą się o ochronę. Pytania zamknięte można stosować w celu sprawdzenia własnego rozumienia relacji osoby ubiegającej się o ochronę lub w celu uzyskania konkretnych informacji.

Powiązana publikacja EUAA

Aby dowiedzieć się więcej na temat technik przeprowadzania przesłuchań, zob. EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie](#), grudzień 2014 r.

4.3.1. Elastyczne podejście

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC charakterystycznym wyzwaniem jest ich **wyjątkowo intymny charakter**. W związku z tym osoba ubiegająca się o ochronę może mieć trudności lub może być niechętna, aby w pełni ujawnić i opowiedzieć o swoich doświadczeniach. Niektóre aspekty relacji mogą mieć wrażliwy charakter, a osoba ubiegająca się o ochronę mogła nigdy wcześniej z nikim nie rozmawiać o swojej tożsamości SOGIESC. Mogła również doświadczyć negatywnych konsekwencji po wcześniejszym ujawnieniu tych informacji. Z drugiej strony, urzędnik prowadzący postępowanie również może odczuwać trudność w zadawaniu pytań dotyczących tych kwestii, jeśli postrzega je jako szczególnie osobiste lub nieuchwytnie.

⁽⁴²⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie](#), grudzień 2014 r.

Należy zawsze pamiętać o zachowaniu **elastyczności**. Osoby ubiegające się o ochronę i powołujące się na SOGIESC mogą znajdować się w różnych sytuacjach życiowych i przedstawiać bardzo zróżnicowane relacje. Należy zwracać uwagę na specyfikę każdego przypadku i każdej osoby ubiegającej się o ochronę, a następnie dostosowywać przebieg przesłuchania do tych okoliczności. Należy wziąć pod uwagę indywidualną sytuację osoby ubiegającej się o ochronę, w tym jej wiek, status społeczno-ekonomiczny, poziom wykształcenia oraz możliwe skutki przeżytych traum.

Należy pamiętać, że niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą mieć **trudność z omówieniem** swojej tożsamości SOGIESC oraz z rozwinięciem i werbalizacją refleksji na temat tego, kim są i co im się przydarzyło. Dla niektórych osób problematyczne może być również przedstawienie relacji zdarzeń w porządku chronologicznym.

Należy **dostosować zadawane pytania do relacji oraz doświadczeń, które dana osoba przedstawia**. Niektóre osoby mogły mieć partnerów, inne mogły nigdy nie być w związku. Niektóre mogą być singlami, inne mogą pozostawać w heteroseksualnym małżeństwie lub w związku jedнопłciowym. Niektóre mogą dopiero od niedawna kwestionować swoją tożsamość płciową lub orientację seksualną, podczas gdy inne mogły być tego świadome od dłuższego czasu. Niektóre osoby mogły już ujawnić swoją tożsamość SOGIESC przed innymi, podczas gdy inne mogły tego (jeszcze) nie zrobić. Niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą nie ujawnić od razu, że tożsamość SOGIESC stanowi podstawę ich wniosku o udzielenie azylu i mogą potrzebować czasu – oraz wysiłku z twojej strony, aby stworzyć sprzyjającą atmosferę – by poczuć, że mogą zaufać tobie i całemu systemowi na tyle, by to ujawnić.

Niektóre osoby ubiegające się o ochronę obawiają się prześladowania ze względu na swoją tożsamość SOGIESC, podczas gdy inne mogą być narażone na ryzyko z powodu tożsamości SOGIESC przypisywanej im przez inne osoby. Niektóre osoby mogły doświadczyć poważnych negatywnych konsekwencji w związku ze swoją rzeczywistą lub postrzeganą tożsamością SOGIESC, podczas gdy inne mogły spotkać się z łagodniejszymi skutkami lub w ogóle ich nie doświadczyć. Te i wiele innych różnic mogą mieć wpływ na treść wniosku oraz na sposób, w jaki dana osoba o nim opowiada.

Gdy podczas przesłuchania pojawia się temat **uczuć i emocji**, należy wziąć pod uwagę, że niezależnie od pochodzenia kulturowego nie wszystkie osoby są w równym stopniu zdolne do autorefleksji i mówienia o swoich emocjach. Należy również unikać uprzedzeń dotyczących tego, jakie emocje osoba ubiegająca się o ochronę powinna odczuwać w danej sytuacji.

Niektóre osoby mogą mówić o poczuciu dumy lub ulgi w związku z pewnymi doświadczeniami, ale mogą też używać sformułowań związanych ze wstydem, stygmatyzacją, odmiennością lub innymi określeniami, aby opisać to, co czuły lub czego doświadczyły (zob. również sekcja [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)).

W przypadku wniosków związanych z SOGIESC, **wiek osoby ubiegającej się o ochronę** może mieć wpływ na stopień jej samoświadomości oraz na zdolność do wyrażania myśli i uczuć związanych z własną tożsamością SOGIESC. Sposób, w jaki w danej kulturze omawia się lub nie omawia kwestii płci i seksualności, oraz sposób ich pojmowania, może wpływać na to, jak dziecko rozumie własną seksualność lub tożsamość płciową. Ponadto nie należy zakładać, w jakim wieku dana osoba powinna lub nie powinna była wchodzić w związki romantyczne lub mieć kontakty seksualne, uświadomić sobie swoją tożsamość SOGIESC ani ją ujawnić.

Chociaż okres dojrzewania (w wielu kulturach) jest zwykle postrzegany jako czas odkrywania i budzenia się seksualności oraz tożsamości, procesy i zmiany z tym związane mogą zachodzić zarówno wcześniej, jak i znacznie później w życiu. Należy uwzględnić powyższe przy planowaniu kierunku zadawanych pytań w trakcie **przesłuchania**. W zależności od wieku i stopnia dojrzałości osoby ubiegającej się o ochronę może zaistnieć konieczność użycia języka dostosowanego do wieku dziecka. Konieczna jest również odpowiednia korekta w zakresie wagi wskaźników **wiarygodności** stosowanych w analizie wiarygodności.

Należy **trzymać się terminów używanych przez osobę ubiegającą się o ochronę** i nie wprowadzać nowych określeń podczas przesłuchania, aby uniknąć ryzyka etykietowania jej doświadczeń. Wskazówki dotyczące sytuacji, w której osoba ubiegająca się o ochronę używa wobec siebie określeń obraźliwych lub pejoratywnych, zob. [Należy dostosować styl komunikacji](#) w sekcji 2.3.

Powiązana publikacja EUAA, IGC

Wytyczne dotyczące tłumaczenia ustnego podczas przesłuchań w sprawie azylu można znaleźć w EUAA, IGC, [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) [Praktyczny poradnik dotyczący tłumaczeń ustnych w procedurze azylowej], luty 2024 r.

Styl komunikacji powinien być **neutralny, empatyczny i sprzyjający budowaniu zaufania** osoby ubiegającej się o ochronę.

Umożliwienie osobie ubiegającej się o ochronę, już na początkowym etapie przesłuchania, **swobodnego przedstawienia własnej relacji** ⁽⁴³⁾ pozwala na wstępne poznanie jej profilu i doświadczeń. Dzięki temu można również ocenić zdolność danej osoby do werbalizacji, opisu, narracji i porządkowania swoich myśli. Ma to zasadnicze znaczenie dla zaplanowania dalszego przebiegu przesłuchania z uwzględnieniem tego, co zostało już przez daną osobę przekazane.

W **fazie pogłębionej** przesłuchania można zastosować różne podejścia do jego strukturyzacji i wyboru kierunku zadawanych pytań.

Zakres **tematów** lub **obszarów**, które należy zbadać, będzie zależny od specyfiki danego przypadku. Zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do rozwinięcia określonego tematu może się różnić w zależności od osoby. Najskuteczniejszy sposób zgłębiania tych kwestii w trakcie przesłuchania również powinien być dostosowany do profilu i sytuacji danej osoby. Z tego względu należy zachować elastyczność przy prowadzeniu przesłuchania w sprawie, w której osoba ubiegająca się o ochronę powołuje się na SOGIESC (zob. sekcja [4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania](#)).

Podejście polegające na **podążaniu za historią życia** osoby ubiegającej się o ochronę, tak jak została ona przedstawiona w narracji własnej, może być dobrą opcją w przypadku, gdy dana osoba potrafi przekazać swoją relację w chronologicznym porządku zdarzeń. Można wówczas zgłębiać przedstawione doświadczenia, kierując się kolejnością zdarzeń w odniesieniu do historii życia osoby ubiegającej się o ochronę.

⁽⁴³⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie](#), grudzień 2014 r., s. 13–14.

W tym podejściu nie chodzi jednak o dokładną chronologię wydarzeń ani o precyzyjne daty. Zaletą tej metody jest to, że może umożliwić zrozumienie wzajemnych powiązań między różnymi elementami i etapami życia osoby ubiegającej się o ochronę, w tym wpływu, jaki poszczególne wydarzenia mogły mieć na siebie nawzajem, na postrzeganie własnej tożsamości SOGIESC przez daną osobę, na sposób jej wyrażania, a także na to, jak była ona postrzegana przez innych w czasie.

Należy pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę niekoniecznie przedstawi swoją historię w formie linearnej. Tożsamość SOGIESC może być płynna i ewoluować. Relacje osoby ubiegającej się o ochronę z rodziną lub społecznością, a także inne aspekty związane z SOGIESC, również mogą ewoluować w sposób nieliniowy.

W innych przypadkach niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą mieć trudności z przekazaniem informacji w uporządkowany sposób. W takich sytuacjach można rozważyć ustrukturyzowanie przebiegu przesłuchania i uporządkowanie pytań **temat po temacie**.

Należy pamiętać, że prawa zagwarantowane w Karcie, takie jak prawo do godności ludzkiej, prywatności i życia rodzinnego, muszą być respektowane. Nie należy zadawać szczegółowych pytań dotyczących praktyk seksualnych osoby ubiegającej się o ochronę ⁽⁴⁴⁾.

TSUE, 2014, A, B i C ⁽⁴⁵⁾

Trybunał orzekł, że pytania dotyczące szczegółów praktyk seksualnych osoby ubiegającej się o ochronę są niezgodne z prawem do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, gwarantowanym przez Kartę. Zauważył również, że wymaganie testów lub dowodów mających potwierdzić orientację homoseksualną nie ma wartości dowodowej i narusza art. 1 Karty (godność człowieka).

4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania

Istnieją tematy, które zazwyczaj są istotne w przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC. Jak jednak już wspomniano, należy każdorazowo określić, które obszary są znaczące i właściwe do zbadania – w zależności od narracji osoby ubiegającej się o ochronę oraz okoliczności konkretnej sprawy.

Lista obszarów przedstawiona w niniejszej sekcji nie jest wyczerpująca i nie wszystkie elementy są odpowiednie w każdym przypadku. Podczas badania tych kwestii należy zebrać możliwie jak najwięcej konkretnych informacji, m.in. dotyczących miejsc, czasu i osób zaangażowanych. Może być również zasadne analizowanie tych tematów w odniesieniu do kraju pochodzenia, kraju tranzytowego lub kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę.

W zależności od specyfiki danej sprawy należy również zbadać inne aspekty, które nie są specyficzne dla SOGIESC, lecz mogą mieć znaczenie w każdym postępowaniu o udzielenie

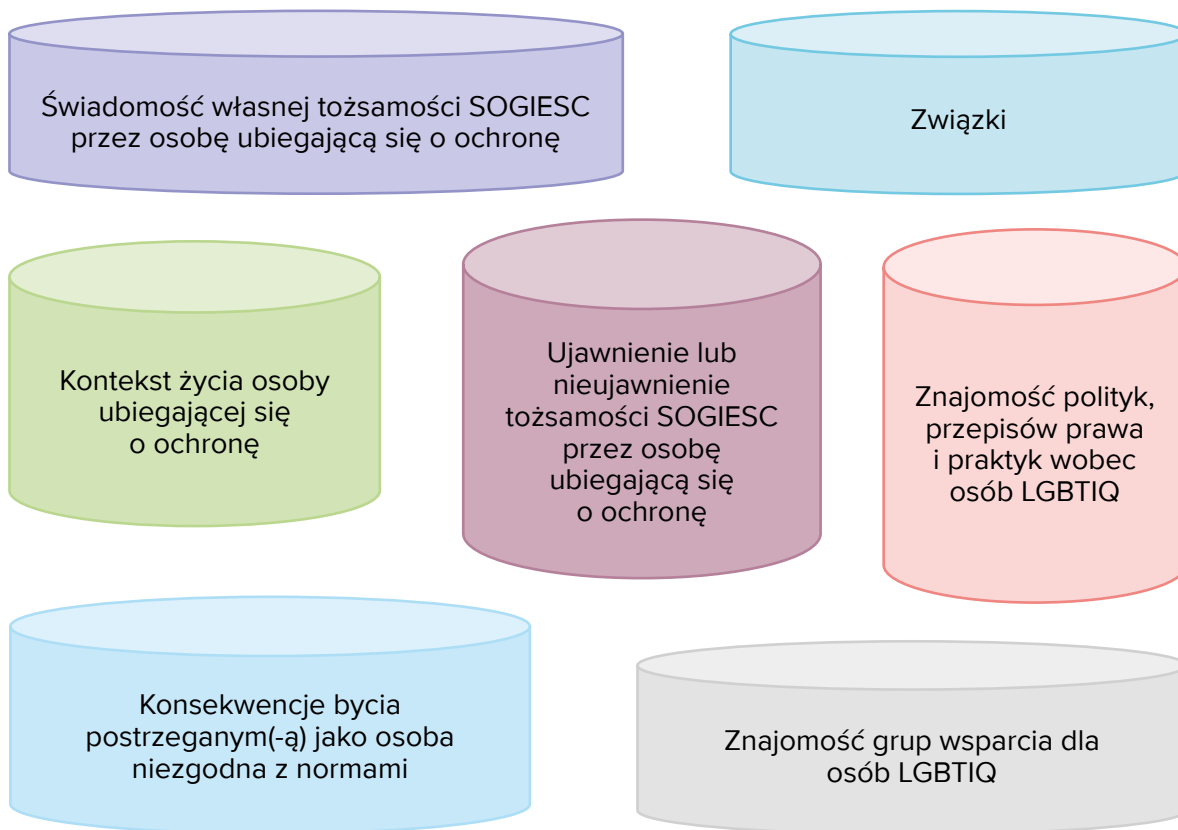
⁽⁴⁴⁾ Zob. również motyw 42 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽⁴⁵⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), pkt 72. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

ochrony, w tym: obywatelstwo, pochodzenie, wykształcenie, okoliczności wyjazdu oraz przebieg podróży do kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę.

Rysunek 7. Potencjalnie istotne obszary do zbadania

a) Kontekst życia osoby ubiegającej się o ochronę

Kluczowe elementy, które należy uwzględnić

Należy zbadać kontekst, w jakim osoba ubiegająca się o ochronę żyła w kraju pochodzenia, aby w pełni zrozumieć przebieg jej życia i doświadczenia jako osoby LGBTIQ, osoby postrzeganej jako LGBTIQ lub osoby, która angażowała się w relacje jednopłciowe.

Wyjaśnienie kontekstu życia i doświadczeń danej osoby umożliwi lepsze zrozumienie ram, w których toczyło się jej życie, oraz okoliczności, w których miały miejsce różne fakty istotne dla rozpatrywanego wniosku.

Co należy zbadać

W zależności od treści wniosku może być zasadne zbadanie środowiska, w którym osoba ubiegająca się o ochronę dorastała i żyła, w tym rodziny, jej składu, domów i miejsc, w których mieszkała, ścieżki edukacyjnej, środowiska pracy (różnych miejsc pracy), życia społecznego itp.

Należy zadawać pytania dotyczące faktów, konkretnych kontekstów oraz aspektów istotnych w życiu danej osoby. Na przykład, w zależności od specyfiki sprawy, może być ważne, aby zapytać o skład gospodarstwa domowego na przestrzeni lat, o relacje z różnymi członkami rodziny lub innymi osobami odgrywającymi istotną rolę w życiu osoby ubiegającej się o ochronę. Zasadne może być również zadanie pytań dotyczących dzielnicy (dzielnic), w których dana osoba mieszkała, a także społeczeństwa lub społeczności, w której funkcjonowała na różnych etapach życia.

Zrozumienie ścieżki edukacyjnej osoby ubiegającej się o ochronę oraz środowisk pracy, z którymi miała do czynienia, może być przydatne, jeśli niektóre z opisanych przez nią doświadczeń dotyczą właśnie tych kontekstów. Status społeczno-ekonomiczny osoby ubiegającej się o ochronę, jej nawyki oraz sposób funkcjonowania w społeczeństwie i w kręgu osób bliskich na przestrzeni lat również mogą mieć znaczenie. Relacje osoby ubiegającej się o ochronę z jej najbliższym otoczeniem (czy to rodziną, przyjaciółmi, współpracownikami, czy innymi osobami) mogą być szczególnie istotne do zbadania, na przykład w celu zrozumienia, jak dana osoba czuła się w sytuacjach, gdy osoby te zachowywały się wobec niej w określony sposób lub gdy rozważała ujawnienie im swojej tożsamości SOGIESC.

Istotne będzie zatem dokładne zbadanie doświadczeń związanych z wnioskiem, które przedstawia osoba ubiegająca się o ochronę.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego rodzaju wniosku związanego z SOGIESC, niezależnie od tego, czy dotyczy orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej czy cech płciowych.

b) Świadomość własnej tożsamości SOGIESC przez osobę ubiegającą się o ochronę**Kluczowe elementy, które należy uwzględnić**

Świadomość własnej tożsamości oznacza uświadomienie sobie własnej tożsamości SOGIESC.

Może ona mieć dwa wymiary: wewnętrzny, czyli wewnętrzne uświadomienie sobie własnej tożsamości, oraz zewnętrzny, czyli sposób, w jaki świadomość własnej tożsamości SOGIESC funkcjonuje w relacji z otoczeniem danej osoby.

Należy pamiętać, że świadomość własnej tożsamości SOGIESC jest sprawą bardzo osobistą i każda osoba może doświadczać jej w odmienny sposób. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę może wskazać, że była świadoma swojej tożsamości SOGIESC od najwcześniejszych wspomnień. Może też być tak, że przez znaczną część życia pozostawała całkowicie nieświadoma swojej tożsamości SOGIESC i dopiero później zaczęła ją sobie uświadamiać. Trudności w zrozumieniu lub zaakceptowaniu własnej tożsamości SOGIESC albo pojawiające się z czasem wątpliwości mogły sprawić, że proces uświadamiania sobie tej tożsamości był dla danej osoby trudny i destabilizujący. Inne osoby mogły jednak kojarzyć uświadomienie sobie swojej tożsamości SOGIESC przede wszystkim z pozytywnymi odczuciami (na przykład miłości, pożądania, wyrażania siebie, autentyczności itp.), a zatem nie postrzegają tego doświadczenia ani go nie opisują jako walki czy zmagania. Niektóre osoby czują, że zawsze były świadome swojej tożsamości SOGIESC i dlatego nie przeszły świadomego procesu uświadamiania sobie tej tożsamości, podczas gdy u innych proces ten mógł przebiegać w różnym tempie. W niektórych przypadkach dla osoby ubiegającej się o ochronę kluczowy mógł być konkretny moment, który odegrał istotną rolę w uświadomieniu sobie i zrozumieniu własnej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej lub cech płciowych. W innych przypadkach uświadomienie sobie i zrozumienie własnej tożsamości mogło być procesem stopniowym, z momentami zwrotnymi, niepowodzeniami i postępami. Świadomość własnej tożsamości może pojawić się zarówno w kraju pochodzenia, jak i w trakcie podróży lub w kraju, w którym dana osoba ubiega się o ochronę. Ponadto tożsamość SOGIESC może mieć charakter płynny.

Należy pamiętać, że każde wewnętrzne doświadczenie jest wyjątkowe. Proces uświadamiania sobie własnej tożsamości może przebiegać na bardzo różne sposoby i obejmować różne etapy, które u każdej osoby mogą wyglądać inaczej.

W przypadku pracy z osobistymi doświadczeniami i postrzeganiem własnej tożsamości SOGIESC przez osobę ubiegającą się o ochronę należy pamiętać, że nie wszystkie osoby posługują się konkretną terminologią do opisywania swojej tożsamości SOGIESC lub nie utożsamiają się z określonymi terminami. Zamiast tego mogą po prostu opisywać uczucie „odmienności”, które sobie uświadomiły.

Co należy zbadać

Choć należy unikać uprzedzeń dotyczących wieku, w którym dana osoba uświadomiła sobie swoją tożsamość SOGIESC, lub jej odczuć związanych z tym procesem, istnieje kilka aspektów świadomości własnej tożsamości, które można zbadać.

Potencjalnie istotne aspekty mogą obejmować sytuacje, w których dana osoba kwestionowała lub odkrywała swoją tożsamość SOGIESC oraz kwestie z tym związane, takie jak okoliczności lub czynniki wywołujące takie sytuacje, reakcje osoby ubiegającej się o ochronę itp.

Należy pamiętać, że niektóre osoby nie potrafią wskazać konkretnych momentów czy sytuacji, w których kwestionowały swoją tożsamość SOGIESC lub ją sobie uświadomiły (na przykład dlatego, że były jej świadome od zawsze). W takich przypadkach osoby te mogą być w stanie, lub nie, szczegółowo opisać momenty lub sytuacje, w których zastanawiały się nad swoją tożsamością SOGIESC lub ją sobie uświadomiły.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku wniosków opartych na każdej tożsamości SOGIESC, przy czym pewne szczególne elementy mogą zależeć od konkretnego rodzaju tożsamości SOGIESC wskazywanej we wniosku. W szczególności należy pamiętać, że w przypadku osób interseksualnych warto zbadać, w jaki sposób dowiedziały się one o tym, że ich cechy płciowe nie były zgodne z normą, przy czym należy mieć na uwadze, że cechy interpłciowe mogą być widoczne już przy urodzeniu, ujawnić się dopiero w okresie dojrzewania lub nie być widoczne wcale.

Należy również pamiętać, że niektóre wnioski oparte na przesłankach związanych z SOGIESC nie dotyczą rzeczywistej tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę, lecz raczej tego, jak jest ona postrzegana przez inne osoby. W takim przypadku badanie świadomości własnej tożsamości SOGIESC przez osobę ubiegającą się o ochronę może nie być istotne.

c) Związki, pociąg emocjonalny lub seksualny, interakcje lub inne kwestie

Kluczowe elementy, które należy uwzględnić

W większości przypadków warto zbadać związki, które osoba ubiegająca się o ochronę mogła mieć lub ma, w tym związki długotrwałe lub krótkotrwałe, pociąg emocjonalny lub seksualny, interakcje z innymi osobami oraz inne kwestie.

Termin „związek” jest tutaj stosowany w szerokim znaczeniu i może przybierać różne formy oraz dotyczyć różnych sfer: może obejmować element romantyczny lub emocjonalny, element bardziej fizyczny lub seksualny, albo oba te aspekty.

Należy zawsze mieć świadomość własnych założeń i stereotypowych wyobrażeń dotyczących związku: można oczekiwać relacji, której osoba ubiegająca się o ochronę nie przedstawi, po prostu dlatego, że nie przeżywała swoich związków w sposób, w jaki można by to założyć lub oczekiwać. Przykłady takich założeń to między innymi przekonanie o istnieniu zarówno elementu romantycznego, jak i seksualnego w związku lub przekonanie o znaczeniu, jakie każdy z tych elementów powinien mieć albo zazwyczaj ma.

Może się bowiem zdarzyć, że niektóre osoby przykładają większe znaczenie do jednego lub drugiego aspektu swoich związków, a także że ta sama osoba może przeżywać różne związki z różnym natężeniem elementów romantycznego, emocjonalnego lub seksualnego. O tym aspekcie należy szczególnie pamiętać w przypadku wniosków składanych przez osoby aseksualne, czyli osoby, które mogą odczuwać pociąg romantyczny lub emocjonalny, ale zazwyczaj nie odczuwają pociągu seksualnego (więcej informacji można znaleźć w sekcji [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)).

Należy mieć świadomość, że osoby ubiegające się o ochronę, które wskazują, że są lesbijkami lub gejami, lub które deklarują pociąg do osób tej samej płci, mogły w ciągu życia być, lub nadal są, w związkach z osobami przeciwnej płci. Mogły (lub mogą) być z nimi w związku małżeńskim i mieć dzieci. Związek ten mógł już zostać zakończony, dana osoba może chcieć go zakończyć lub też może chcieć go utrzymać.

Osoby homoseksualne mogą angażować się w związki z osobami przeciwnej płci i czasem chcą je utrzymywać z różnych powodów i w różnych sytuacjach. Ważne jest, aby podczas przesłuchania zbadać te powody i okoliczności. Na przykład orientacja seksualna osoby ubiegającej się o ochronę mogła ewoluować i rozwijać się z czasem; lub presja społeczna, by zawrzeć związek małżeński z osobą przeciwnej płci, mogła być w życiu tej osoby na tyle silna, że mimo bycia lesbijką lub gejem, zdecydowała się ona na związki z osobą przeciwnej płci. Może się również zdarzyć, że dana osoba angażowała się w relacje heteroseksualne w ramach mechanizmu ochrony i przetrwania lub jako sposób na ukrycie swojej orientacji seksualnej.

Niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogły pracować jako osoby świadczące usługi seksualne lub angażować się w seks, aby przeżyć (czyli podejmować kontakty seksualne w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb, takich jak schronienie lub jedzenie). Może to obejmować również kontakty seksualne z osobami tej samej płci. Osoba ubiegająca się o ochronę mogła również podejmować doraźne kontakty seksualne z osobami tej samej płci w określonych sytuacjach społecznych (takich jak szkoły jedнопłciowe, wojsko, więzienie itp.), w których osoby mogą decydować się na takie kontakty (definicję pojęcia doraźnych kontaktów seksualnych zawiera [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Information note](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – nota informacyjna], rozdział 1. Terminy i pojęcia związane z SOGIESC).

Fakt, że dana osoba podejmowała kontakty seksualne lub pozostawała w związkach z osobami tej samej płci, sam w sobie nie oznacza, że jest ona gejem lub lesbijką. Może jednak prowadzić do tego, że będzie tak postrzegana. Same w sobie, niezależnie od przyczyn, dla których do nich doszło, tego rodzaju aktywności lub związki mogą również wiązać się z ryzykiem prześladowania w przypadku powrotu.

Podczas badania takich wydarzeń i sytuacji należy pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę może cierpieć z powodu traumy będącej skutkiem tych doświadczeń. Trauma może poważnie wpływać na funkcjonowanie pamięci, ograniczając zdolność osoby do spójnego, konsekwentnego lub szczegółowego odtworzenia oraz przedstawienia wydarzeń. Wprowadzenie danego tematu w rozmowie przed zadaniem pytań może być techniką, która ułatwi osobie ubiegającej się o ochronę skupienie się i przypomnienie sobie istotnych informacji. Należy również pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę może nie ufać organom państwowym (więcej informacji można znaleźć w sekcji [1.3. Wpływ stygmatyzacji, wstydu, braku zaufania i strachu](#)).

Co należy zbadać

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę była w jakichkolwiek związkach, warto je zbadać i zadać pytania dotyczące okoliczności oraz przebiegu (niektórych z) tych doświadczeń. Należy pamiętać, aby zawsze zachować elastyczność i dostosować sposób prowadzenia przesłuchania do konkretnego przypadku. Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę była w wielu związkach, można skupić się na tych, które są najbardziej istotne dla sprawy, w zależności od elementów przedstawionych przez daną osobę w jej relacji. Krótkotrwałe związki mogą być równie istotne dla sprawy, jak związki długoterminowe (lub interakcje). Należy uważać, aby w formułowaniu pytań nie deprecjonować związków krótkotrwałych.

Może być ważne, aby zbadać związki, które miały miejsce nie tylko w kraju pochodzenia, lecz także w trakcie podróży oraz w kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę.

Zawsze należy pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę mogła nigdy nie być w żadnym związku. W takich przypadkach można skupić się na odczuwanym zainteresowaniu bądź na krótkotrwałych interakcjach, jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę je wskazała.

Choć należy unikać zadawania szczegółowych pytań dotyczących praktyk seksualnych, istnieje wiele potencjalnie istotnych aspektów związku osoby ubiegającej się o ochronę, które można zbadać. Można uzyskać wystarczające informacje, zadając osobie ubiegającej się o ochronę pytania otwarte dotyczące jej związków i zachęcając ją do swobodnej relacji. Potencjalnie istotne aspekty obejmują informacje o drugiej osobie lub osobach w związku, o tym, w jaki sposób osoba ubiegająca się o ochronę te osoby poznała, jak powstał związek i jak się rozwijał, jak związek ten funkcjonował w kręgu rodzinnym lub społecznym, a także, jakie konsekwencje związek ten miał dla osoby ubiegającej się o ochronę w zakresie bezpieczeństwa lub ujawnienia jej tożsamości SOGIESC.

Podczas badania związków osób ubiegających się o ochronę, które wskazują, że są lesbijkami lub gejami, a które były lub są w związkach z osobami przeciwnej płci, należy podchodzić do tego tematu z otwartością, bez uprzedzeń ani stereotypów i w sposób nieoceniaczący (zob. również sekcja [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)). Można, o ile jest to istotne, zbadać na przykład, jak doszło do zawarcia związku, dlaczego osoba ubiegająca się o ochronę weszła w związek, który nie był zgodny z jej orientacją seksualną (jeżeli była już jej świadoma), jak związek ten się rozwijał, jak wyglądał lub wygląda on dla tej osoby (zarówno w praktyce, jak i emocjonalnie), czy partner(ka) był(a) świadomy(-a) orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o ochronę oraz w jaki sposób partner(ka) odnosił(a) się do tej wiedzy i do samego związku lub jak osoba ubiegająca się o ochronę funkcjonowała w tym związku bez ujawniania swojej orientacji seksualnej partnerowi/partnerce, a także, jak była postrzegana przez rodzinę, społeczność lokalną lub społeczeństwo.

Nie należy zadawać żadnych pytań na temat praktyk seksualnych!

Z poszanowania dla godności osoby ubiegającej się o ochronę oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, zgodnie z orzecznictwem TSUE, nie należy zadawać pytań dotyczących szczegółów praktyk seksualnych ⁽⁴⁶⁾.

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę spontanicznie poruszy szczegóły dotyczące praktyk seksualnych, należy zachować neutralną postawę niewerbalną i wyjaśnić, że podawanie takich szczegółów nie jest konieczne. Można wówczas przekierować przebieg przesłuchania na inne tematy lub, jeżeli jest to istotne, zbadać okoliczności relacjonowanych przez osobę wydarzeń, zamiast skupiać się na szczegółach samych praktyk seksualnych.

⁽⁴⁶⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), pkt 64. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#); zob. również motyw 42 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego wniosku związanego z SOGIESC, a nie tylko w odniesieniu do osób ubiegających się o ochronę, które wskazują, że odczuwają pociąg do osób tej samej płci lub które były w związkach z osobami tej samej płci. Na przykład informacje dotyczące związków, w których były osoby transpłciowe lub interseksualne, mogą stanowić istotne dane służące do oceny wiarygodności deklarowanej tożsamości lub cech płciowych danej osoby, a także potencjalnie do oceny ryzyka w przypadku powrotu.

d) Ujawnienie lub nieujawnienie tożsamości SOGIESC przez osobę ubiegającą się o ochronę

Kluczowe elementy, które należy uwzględnić

Może być zasadne zbadanie, czy i w jaki sposób tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę została ujawniona innym osobom.

Należy pamiętać, że tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę może być znana innym nie tylko w wyniku jej dobrowolnego i bezpośredniego ujawnienia przez daną osobę. Może być również znana na podstawie plotek lub podejrzeń bądź ujawniona nieumyślnie, jeżeli dana osoba została zauważona w sytuacji lub zachowaniu interpretowanym jako ujawniające lub sugerujące jej tożsamość SOGIESC. Może się też zdarzyć, że ktoś inny ujawnił tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę wbrew jej woli. W zależności od tego, w jaki sposób doszło do ujawnienia, należy dostosować kierunek zadawanych pytań tak, aby objąć nimi najbardziej istotne aspekty.

Należy pamiętać, że ujawnienie ma również wymiar wewnętrzny (jak osoba ubiegająca się o ochronę przeżyła ten proces wewnętrznie, w tym ewentualnie proces podejmowania decyzji o ujawnieniu tych informacji oraz motyw, którymi się kierowała, lub reakcję na ujawnienie w sytuacji, gdy nie nastąpiło ono z jej inicjatywy). Ujawnienie ma również wymiar zewnętrzny (jak osoba ubiegająca się o ochronę przeżyła ten proces i jak nim zarządzała w relacjach z otoczeniem, w tym, w zależności od przypadku, z rodziną, przyjaciółmi, współpracownikami, społecznością, organami itp.).

Należy pamiętać, że ujawnienie mogło nastąpić zarówno w kraju pochodzenia, jak i w krajach tranzytowych lub w kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę, w zależności od okoliczności konkretnego przypadku.

W niektórych przypadkach ujawnienie jeszcze nie nastąpiło, a osoba ubiegająca się o ochronę może po raz pierwszy odnieść się do swojej tożsamości SOGIESC właśnie podczas przesłuchania. Przyczyny takiej sytuacji mogą być różne, nie ma tu właściwej ani niewłaściwej przyczyny jako takiej. Należy pamiętać, że w takich sytuacjach szczególnie trudno może być osobie ubiegającej się o ochronę otworzyć się i odpowiadać na pytania. Przesłuchania te należy prowadzić z dużym wyczuciem. Należy zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę wystarczająco dużo czasu i przestrzeni, aby mogła poczuć się komfortowo i swobodnie mówić o swojej tożsamości SOGIESC.

Co należy zbadać

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę wskazuje, że inne osoby dowiedziały się o jej tożsamości SOGIESC, warto zbadać, w jaki sposób i w jakim kontekście do tego doszło oraz jakie były tego konsekwencje dla danej osoby.

Można uzyskać wystarczające informacje, zadając osobie ubiegającej się o ochronę pytania otwarte dotyczące ujawnienia jej tożsamości SOGIESC innym osobom. Potencjalnie istotne aspekty mogą obejmować proces podejmowania decyzji o ujawnieniu tożsamości SOGIESC, przyczyny ujawnienia jej w danym momencie, okoliczności, w których tożsamość SOGIESC została ujawniona lub stała się znana w inny sposób, lub sytuacje, w których pojawiły się pogłoski o przypisywanej danej osobie tożsamości SOGIESC. Również konsekwencje ujawnienia oraz reakcja osoby ubiegającej się o ochronę na to, co się wydarzyło, mogą być istotnymi elementami do zbadania.

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę nie ujawniła jeszcze swojej tożsamości SOGIESC, warto zbadać powody takiej decyzji. Należy zachować otwartość i neutralne nastawienie.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego wniosku związanego z tożsamością SOGIESC danej osoby. Natomiast w przypadku wniosków opartych na przypisywanej tożsamości SOGIESC, kwestia ujawnienia własnej tożsamości SOGIESC zazwyczaj nie będzie mieć znaczenia. Zamiast tego istotne może być zbadanie ujawnienia przypisywanej tożsamości SOGIESC, na przykład, w jaki sposób doszło do tego, że osoba ubiegająca się o ochronę została postrzegana jako posiadająca określoną tożsamość SOGIESC, przez kogo oraz czy to postrzeganie zostało rozpowszechnione lub przekazane innym osobom.

e) Konsekwencje bycia postrzeganym(-ą) jako osoba niezgodna z normami**Kluczowe elementy, które należy uwzględnić**

We wszystkich społeczeństwach istnieją normy, które są dominujące lub najbardziej akceptowane przez ich członków. Normy te często nie akceptują, nie tolerują lub nie uwzględniają różnorodnych tożsamości SOGIESC. W rezultacie osoby LGBTIQ często są postrzegane jako nieprzystosowujące się do norm regulujących kontekst społeczny, religijny lub polityczny, z którego pochodzą lub w którym żyją. Osoby o różnorodnej SOGIESC, a także osoby niebędące LGBTIQ, które angażują się w związki z osobami tej samej płci, również często są postrzegane jako osoby niezgodne z normami. Oznacza to, że często rodzina, społeczność lub społeczeństwo nie tolerują różnorodnych tożsamości SOGIESC, które nie odpowiadają normie dominującej lub akceptowanej.

Dlatego też osoby ubiegające się o ochronę mogą przedstawiać trudne doświadczenia związane z brakiem akceptacji, dyskryminacją ze strony rodziny, społeczności i społeczeństwa lub z kryminalizacją przez organy państwowe w kraju pochodzenia.

Bycie postrzeganym(-ą) jako osoba niezgodna z normami może prowadzić do tego, że osoba stanie się ofiarą działań szkodliwych, które mogą przybierać różne formy. Działania te mogą obejmować przemoc fizyczną lub psychiczną, wyśmiewanie, nękanie, upokarzanie, stygmatyzację, ostracyzm, dyskryminację, przymusowe interwencje lub zabiegi medyczne, zatrzymanie itp. Mogą one występować w wielu kontekstach, w tym w kręgu rodzinnym, w sąsiedztwie, w pracy, w usługach publicznych, ze strony organów państwowych, w społecznościach religijnych lub w placówkach medycznych. Konsekwencje takich działań również są różnorodne i mogą obejmować uszczerbek na zdrowiu fizycznym, traumę psychiczną, wykluczenie społeczne, trudności ekonomiczne oraz problemy zdrowotne. Mogą one mieć realny wpływ na życie osoby ubiegającej się o ochronę, na przykład zmuszając ją do rezygnacji z pracy, do opuszczenia miejsca zamieszkania lub do wykluczenia z rodziny czy społeczności religijnej.

Podczas przesłuchania należy zachować szczególną ostrożność przy formułowaniu pytań dotyczących tego, w jaki sposób tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę odnosi się do norm moralnych, religijnych lub społecznych, które dana osoba wyznaje. Należy zadbać o to, aby pytania były formułowane w taki sposób, by nie mogły zostać odebrane jako podważające moralny, etyczny lub religijny wymiar tożsamości SOGIESC danej osoby. Jest to szczególnie istotne przy poruszaniu kwestii przekonań religijnych osoby ubiegającej się o ochronę. W zależności od sformułowania pytania, pytania dotyczące dezaprobaty tożsamości SOGIESC przez wspólnotę religijną mogą sprawiać wrażenie, że urzędnik prowadzący postępowanie podziela tę dezaprobatę.

Szczególną uwagę należy zwrócić na sposób formułowania pytań dotyczących dezaprobaty. Warto rozważyć poprzedzenie takich pytań zastrzeżeniem, że nie mają one na celu formułowania żadnych ocen. Należy również pamiętać, że choć ciekawe może być zrozumienie, w jaki sposób osoba ubiegająca się o ochronę postrzega relację między swoją tożsamością SOGIESC a wyznawaną religią, jak to przeżywa(ła) i jak sobie z tym radzi(ła), aspekt ten może mieć znaczenie w niektórych przypadkach, a w innych nie.

Co należy zbadać

Sposób, w jaki dana osoba jest traktowana przez innych, a także sama świadomość i zrozumienie, że jej tożsamość SOGIESC nie jest lub nie byłaby akceptowana przez otoczenie, mogą mieć wpływ na jej emocje oraz zachowania. Może być zasadne zbadanie, co dla osoby ubiegającej się o ochronę oznaczało lub oznacza bycie postrzeganym(-ą) jako osoba nieprzystosowująca się do norm oraz jaki wpływ miało to na jej zachowania, działania lub decyzje.

Może być również istotne zbadanie przemyśleń osoby ubiegającej się o ochronę na temat tego, co oznaczałoby dla niej życie w takim środowisku lub powrót do niego, jaki wpływ miałyby to na jej związki (jeżeli takie istnieją) oraz na możliwość prowadzenia normalnego życia.

Doświadczenia trudności lub szkody, jakich doznała osoba ubiegająca się o ochronę, są istotne nie tylko dla oceny wiarygodności jej wniosku, lecz również dla zgromadzenia informacji przydatnych do przeprowadzenia oceny ryzyka. Potencjalnie istotne aspekty obejmują okoliczności i szczegóły danego zdarzenia lub incydentów, podmioty zaangażowane, konsekwencje dla osoby ubiegającej się o ochronę oraz jej reakcje, inne możliwe skutki, które wystąpiły, ewentualne wsparcie, jakie uzyskała dana osoba itp. Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę uświadomiła sobie swoją tożsamość SOGIESC przed opuszczeniem kraju pochodzenia, można zbadać, w jaki sposób starała się ona unikać ujawnienia tej tożsamości lub zapobiegać problemom, o ile jest to istotne w danym przypadku.

Jeżeli aspekt religijny ma znaczenie dla sprawy, na przykład dlatego, że osoba ubiegająca się o ochronę lub ktoś z jej bliskich jest osobą duchowną, lub ponieważ osoba ta wskazuje, że jej tożsamość SOGIESC miała wpływ na sposób, w jaki była traktowana przez wspólnotę religijną, nie należy podważać możliwości jednoczesnego praktykowania lub wyznawania religii i bycia osobą LGBTIQ. Zamiast tego można, jeżeli jest to istotne w danym przypadku, zbadać społeczne aspekty przynależności religijnej, zwłaszcza zaangażowanie osoby ubiegającej się o ochronę w praktyki religijne lub pełnienie obowiązków we wspólnocie, możliwe ograniczenia związane z jej tożsamością SOGIESC w tym zakresie oraz ich wpływ na daną osobę. Można również zbadać relacje osoby ubiegającej się o ochronę z członkami wspólnoty religijnej, jej widoczność i pozycję w tej wspólnocie oraz ewentualne wysiłki podejmowane przez nią w celu utrzymania pozytywnej pozycji, niezależnie od SOGIESC.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego wniosku związanego z SOGIESC. Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę nie ujawniła swojej tożsamości SOGIESC lub nie była postrzegana jako osoba LGBTIQ, można mimo to spróbować zbadać, czy rozważała ona, jak społeczeństwo, wspólnota, rodzina lub inne osoby mogłyby zareagować, gdyby się o tym dowiedziały.

f) Znajomość lokalnych wspólnot, stowarzyszeń lub grup LGBTIQ**Kluczowe elementy, które należy uwzględnić**

Wiele osób ubiegających się o ochronę nie zna sieci LGBTIQ. Może się tak dzieć z różnych powodów, w tym dlatego, że na poziomie lokalnym takie sieci nie istniały, działały w sposób nieformalny lub podziemny, dana osoba nie była ich świadoma lub nie miała do nich dostępu. Może się również zdarzyć, że dana osoba świadomie zdecydowała, aby nie korzystać z takiej możliwości, na przykład dlatego, że nie była zainteresowana nawiązywaniem kontaktu lub zdobywaniem wiedzy na ich temat, lub z powodu strachu bądź innych przyczyn.

Podobnie jak w przypadku wielu innych aspektów, może być zasadne zbadanie tej kwestii zarówno w odniesieniu do kraju pochodzenia, jak i kraju tranzytowego (lub krajów tranzytowych) lub kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę, w zależności od specyfiki danego przypadku.

Co należy zbadać

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę nie знаła sieci LGBTIQ, warto zbadać powody takiej sytuacji.

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę miała pewien poziom znajomości istniejących w jej otoczeniu wspólnot, stowarzyszeń lub grup wsparcia LGBTIQ, może być istotne zbadanie, dlaczego i w jaki sposób je poznała, w jaki sposób się z nimi angażowała oraz jaki wpływ miało to na nią i jej życie.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego wniosku związanego z SOGIESC.

g) Znajomość polityk, przepisów prawa i praktyk wobec osób i grup LGBTIQ**Kluczowe elementy, które należy uwzględnić**

Nie wszystkie osoby ubiegające się o ochronę muszą znać polityki, przepisy prawa lub praktyki związane z SOGIESC. Nawet jeżeli je znają, poziom tej wiedzy i rozumienia może się znacznie różnić, a posiadane informacje mogą nie być w pełni poprawne. Może to wynikać z różnych przyczyn, w tym z poziomu wykształcenia osoby ubiegającej się o ochronę, stopnia, w jakim miała kontakt z grupami wsparcia LGBTIQ, jej wieku oraz stopnia samoświadomości dotyczącej własnej tożsamości SOGIESC.

Co należy zbadać

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę posiada przynajmniej podstawową wiedzę na temat polityk, przepisów prawa lub praktyk związanych z SOGIESC, można zbadać te kwestie podczas przesłuchania. Warto wówczas uzyskać informacje na temat tego, w jaki sposób dana osoba dowiedziała się o określonej polityce, przepisie prawa lub praktyce.

W takim przypadku może być również zasadne zbadanie tej kwestii zarówno w odniesieniu do kraju pochodzenia, jak i kraju tranzytowego (lub krajów tranzytowych) lub kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę, w zależności od specyfiki danego przypadku.

Istotność

Ten aspekt może być potencjalnie istotny w przypadku każdego wniosku związanego z SOGIESC.

4.4. Zakończenie przesłuchania

Rysunek 8. Etapy przesłuchania: zakończenie przesłuchania

Kończąc przesłuchanie w sprawie wniosku opartego na przesłankach związanych z SOGIESC, należy postępować zgodnie z tymi samymi standardami i krokami, które mają zastosowanie do każdego przesłuchania.

Powiązana publikacja EUAA

Szczegółowe wskazówki dotyczące zakończenia przesłuchania można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Przesłuchanie](#), grudzień 2014 r.

Należy upewnić się, że **wszystkie istotne aspekty** wniosku zostały omówione, oraz zapytać osobę ubiegającą się o ochronę, czy chciałaby dodać jeszcze jakieś informacje.

W przypadku wniosków związanych z SOGIESC, może być konieczne ponowne zapewnienie osoby ubiegającej się o ochronę o **poufności** przesłuchania również na jego końcowym etapie. Ponadto osoby ubiegające się o ochronę z wnioskiem opartym na przesłankach związanych z SOGIESC mogą mieć opory przed ujawnieniem tego faktu podczas przesłuchania. Jeżeli w trakcie przesłuchania lub na wcześniejszych etapach postępowania pojawiły się przesłanki wskazujące, że osoba ubiegająca się o ochronę może składać wniosek oparty na przesłankach związanych z SOGIESC, którego dotychczas nie ujawniła, ponowne podkreślenie poufności przesłuchania może ułatwić jej decyzję o ujawnieniu tych informacji.

Bardzo ważne jest, aby informacje te przekazywać w sposób niemechaniczny, jasno i otwarcie wyjaśniając osobie ubiegającej się o ochronę, co oznacza poufność.

W zależności od konkretnego przypadku, ważne jest, aby osoba ubiegająca się o ochronę otrzymała informacje o dostępnych **usługach wsparcia** medycznego, psychologicznego lub innego, w tym o stowarzyszeniach LGBTIQ. Zgodnie z krajową praktyką można przekazać te informacje bezpośrednio osobie ubiegającej się o ochronę w ramach standardowego pakietu informacji lub na jej prośbę. Innym rozwiązaniem może być przekazanie informacji odpowiednim organom lub organizacjom odpowiedzialnym za przyjmowanie, aby to one udzieliły osobie ubiegającej się o ochronę stosownych informacji lub skierowały ją do właściwych instytucji udzielających wsparcia. Należy również, w razie potrzeby i wyłącznie za świadomą zgodą osoby ubiegającej się o ochronę, przekazać wykryte szczególne potrzeby właściwym podmiotom, zgodnie z krajową praktyką. Podmioty te mogą obejmować instytucje odpowiedzialne za przyjmowanie i zakwaterowanie osoby ubiegającej się o ochronę, a także inne podmioty odpowiedzialne za ocenę jej potrzeb i podejmowanie działań, na przykład personel medyczny i pracowników socjalnych.

Należy zawsze odnotować **szczególne potrzeby osoby ubiegającej się o ochronę** w odpowiednich bazach danych lub przekazać je organowi rozstrzygającemu, tak aby mogły zostać uwzględnione przy rozpatrywaniu wniosku, zwłaszcza na etapie oceny dowodów i podejmowania decyzji w ramach procedury azylowej.

W przypadku osób ubiegających się o ochronę, które są osobami niebinarnymi, transpłciowymi lub interseksualnymi, należy przekazać **informacje o płci, jaka zostanie zastosowana w decyzji** dotyczącej ich wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa lub regulacjami w kraju, w którym osoba ubiega się o ochronę.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Należy odpowiednio przygotować się do przesłuchania, zapoznając się z informacjami dostępnymi w aktach sprawy oraz z informacjami o kraju pochodzenia.
- Podczas etapu rozpoczęcia przesłuchania należy dążyć do stworzenia atmosfery zaufania. Jasno należy przekazać wszystkie niezbędne informacje dotyczące ochrony międzynarodowej, praw i obowiązków osoby ubiegającej się o ochronę oraz celu i struktury przesłuchania.
- Należy stosować podejście lejka: najpierw umożliwić osobie ubiegającej się o ochronę przedstawienie swojego wniosku w formie narracji własnej, a dopiero potem przejść do etapu sondowania.
- Podczas etapu sondowania należy zidentyfikować i zastosować odpowiedni dla danego przypadku sposób prowadzenia przesłuchania, zgodnie z przebiegiem życia osoby ubiegającej się o ochronę lub tematycznie.
- Należy stosować elastyczne podejście, zgodnie z poniższymi zasadami:
 - należy pamiętać, że niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą mieć trudności z opisaniem swojej tożsamości SOGIESC lub werbalizacją uczuć i emocji;

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- należy zadbać o to, aby zarówno komunikacja werbalna, jak i niewerbalna była neutralna, empatyczna i sprzyjała budowaniu zaufania;
- należy posługiwać się terminologią stosowaną przez osoby ubiegające się o ochronę, aby unikać etykietowania ich oraz ich doświadczeń;
- należy dostosować pytania do narracji i doświadczeń przedstawianych przez osobę ubiegającą się o ochronę.
- Poniżej przedstawiono obszary lub tematy, które, w zależności od specyfiki danego przypadku, mogą być istotne do zbadania:
 - kontekst życia osoby ubiegającej się o ochronę, na przykład rodzina, miejsce zamieszkania, edukacja, środowisko pracy, życie społeczne itp.;
 - świadomość osoby ubiegającej się o ochronę na temat własnej tożsamości SOGIESC. To, jak i kiedy dana osoba uświadamia sobie swoją tożsamość SOGIESC, nie zawsze przebiega w sposób linearny i może się znacznie różnić w zależności od osoby. Tożsamość SOGIESC może być płynna;
 - związki, w których osoba ubiegająca się o ochronę była lub jest. Mogło być ich wiele lub mogło ich nie być wcale, mogły one obejmować element emocjonalny lub seksualny; osoby ubiegające się o ochronę będące lesbijkami lub gejami mogły być w związkach z osobami przeciwnej płci, a osoby ubiegające się o ochronę mogły być w związkach z osobami tej samej płci, niezależnie od swojej orientacji seksualnej, na przykład w ramach doraźnych kontaktów seksualnych;
 - nie wolno zadawać pytań dotyczących praktyk seksualnych;
 - możliwe ujawnienie tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę innym osobom lub przez inne osoby. Osoba ubiegająca się o ochronę mogła jeszcze nie ujawnić swojej tożsamości SOGIESC innym osobom, a w niektórych przypadkach może być istotne, że postrzegana jest w określony sposób pod kątem SOGIESC;
 - konsekwencje bycia postrzeganą jako osoba niezgodna z normami w społeczeństwie lub w danym kontekście;
 - znajomość wspólnoty, stowarzyszeń lub grup LGBTIQ. Wiele osób ubiegających się o ochronę nie zna takich organizacji;
 - znajomość polityk, przepisów prawa i praktyk dotyczących osób LGBTIQ. Różne osoby ubiegające się o ochronę posiadają różny poziom wiedzy i świadomości w tym zakresie.
- Na etapie zakończenia przesłuchania należy upewnić się, że wszystkie istotne aspekty wniosku zostały omówione, w razie potrzeby ponownie podkreślić zasadę poufności oraz odnotować wszelkie szczególne potrzeby. W przypadku osoby ubiegającej się o ochronę, która jest osobą niebinarną, transpłciową lub interseksualną, należy poinformować ją o danych osobowych (imieniu, płci), które będą stosowane w decyzji.

5. Ocena materiału dowodowego

Ocenę materiału dowodowego można zdefiniować jako podstawową metodę ustalania lub przyjmowania istotnych faktów dotyczących konkretnego przypadku w procesie, który obejmuje analizę i porównywanie dostępnego materiału dowodowego ⁽⁴⁷⁾.

W procedurze azylowej osoby ubiegające się o ochronę często nie są w stanie przedstawić wielu dowodów na poparcie swojego wniosku poza własnymi oświadczeniami. Jest to szczególnie prawdziwe w przypadku osób ubiegających się o ochronę z wnioskiem opartym na przesłankach związanych z SOGIESC, ponieważ tego typu wnioski z natury dotyczą sfery prywatnej życia danej osoby i dlatego trudno jest je udowodnić za pomocą dowodów dokumentacyjnych.

W związku z tym przyjęcie uporządkowanego podejścia do oceny dowodów ma istotne znaczenie dla ograniczenia ryzyka subiektywnej i stronniczej oceny oraz dla ułatwienia wydania uzasadnionej, rzetelnej i spójnej decyzji.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat przeprowadzania oceny dowodów we wnioskach o udzielenie azylu można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja „Kluczowe elementy oceny materiału dowodowego”.

Niniejszy rozdział zawiera informacje o tym, w jaki sposób urzędnik prowadzący postępowanie może:

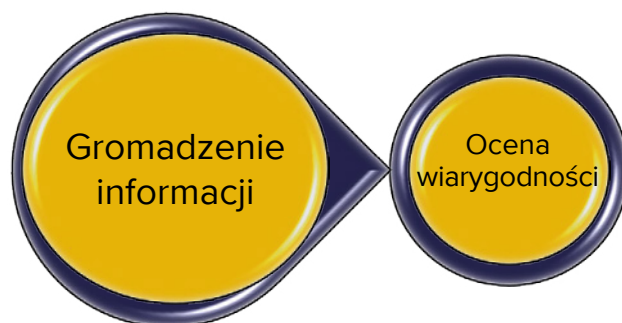
- gromadzić dowody w sprawach dotyczących SOGIESC, w tym zbierać oświadczenia w sposób uwzględniający kwestie związane z SOGIESC oraz gromadzić dowody w postaci dokumentu i inne rodzaje dowodów w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC;
- identyfikować i formułować istotne fakty w sprawach dotyczących SOGIESC:
 - rozumieć, dlaczego w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC nie należy zbyt wąsko podchodzić do identyfikacji istotnych faktów;
 - dlaczego i w jaki sposób należy uwzględniać indywidualne okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę;
 - dlaczego przy formułowaniu istotnych faktów ważne jest, aby odzwierciedlały one sposób, w jaki zostały przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę;
- oceniać wiarygodność oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę, dowodów dokumentacyjnych oraz informacji o kraju pochodzenia w sprawach dotyczących SOGIESC.

⁽⁴⁷⁾ EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja „Kluczowe elementy oceny materiału dowodowego”.

5.1. Gromadzenie informacji

Rysunek 9. Główne etapy oceny dowodów: gromadzenie informacji

Ocena materiału dowodowego rozpoczyna się od zgromadzenia informacji. Proces gromadzenia informacji przebiega w oparciu o różne etapy: zbieranie dowodów, ustalanie istotnych faktów i powiązanie wszystkich dowodów z co najmniej jednym istotnym faktem.

5.1.1. Zbieranie dowodów

Podczas rozpatrywania wniosku zarówno osoba ubiegająca się o ochronę, jak i organ odpowiedzialny za procedury azytowe mają **obowiązek współpracy**: osoba ubiegająca się o ochronę poprzez jak najszybsze **przedstawienie wszystkich elementów** niezbędnych do uzasadnienia swojego wniosku, a organ – poprzez **zbadanie** i ocenę istotnych elementów wniosku.

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC w ramach obowiązku prowadzenia postępowania dowodowego szczególnie istotne jest, aby możliwie szybko zidentyfikować wszelkie wynikające z SOGIESC szczególne potrzeby osoby ubiegającej się o ochronę w zakresie szczególnych gwarancji proceduralnych lub z innych krzyżujących się potrzeb, a następnie odpowiednio na nie zareagować.

Więcej informacji na temat szczególnych potrzeb można znaleźć w sekcjach [2.1. SOGIESC i szczególne potrzeby](#) i [2.2. Identyfikacja szczególnych potrzeb](#).

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat obowiązku współpracy można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 1.1. Zbieranie dowodów.

a) Zbieranie oświadczeń

Oświadczenia są zazwyczaj podstawowym, a niekiedy jedynym, źródłem dowodów w sprawach dotyczących SOGIESC. Przygotowując się do przesłuchania i prowadząc je, aby zebrać oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę, należy stosować się do wskazówek zawartych w rozdziale [4. Przesłuchanie](#). Szczególnie istotne jest, aby być świadomym(-ą)

trudności, jakie może napotkać osoba ubiegająca się o ochronę przy przekazywaniu informacji na niektóre wrażliwe tematy. Szczegółowe informacje na temat tworzenia sprzyjającej atmosfery można znaleźć w sekcji [1.1. Znaczenie zaufania](#). Należy również mieć świadomość możliwych uprzedzeń, założeń, stereotypów oraz innych czynników zakłócających, które mogą mieć wpływ zarówno na osobę prowadzącą przesłuchanie, jak i na sam przebieg przesłuchania (więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji [5.2.4. Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń](#) oraz w sekcji [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)). Aby uzyskać dalsze wskazówki dotyczące stosowania technik komunikacji w celu stworzenia środowiska inkluzywnego, zob. [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements](#) [Praktyczny poradnik dotyczący ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej osób o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i zróżnicowanych cechach płciowych – elementy przekrojowe], rozdział 3. Komunikacja inkluzywna i tworzenie bezpiecznych przestrzeni.

Obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów spoczywa na osobie ubiegającej się o ochronę ⁽⁴⁸⁾. Jednak zakres, w jakim od osób ubiegających się o ochronę z wnioskiem opartym na przesłankach związanych z SOGIESC należy oczekiwać wypełnienia tego obowiązku w odniesieniu do ujawniania informacji o ich tożsamości SOGIESC i związanych z nią doświadczeń, powinien być oceniany z uwzględnieniem ich indywidualnych okoliczności oraz wrażliwego charakteru tej tematyki.

Ponadto, jak w przypadku każdego rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, urzędnik prowadzący postępowanie zbierający dowody powinien upewnić się, że osobie ubiegającej się o ochronę zapewniono wystarczającą możliwość wyjaśnienia wszelkich pozornych niespójności, kwestii związanych z wiarygodnością lub braku wystarczających informacji. Na koniec należy skupić się na określeniu przyczyn ewentualnych pozostałych niespójności lub braków w szczegółach, aby ocenić, w jakim stopniu należy je uznać za negatywny wskaźnik wiarygodności. Należy to zrobić, biorąc pod uwagę indywidualne okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę lub inne czynniki, które mogą mieć wpływ na jej zdolność do uzasadnienia swojego wniosku, tak aby właściwie ocenić ich wpływ na ocenę wiarygodności.

b) Zbieranie dowodów z dokumentów i innych rodzajów dowodów

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC ważne jest, aby wziąć pod uwagę, że (w większości przypadków) osoby ubiegające się o ochronę nie mogą przedstawić jednoznacznych dowodów z dokumentu lub innych dowodów potwierdzających ich tożsamość SOGIESC.

Gdy osoba ubiegająca się o ochronę przedstawia dokumenty lub inne dowody na poparcie swojej tożsamości SOGIESC, należy uwzględnić szczególne kwestie związane z tym, **jaki rodzaj dowodów z dokumentu powinien zostać przyjęty i oceniony** oraz jaką wagę można przypisać poszczególnym rodzajom dowodów z dokumentu.

⁽⁴⁸⁾ Art. 4 ust. 1 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania oraz art. 28 ust. 6 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

- **Wyniki badań lekarskich lub testów** mających na celu ustalenie orientacji seksualnej nie mogą być żądane ani przyjmowane przez ciebie (ani przez inne osoby w organie prowadzącym postępowanie w sprawie o udzielenie ochrony) jako dowód; **opinie psychologiczne** wskazujące na orientację seksualną osoby ubiegającej się o ochronę również nie mogą być wykorzystywane do oceny wiarygodności podanej przez nią orientacji seksualnej ⁽⁴⁹⁾.

W przypadku osób transpłciowych ubiegających się o ochronę, które wskazują, że rozpoczęły lub zakończyły proces tranzycji, dowód z dokumentu w postaci dokumentacji medycznej dotyczącej interwencji medycznej sprzyjającej akceptacji własnej tożsamości płciowej lub leczenia hormonalnego może stanowić dowód potwierdzający przedstawioną przez nie narrację. W takich przypadkach można przyjąć takie dokumenty lub zapytać, czy osoba ubiegająca się o ochronę je posiada. Jeżeli zostaną one przedstawione, można je wykorzystać jako dowód z dokumentu. To samo dotyczy dowodów z dokumentu w postaci dokumentacji medycznej dotyczącej wrodzonych cech lub cech biologicznych bądź interwencji medycznych w przypadku osób interseksualnych. Brak takich dowodów z dokumentu nie może jednak sam w sobie mieć negatywnego wpływu na ocenę wiarygodności.

- **Dowodu z dokumentu w postaci fotografii lub nagrań wideo** przedstawiających **akty intymne lub nagość** (niezależnie od tego, czy są one jednoznaczne, czy nie) nie należy żądać ani przyjmować, ani wykorzystywać do oceny wiarygodności orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o ochronę. Stanowiłoby to naruszenie godności osobistej. Należy zauważyć, że „zezwoenie lub wyrażenie zgody na tego rodzaju dowody miałyby skutek zachęcający w odniesieniu do innych osób ubiegających się o azyl i de facto sprowadzałoby się do nałożenia na nie obowiązku przedstawienia takich dowodów” ⁽⁵⁰⁾.
- Można przyjąć **inne rodzaje fotografii lub nagrań wideo** (tj. obrazy, które nie przedstawiają aktów seksualnych ani intymnych), jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę je przedstawi, jednak nie należy ich żądać. Jeżeli zostaną przedstawione, należy je uwzględnić w ramach oceny wiarygodności.
- Osoba ubiegająca się o ochronę może również przedłożyć **posty lub artykuły** (np. artykuły internetowe lub prasowe) na poparcie istotnych faktów, w tym na przykład dotyczących jej tożsamości SOGIESC lub zdarzeń, które mogą wiązać się z ryzykiem w przypadku powrotu.

⁽⁴⁹⁾ W TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), pkt 59–66. Trybunał wyjaśnił, że organy nie mogą wykorzystywać dowodów dotyczących aktywności seksualnej oraz testów mających na celu ustalenie orientacji seksualnej. W wyroku TSUE z dnia 25 stycznia 2018 r., [F przeciwko Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal \(wcześniej Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal\)](#), C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 71–72, TSUE również wykluczył możliwość wykorzystania opinii psychologicznej do oceny wiarygodności orientacji seksualnej podanej przez osobę ubiegającą się o ochronę. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#). W obu orzeczeniach Trybunał odwołał się do Europejskiej konwencji praw człowieka oraz Karty (zob. przypis 33), w szczególności do takich artykułów, jak prawo do poszanowania godności ludzkiej (art. 1 EKPC; art. 1 Karty), prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8 EKPC; art. 7 Karty) oraz ogólny i bezwzględny zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania (art. 3 EKPC; art. 3 i 4 Karty). Zobacz także TSUE, wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., [Minister voor Immigratie en Asiel przeciwko X, Y i Z przeciwko Minister voor Immigratie en Asiel](#), sprawy połączone od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 76 i pkt 3 wyroku. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#). Motyw 42 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania stanowi, że „[...] w szczególności w przypadku orientacji seksualnej i tożsamości płciowej osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową nie powinny być poddawane szczegółowym przesłuchaniom ani testom dotyczącym ich praktyk seksualnych”.

⁽⁵⁰⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), pkt 66. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

- **Analiza otwartych źródeł** może również pomóc w uzyskaniu informacji, których osoba ubiegająca się o ochronę nie przedstawiła, na przykład dotyczących jej stanu cywilnego lub historii związków, problemów z przeszłości lub działań związanych ze środowiskiem LGBTIQ, w które była zaangażowana. Analiza otwartych źródeł może także pomóc w weryfikacji lub uzupełnieniu kontekstu informacji lub dowodów przedstawionych przez osobę ubiegającą się o ochronę.

5.1.2. Identyfikacja i formułowanie istotnych faktów

Istotne fakty to (domniemane) fakty i okoliczności, które są związane z co najmniej jednym z elementów składających się na definicję uchodźcy ⁽⁵¹⁾ lub osoby kwalifikującej się do otrzymania ochrony uzupełniającej ⁽⁵²⁾ i dotyczą zasadniczych aspektów wniosku ⁽⁵³⁾.

a) Ustalanie istotnych faktów

Choć istotne fakty muszą być powiązane z elementami definicji uchodźcy lub osoby kwalifikującej się do ochrony uzupełniającej, w przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC ważne jest, aby nie podchodzić zbyt wąsko do ustalania istotnych faktów. Innymi słowy, należy **upewnić się, że nie pomija się faktów**, które na pierwszy rzut oka mogą wydawać się nieistotne dla ochrony międzynarodowej, a które przy bliższej analizie mogą okazać się istotnymi faktami. Na przykład jeżeli osoba transpłciowa wskazuje, że opuściła swój kraj, ponieważ nie była w stanie się utrzymać, należy uważać, aby zbyt pochopnie nie uznać tego faktu za nieistotny dla sprawy tylko dlatego, że początkowo nie wydaje się on powiązany z kryteriami kwalifikacji. Może się bowiem okazać, że osoba ta nie miała możliwości podjęcia pracy, dostępu do opieki zdrowotnej ani zakwaterowania z powodu swojej tożsamości transpłciowej. W takim przypadku zarówno tożsamość transpłciowa, jak i doświadczona dyskryminacja stanowiłyby istotne fakty ⁽⁵⁴⁾. Podobnie przeszłe związki seksualne z osobami tej samej płci mogą również stanowić istotne fakty, nawet jeśli osoba ubiegająca się o ochronę nie jest osobą identyfikującą się jako gej, lesbijka lub osoba biseksualna. Sam fakt, że doszło do relacji seksualnych z osobą tej samej płci, może powodować ryzyko w przypadku powrotu.

Należy **dokonać krytycznej oceny wszystkich dostępnych dowodów**, zarówno oświadczeń, jak i dowodów z dokumentu, aby prawidłowo zidentyfikować istotne fakty i unikać wyciągania pochopnych wniosków bez pełnego zbadania danego faktu. Na przykład jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę przedstawia opinię lekarską poświadczającą, że przeszła zabiegi sprzyjające akceptacji własnej tożsamości płciowej, nie oznacza to automatycznie, że osoba ta jest transpłciowa lub tak się identyfikuje. W niektórych kontekstach osoba ubiegająca się o ochronę mogła zostać zmuszona do poddania się leczeniu lub zabiegom medycznym jako tzw. „środkom naprawczym” (np. wymuszona tranżycja w przypadku gejów lub osób interseksualnych).

⁽⁵¹⁾ Zgodnie z art. 1 lit. A ust. 2 konwencji genewskiej; art. 2 lit. d) dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 3 ust. 5 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽⁵²⁾ Zgodnie z art. 2 lit. f) oraz art. 15 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 3 ust. 6 oraz art. 15 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽⁵³⁾ Art. 4 ust. 3 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona) oraz art. 34 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁵⁴⁾ Należy pamiętać, że ustalenie istotnych faktów nie wiąże się z oceną prawną jako taką. Kwestia tego, czy dyskryminacja osiąga poziom prześladowania, jest oceniana na późniejszym etapie postępowania decyzyjnego.

Ponadto każdy fakt, który mógłby prowadzić do przypisania osobie ubiegającej się o ochronę określonej tożsamości SOGIESC lub który już doprowadził do takiego przypisania, należy zidentyfikować jako istotny fakt mający znaczenie dla sprawy.

Co więcej, przy ustalaniu istotnych faktów należy uwzględnić **indywidualne okoliczności** osoby ubiegającej się o ochronę ⁽⁵⁵⁾. Jeżeli indywidualne okoliczności mogą zwiększać ryzyko prześladowania lub poważnej krzywdy, należy je zidentyfikować i wyraźnie wskazać w sformułowaniu istotnego faktu, aby podkreślić ich znaczenie i uczynić je przedmiotem oceny wiarygodności.

Powiązana publikacja EUAA

Bardziej szczegółowe wytyczne dotyczące osobistych okoliczności w ocenie dowodów można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 1.2.1 lit. d) Uwzględnienie osobistych uwarunkowań wnioskodawcy związanych z istotnymi faktami.

Należy także pamiętać, że istotne fakty mogą pojawić się po opuszczeniu kraju pochodzenia (co może skutkować uznaniem osoby za **uchodźcę *sur place***) ⁽⁵⁶⁾. Nowe istotne fakty mogą również ujawnić się w toku rozpatrywania lub oceny wniosku o udzielenie ochrony. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę może poddać się zabiegom sprzyjającym akceptacji własnej tożsamości płciowej lub wejść w związek z osobą tej samej płci podczas procedury azylowej. Dlatego dopóki ocena nie została zakończona, nowe istotne fakty mogą zostać zidentyfikowane i włączone do wniosku oraz do oceny.

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC szczególnie istotne jest również zapewnienie, aby podczas przesłuchania zostały omówione wszystkie (potencjalne) istotne fakty związane z wnioskiem.

b) Formułowanie istotnych faktów

Przy **formułowaniu istotnych faktów** ważne jest, aby odzwierciedlały one sposób, w jaki zostały przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę. Innymi słowy, należy trzymać się sytuacji lub zdarzenia tak, jak zostały one opisane przez osobę ubiegającą się o ochronę.

W przypadku spraw dotyczących SOGIESC jest to szczególnie istotne, ponieważ orientacja seksualna, tożsamość płciowa, ekspresja płciowa i cechy płciowe mogą być odczuwane i przeżywane na różne sposoby i mieć wiele odcieni. Sposób, w jaki osoba ubiegająca się o ochronę określa siebie i swoją tożsamość SOGIESC, nie musi mieścić się w konkretnych lub „z góry zdefiniowanych” kategoriach. Może się również zdarzyć, że osoba ubiegająca się o ochronę nie określa się wprost, z użyciem terminologii obejmowanej akronimem LGBTIQ. Należy to odpowiednio odzwierciedlić przy formułowaniu istotnych faktów, aby zapewnić właściwe podstawy do prawidłowej oceny wiarygodności.

⁽⁵⁵⁾ Art. 4 ust. 3 lit. c) dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 34 ust. 2 lit. d) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁵⁶⁾ Art. 5 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 5 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Przykład

Poniżej przedstawiono przykład błędnego sformułowania, które nie odzwierciedla sposobu, w jaki osoba ubiegająca się o ochronę przedstawiła istotny fakt, oraz przykład prawidłowego sformułowania.

Podsumowanie oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę

Młoda kobieta z kraju X powiedziała urzędnikowi prowadzącemu postępowanie, że pozostawała w związku seksualnym z inną kobietą. Był to jej jedyny związek. Osoba ubiegająca się o ochronę w żadnym momencie przesłuchania nie określiła swojej orientacji seksualnej.

Formułowanie istotnego faktu

- ☐ Osoba ubiegająca się o ochronę jest lesbijką.
- ☒ Osoba ubiegająca się o ochronę jest kobietą, która pozostawała w związku seksualnym z inną kobietą.

5.2. Ocena wiarygodności

Rysunek 10. Główne etapy oceny dowodów: ocena wiarygodności

Ocena wiarygodności to proces polegający na **analizie wszystkich istotnych dowodów** przy zastosowaniu określonych kryteriów i wskaźników w celu ustalenia, w sposób indywidualny, bezstronny i obiektywny, które istotne fakty można uznać za przyjęte w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej. Istotne dowody to przede wszystkim oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę, dowody z dokumentu oraz informacje o kraju pochodzenia.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat ogólnej oceny wiarygodności można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 2. Etap 2. Ocena wiarygodności.

5.2.1. Ocena oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę

Ocena wiarygodności oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę w sprawach dotyczących SOGIESC jest prowadzona przy użyciu tych samych **wskaźników wiarygodności** co w przypadku każdego innego wniosku: poziomu szczegółowości i precyzji oświadczeń, ich spójności wewnętrznej, zgodności i prawdopodobieństwa, a także zgodności tych oświadczeń z wszystkimi innymi dowodami powiązanymi z danym istotnym faktem (wiarygodność wewnętrzna) oraz zgodności z informacjami o kraju pochodzenia (wiarygodność zewnętrzna).

Prawdopodobieństwo może również stanowić kryterium oceny, jednak należy je stosować ostrożnie i zgodnie z jego definicją. Prawdopodobieństwo odnosi się do tego, co jest możliwe lub w co można uwierzyć w odniesieniu do ogólnie przyjętych informacji, takich jak prawa fizyki lub możliwy przebieg zdarzeń. Rozważania dotyczące prawdopodobieństwa nie mogą opierać się na spekulacjach, subiektywnych założeniach ani uprzedzeniach. Na przykład fakt, że osoba ubiegająca się o ochronę miała kontakt seksualny z osobą tej samej płci w domu rodzinnym, nie może być uznany za nieprawdopodobny jedynie dlatego, że takie zachowanie wydaje się nieracjonalne, ponieważ mogło narazić osobę na ryzyko, gdyby członkowie rodziny przyłapali ją na takim zachowaniu.

Stosując wskaźniki wiarygodności, należy wziąć pod uwagę wszystkie **indywidualne i sytuacyjne czynniki**, które mogą prowadzić do zniekształcenia obrazu sprawy, zwłaszcza ich wpływ na zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do uzasadnienia swojego wniosku. Czynniki te należy również uwzględnić w odniesieniu do zdolności urzędnika prowadzącego postępowanie do oceny wniosku w sposób bezstronny i obiektywny. Należy być świadomym(-ą) własnych założeń i zadbać o to, aby nie wpływały one na oczekiwania co do stopnia szczegółowości informacji przedstawianych przez osobę ubiegającą się o ochronę ani na ocenę ich prawdopodobieństwa. Zob. również sekcja [5.2.4. Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń](#).

Powiązana publikacja EUAA

Bardziej szczegółowe wytyczne można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 2.2. Ocena oświadczeń wnioskodawcy na podstawie wskaźników wiarygodności.

Mając to na uwadze, należy pamiętać, że w przypadku wniosków azylowych opartych na przesłankach związanych z SOGIESC mogą pojawić się szczególne **wyzwania związane z oceną wiarygodności**. Poniżej przedstawiono kilka kwestii, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie wiarygodności.

Samookreślenie się

Samookreślenie się stanowi wskazanie tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę. Jednak osoby, które samookreślają się jako LGBTIQ, tak jak w przypadku innych rodzajów wniosków, nadal muszą uzasadnić swój wniosek, przedstawiając szczegółowe,

spójne i prawdopodobne oświadczenia dotyczące swojej tożsamości SOGIESC oraz inne dostępne im dowody ⁽⁵⁷⁾.

Z drugiej strony **brak samookreślenia się** nie powinien być automatycznie uznawany za wskazówkę, że osoba ubiegająca się o ochronę nie ma określonej tożsamości SOGIESC lub że nie zostanie jej ona przypisana. Istnieje wiele powodów, dla których osoba ubiegająca się o ochronę nie osiągnęła jeszcze etapu samookreślenia się, nie identyfikuje się z terminami powszechnie stosowanymi do opisywania różnorodnych tożsamości SOGIESC lub nie określa się jako osoba LGBTIQ.

Różnorodność doświadczeń i zróżnicowanie indywidualnych okoliczności

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, podobnie jak podczas planowania struktury przesłuchania (zob. sekcja [4.3.1. Elastyczne podejście](#)), należy przy ocenie wiarygodności oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę uwzględnić **różnorodność jej doświadczeń oraz zróżnicowanie indywidualnych okoliczności w danej sprawie**. Każda osoba postrzega, przeżywa i wyraża swoją tożsamość SOGIESC w sposób indywidualny, który może różnić się od doświadczeń innych osób. Zdarzeniom lub sytuacjom związanym z tożsamością SOGIESC poszczególne osoby mogą nadawać różne znaczenie i mogą one wpływać na nie na różnych poziomach. Osoby z podobnych środowisk ubiegające się o ochronę mogą różnie się identyfikować, mieć odmienne doświadczenia i koncentrować swój wniosek oraz narrację na różnych aspektach.

W przypadku wniosków związanych z SOGIESC **wiek osoby ubiegającej się o ochronę** może mieć wpływ na stopień jej samoświadomości oraz na zdolność do wyrażania myśli i uczuć związanych z własną tożsamością SOGIESC. Sposób, w jaki w danej kulturze omawia się lub nie omawia kwestii płci i seksualności, oraz sposób ich pojmowania, może wpływać na to, jak osoba rozumie własną seksualność lub tożsamość płciową. Ponadto nie należy zakładać, w jakim wieku dana osoba powinna lub nie powinna była wchodzić w związki romantyczne lub seksualne, uświadomić sobie swoją tożsamość SOGIESC ani ją ujawnić. Chociaż okres dojrzewania (w wielu kulturach) jest zwykle postrzegany jako czas odkrywania i budzenia się seksualności oraz tożsamości, procesy i zmiany z tym związane mogą zachodzić zarówno wcześniej, jak i znacznie później w życiu. Osoby starsze również mogą mieć trudności z ujawnieniem swojej tożsamości SOGIESC, na przykład z powodu długotrwałego narażenia na dyskryminację, stygmatyzację itp. Osoby, które uświadomiły sobie lub zaakceptowały swoją tożsamość SOGIESC w późniejszym etapie życia, mogą także obawiać się, że nie zostaną uznane za wiarygodne. Powyższe kwestie należy uwzględnić podczas prowadzenia oceny wiarygodności.

Identyfikowane **istotne fakty**, które będą następnie analizowane pod kątem wiarygodności, będą różne w zależności od konkretnej sprawy. Można zakładać, że pewien aspekt jest istotny dla danej sprawy w oparciu o profil osoby ubiegającej się o ochronę. Jeżeli jednak dany aspekt nie jest istotny w danym przypadku i osoba ubiegająca się o ochronę nie powołuje się na niego w celu uzasadnienia swojego wniosku, nie stanowi to samo w sobie negatywnego wskaźnika wiarygodności. Na przykład jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę, będąca gejem, oświadczy, że nigdy nie była w związku z osobą tej samej płci, fakt ten sam w sobie nie świadczy o braku wiarygodności jej orientacji seksualnej. Aby ocenić wiarygodność faktu, że

⁽⁵⁷⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis [19](#)), pkt 49. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

dana osoba jest gejem, należy przeanalizować inne istotne oświadczenia w świetle standardowych kryteriów oceny wiarygodności: wiarygodności wewnętrznej, zewnętrznej i prawdopodobieństwa, w zależności od potrzeb. Aby zidentyfikować istotne oświadczenia dotyczące danego faktu, należy odnieść się do aspektów, które pojawiły się podczas przesłuchania, takich jak proces odkrywania lub ujawniania własnej tożsamości SOGIESC. Więcej informacji na temat potencjalnie istotnych aspektów można znaleźć w sekcji [4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania](#).

Ocena wiarygodności w sposób indywidualny i wrażliwy

Jak już wcześniej wskazano, aby uzasadnić wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej oparty na przesłankach związanych z SOGIESC, osoba ubiegająca się o ochronę często musi ujawnić i omówić najbardziej osobiste doświadczenia ze swojego życia prywatnego. Należy mieć to na uwadze podczas prowadzenia oceny wiarygodności i stosowania wskaźników wiarygodności. W sprawach dotyczących SOGIESC szczególnie ważne jest, aby podkreślić, że ocena wiarygodności musi być przeprowadzona „w sposób indywidualny i wrażliwy” ⁽⁵⁸⁾.

Późne ujawnienie

Późne ujawnienie tożsamości SOGIESC w toku postępowania azylowego nie powinno samo w sobie mieć negatywnego wpływu na ocenę wiarygodności orientacji seksualnej podanej przez osobę ubiegającą się o ochronę.

TSUE, 2014, A, B i C ⁽⁵⁹⁾

[...] ze względu na delikatny charakter pytań dotyczących sfery osobistej danej osoby, a w szczególności jej orientacji seksualnej, nie można wyprowadzać wniosku o braku jej wiarygodności wyłącznie na tej podstawie, że z powodu niechęci do ujawniania intymnych aspektów życia osoba ta nie zadeklarowała od początku swojej homoseksualności.

Rozporządzenie w sprawie kwalifikowania odnosi się również do kwestii późnego ujawnienia orientacji seksualnej przez osobę ubiegającą się o ochronę i do związanych z tym wniosków w zakresie oceny wiarygodności.

Motyw 28 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

Organ rozstrzygający nie powinien uznawać, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest niewiarygodna tylko na podstawie faktu, że nie odniosła się ona do swojej deklarowanej orientacji seksualnej przy pierwszej okazji do przedstawienia powodów prześladowania, chyba że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową w sposób oczywisty dąży do opóźnienia lub utrudnienia wykonania decyzji skutkującej jej powrotem.

⁽⁵⁸⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 62.

⁽⁵⁹⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis 19), pkt 69. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

Osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę, które nie wpisują się w normy cisplciowe ani heteronormatywne obowiązujące w ich społeczeństwach, często mają wieloletnie doświadczenie marginalizacji, dyskryminacji, stygmatyzacji, przemocy lub życia w ciągłym strachu przed „ujawnieniem się” bądź nieustannym tłumieniem pewnych aspektów własnej tożsamości.

Świadomość i odkrywanie przez osobę ubiegającą się o ochronę własnej tożsamości SOGIESC

To, w jaki sposób osoba ubiegająca się o ochronę przeżyła proces uświadomienia sobie lub odkrywania własnej tożsamości SOGIESC, może różnić się od doświadczeń innych osób, nawet jeśli osoby te pochodzą z podobnych środowisk (zob. sekcja [4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania](#)). Brak wewnętrznego konfliktu lub brak możliwości wskazania jednego konkretnego momentu lub sytuacji, w której osoba ubiegająca się o ochronę uświadomiła sobie swoją tożsamość SOGIESC, nie świadczy o braku wiarygodności.

Znajomość sytuacji innych osób o tej samej tożsamości SOGIESC, przepisów prawnych i sieci wsparcia LGBTIQ

Poziom wiedzy osób ubiegających się o ochronę na temat sytuacji osób o tej samej (lub innej zróżnicowanej) tożsamości SOGIESC, stosownych przepisów prawnych oraz istniejących sieci wsparcia LGBTIQ może być zróżnicowany. Przy określaniu poziomu wiedzy, którego można by oczekiwać, należy wziąć pod uwagę specyfikę danego przypadku. Na przykład niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą znać sytuację osób o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC jedynie w swoim środowisku lokalnym, podczas gdy inne mogą znać sytuację w skali całego kraju. Z kolei osoby ubiegające się o ochronę będące aktywist(k)ami LGBTIQ prawdopodobnie dysponują większą wiedzą niż osoby, które nigdy nie miały kontaktu z organizacjami LGBTIQ. Indywidualne okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę, takie jak poziom wykształcenia, mogą również wpływać na poziom jej wiedzy i rozumienia powyższych kwestii.

Brak znajomości lub zaangażowania lub ograniczona znajomość lub zaangażowanie w sieci lub grupy LGBTIQ ani znajomość (karnych) przepisów prawnych nie powinny być automatycznie uznawane za negatywny wskaźnik wiarygodności, chyba że profil i doświadczenie osoby ubiegającej się o ochronę uzasadniają oczekiwanie, że powinna ona posiadać określony poziom wiedzy w tym zakresie (np. doświadczony i dobrze wykształcony aktywista LGBTIQ, który przedstawia to jako jeden z elementów swojego wniosku). Oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę należy ocenić w odniesieniu do wskaźników wiarygodności.

Związki z osobami płci przeciwnej

Osoby ubiegające się o ochronę będące gejami lub lesbijkami mogą mieć lub mogły być w związkach z osobami przeciwnej płci. Może się tak dzieć z różnych powodów (więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji [4.3.2. Potencjalnie istotne obszary do zbadania](#)). Fakt, że osoba będąca lesbijką lub gejem jest lub była w związku z osobą przeciwnej płci, zawarła małżeństwo lub ma dzieci, nie powinien sam w sobie być uznawany za niespójność. Oświadczenia dotyczące takich związków mają jednak zazwyczaj znaczenie w ocenie wiarygodności i należy je analizować w kontekście oświadczeń dotyczących

orientacji seksualnej. Może być zatem konieczne sprawdzenie, czy w oświadczeniach osoby ubiegającej się o ochronę na te tematy oraz w związanych z nimi istotnych faktach nie występują niespójności lub sprzeczności.

Szczegółowe oświadczenia dotyczące aktywności seksualnych i praktyk seksualnych

Szczegółowych oświadczeń dotyczących aktywności seksualnych i praktyk seksualnych nie należy uwzględniać w ocenie wiarygodności. Może się zdarzyć, że osoba ubiegająca się o ochronę sama będzie koncentrować się w większym stopniu lub wyłącznie na aspektach seksualnych swoich związków lub na sferze seksualnej swojej tożsamości SOGIESC, lub przeciwnie – skupi się w większym stopniu lub wyłącznie na sferze romantycznej. W każdym przypadku wyjaśnienia dotyczące tego, dlaczego dana osoba nie jest lub czuje się mniej zainteresowana jedną ze sfer, dlaczego i w jaki sposób praktyki seksualne lub emocje są dla niej istotne, czy sytuacja ta była inna w przeszłości, oraz jakie ma wizje dotyczące przyszłych związków, mogą być istotne w ocenie wiarygodności.

Praktykowanie religii

Religie lub autorytety religijne mogą zajmować określone stanowisko wobec określonych tożsamości SOGIESC. Informacje na ten temat można uzyskać na podstawie informacji o kraju pochodzenia. Należy uważać na własne założenia dotyczące danej religii, jej nauk i norm związanych z różnorodnymi tożsamościami SOGIESC.

Należy pamiętać, że jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę deklaruje wiarę lub praktykuje religię, która co do zasady nie akceptuje lub nie toleruje jej tożsamości SOGIESC, nie powinno się traktować tego faktu jako niespójności samej w sobie. Należy ocenić, czy w oświadczeniach osoby ubiegającej się o ochronę dotyczących istotnych faktów występują niespójności lub sprzeczności, biorąc pod uwagę ogólne zasady analizy wiarygodności.

Należy również pamiętać, że oficjalne stanowisko danej religii wobec określonych tożsamości SOGIESC nie musi być (w pełni) odzwierciedlane w praktyce w konkretnej wspólnotie. Dostępne informacje na ten temat należy ocenić w odniesieniu do danego przypadku.

Zdolność do wyrażania myśli i uczuć

Przy prowadzeniu oceny wiarygodności należy pamiętać, że niektóre osoby ubiegające się o ochronę mogą czuć się bardziej komfortowo i być lepiej przygotowane do opowiadania o swoich doświadczeniach oraz do wyrażania myśli i uczuć związanych z kwestiami intymnymi i osobistymi niż inne osoby. Określając poziom szczegółowości, przejrzystości, spójności i głębi informacji, którego można by rozsądnie oczekiwać od oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę, należy uwzględnić jej indywidualne i kontekstowe okoliczności oraz inne czynniki, które mogą prowadzić do zniekształceń (zob. sekcja [5.2.4. Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń](#) oraz sekcja [1.2. Wpływ tła kulturowego, społecznego i językowego](#)). Należy pamiętać, że w przypadku oceny indywidualnych i kontekstowych okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę takie czynniki, jak poziom wykształcenia lub status społeczny nie muszą mieć bezpośredniego wpływu na jej zdolność do mówienia o uczuciach (romantycznych) i emocjach. Na przykład nie każda osoba z wykształceniem uniwersyteckim potrafi dobrze wyrażać emocje.

5.2.2. Ocena dowodów z dokumentu

Podstawowym źródłem dowodowym w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC są oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę (więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji [5.2.1. Ocena oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę](#)). Jednak osoba ubiegająca się o ochronę może również przedstawić dowód z dokumentu, taki jak zdjęcia, legitymacje członkowskie organizacji wspierających osoby LGBTIQ lub pisemne oświadczenia osób trzecich.

Wszystkie przedstawione dowody z dokumentu należy ocenić pod względem ich **wartości dowodowej**, tj. tego, w jakim stopniu dany dowód wspiera powiązany z nim istotny fakt, w oparciu o określony zestaw kryteriów. Należy pamiętać, że żaden dowód z dokumentu sam w sobie nie będzie rozstrzygający dla oceny wiarygodności danego istotnego faktu, ale zawsze należy go analizować w powiązaniu z innymi dowodami (w tym oświadczeniami osoby ubiegającej się o ochronę oraz informacjami o kraju pochodzenia).

W celu dokonania ustaleń na podstawie wartości dowodowej danego dowodu z dokumentu należy ocenić kilka elementów zawartych w dokumencie, w tym m.in.:

- **istotność** (czy i w jakim stopniu odnosi się do istotnego faktu);
- **istnienie** (czy dokument mógł zostać wydany przez wskazanego wystawcę);
- **treść** (np. sprzeczności w dokumencie, sprzeczności z oświadczeniami osoby ubiegającej się o ochronę, precyzję, odniesienie do kwestii zasadniczych lub pobocznych, źródło);
- **charakter** (np. oryginał/kopia, stan dokumentu);
- **autora** (np. kto go sporządził, w jakim charakterze, obiektywność);
- **formę** (np. elementy formalne i sposób ich strukturyzacji).

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat oceny dowodów z dokumentu i innych dowodów można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 2.1. Ocena dokumentów i innych dowodów.

Poniższe akapity koncentrują się na kwestiach związanych z oceną dowodów z dokumentu i innych dowodów, które mają szczególne znaczenie w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC.

a) Oświadczenia osób trzecich

Czasami osoby trzecie, w tym członkowie rodziny, partnerzy, grupy interesu, świadkowie, organizacje społeczeństwa obywatelskiego oraz profesjonaliści, tacy jak pracownicy socjalni, mogą przedłożyć oświadczenia na poparcie wniosku osoby ubiegającej się o ochronę. Podobnie jak w przypadku oświadczeń samej osoby ubiegającej się o ochronę (oraz wszystkich innych dowodów powiązanych z istotnymi faktami), oświadczenia osób trzecich

należy wyraźnie i należycie uwzględnić. W odniesieniu do każdego z takich dokumentów należy wyciągnąć wnioski co do jego wartości dowodowej na podstawie wspomnianych wyżej kryteriów.

Szczególnie ważne jest, aby ocenić, **w jakim charakterze** autor składa swoje oświadczenie, oraz ocenić obiektywność autora. Dlatego należy wziąć pod uwagę osobę sporządzającą oświadczenie osoby trzeciej, motyw sporządzenia oświadczenia oraz treść dokumentu. W tym kontekście pomocne mogą być rozważania przedstawione poniżej.

- Oświadczenia (pozytywne lub negatywne) pochodzące **z nieznanych lub anonimowych źródeł** z reguły mają ograniczoną wagę, ponieważ nie można ustalić tożsamości autora (a tym samym jego wiarygodności, obiektywności, motywacji itd.).
- Większą wagę należy przypisać oświadczeniom opartym na **informacji z pierwszej ręki** niż oświadczeniom opartym na informacjach z drugiej ręki.

Na przykład jeżeli członek grupy wsparcia LGBTIQ stwierdza, że widział osobę ubiegającą się o ochronę podczas różnych wydarzeń organizowanych przez tę grupę wsparcia LGBTIQ, takie oświadczenie co do zasady będzie miało większą wagę niż oświadczenie osoby, która twierdzi, że słyszała (od osoby ubiegającej się o ochronę lub innej osoby), iż ta osoba uczestniczyła w tych wydarzeniach. W każdym przypadku dowód ten nie będzie miał rozstrzygającej wartości i należy go analizować łącznie ze wszystkimi innymi dostępnymi i istotnymi dowodami powiązanymi z istotnym faktem.

- Oświadczenia osób trzecich, które stanowią **jedynie wyraz poparcia lub stwierdzenia tożsamości SOGIESC** osoby ubiegającej się o ochronę, bez jakichkolwiek informacji o faktach, będą z reguły miały niewielką lub żadną wartość dowodową.

Jeżeli jednak oświadczenia te zawierają dodatkowe lub nowe informacje o faktach, należy je dalej zbadać i ocenić łącznie z oświadczeniami osoby ubiegającej się o ochronę.

Oświadczenia osób trzecich, nawet obszerne i pochodzące z wiarygodnego i niezależnego źródła, nie zwalniają osoby ubiegającej się o ochronę z obowiązku uzasadnienia wniosku za pomocą oświadczeń ustnych.

b) Treści z mediów społecznościowych

Należy pamiętać, że treści zebrane samodzielnie lub przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę za pośrednictwem **mediów społecznościowych** wiążą się z określonymi wyzwaniem. Media społecznościowe obejmują platformy społecznościowe, aplikacje randkowe online, blogi i platformy udostępniania wideo. Treści dostępne na kontach w mediach społecznościowych zazwyczaj nie są opracowywane z zachowaniem takiego samego rygoru badawczego i procedur redakcyjnych, jak w przypadku innych mediów. Są to również treści często tworzone przez użytkowników. Należy pamiętać, że tożsamość autora posta lub prywatnego konta w mediach społecznościowych można łatwo przywłaszczyć. Informacje w mediach społecznościowych mogą szybko ulegać zmianom, zarówno same treści, jak i ustawienia prywatności tj. to, czy są one publiczne, czy prywatne.

Należy mieć świadomość, że osoby ubiegające się o ochronę mogą celowo nie ujawniać swojej tożsamości SOGIESC w mediach społecznościowych, a nawet mogą korzystać z profili w mediach społecznościowych, aby prezentować „zgodną” tożsamość SOGIESC. Dlatego

ryzyko, że treści będą nieścisłe, stroniczne, celowo wprowadzające w błąd lub wątpliwe, może być wyższe niż w przypadku innych źródeł informacji. Należy to uwzględnić przy ocenie wartości dowodowej takich materiałów oraz ich wykorzystaniu w ramach oceny wiarygodności. Jak w każdym przypadku, jeżeli pojawią się jakiegokolwiek niespójności między informacjami uzyskanymi z mediów społecznościowych lub w wyniku analizy otwartych źródeł, osobie ubiegającej się o ochronę należy zapewnić możliwość wyjaśnienia swoich oświadczeń.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 2.1.4 lit. c) Treści gromadzone za pośrednictwem mediów społecznościowych.

c) Raporty medyczne

Jak wspomniano powyżej w sekcji [5.1.1 lit. b\) Zbieranie dowodów z dokumentów i innych rodzajów dowodów](#) osoby ubiegające się o ochronę mogą przedkładać raporty medyczne poświadczające leczenie lub zabiegi medyczne, którym zostały poddane, w tym na przykład zabiegi sprzyjające akceptacji własnej tożsamości płciowej.

Takie raporty medyczne można uwzględnić w ramach oceny wiarygodności istotnego faktu, z którym są one powiązane w danej sprawie (zob. sekcja [5.1.2 lit. a\) Ustalanie istotnych faktów](#)). Istotny fakt, z którym można powiązać taki dowód, będzie zależał od tego, w jaki sposób osoba ubiegająca się o ochronę określa swoją tożsamość lub w zależności od tego, na poparcie którego elementu wniosku przedłożono taki dokument. Na przykład w przypadku, gdy osoba ubiegająca się o ochronę twierdzi, że jest gejem i została zmuszona do poddania się „zabiegowi korygującemu”, raport medyczny poświadczający przeprowadzenie zabiegu sprzyjającego akceptacji własnej tożsamości płciowej może zostać uwzględniony w ocenie wiarygodności faktu, że osoba ta została poddana takiemu zabiegowi. W innym przypadku raport medyczny poświadczający przeprowadzenie zabiegu sprzyjającego akceptacji własnej tożsamości płciowej może wspierać twierdzenie osoby ubiegającej się o ochronę, że jest ona kobietą transpłciową. Należy pamiętać, że badania lekarskie lub wyniki testów mające na celu ustalenie orientacji seksualnej danej osoby, w tym oceny psychologiczne, nie mogą być wykorzystywane do oceny wiarygodności orientacji seksualnej tej osoby ⁽⁶⁰⁾.

Należy mieć świadomość, że osoby transpłciowe ubiegające się o ochronę mogą nie mieć za sobą (ani nie być w trakcie) leczenia lub zabiegów mających na celu potwierdzenie ich tożsamości płciowej. Może to wynikać z ich osobistego wyboru lub z innych powodów. W związku z tym może się więc zdarzyć, że osoby te nie przedstawią żadnych raportów medycznych. Nie należy tego traktować jako negatywnego wskaźnika wiarygodności ich tożsamości płciowej.

⁽⁶⁰⁾ TSUE, 2014, [A, B i C](#) (zob. przypis [19](#)), pkt 59–66; TSUE, wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., [F.przeciwko Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal](#) (dawniej [Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#)), C-473/16, EU:C:2018:36.

d) Brak dowodów z dokumentu

Co do zasady **brak dowodów z dokumentu** dotyczących tożsamości SOGIESC danej osoby nie powinien sam w sobie prowadzić do negatywnych ustaleń w zakresie wiarygodności ⁽⁶¹⁾. Jak wspomniano na początku niniejszego rozdziału, osoby ubiegające się o ochronę często nie są w stanie przedstawić na poparcie swojego wniosku innych dowodów niż własne oświadczenia. Dotyczy to w szczególności osób ubiegających się o ochronę w związku z tożsamością SOGIESC.

Mimo to urzędnik prowadzący postępowanie powinien ocenić, czy osoba ubiegająca się o ochronę wypełniła swój obowiązek uzasadnienia wniosku. Aby uzyskać więcej informacji, zob. sekcja [5.1.1. Zbieranie dowodów](#).

5.2.3. Ocena informacji o kraju pochodzenia

Chociaż informacje o kraju pochodzenia często odgrywają kluczową rolę w ocenie wiarygodności istotnych faktów zawartych we wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, zakres, w jakim mogą one wspierać ocenę konkretnego przypadku, zależy od wielu czynników, m.in. od tego, w jakim stopniu wniosek opiera się na indywidualnych okolicznościach i wydarzeniach ściśle związanych ze sferą osobistą, oraz od tego, na ile dobrze dane zagadnienie jest udokumentowane w odniesieniu do konkretnego kraju pochodzenia. Restrykcje lub trudności dotyczące sprawozdawczości w kraju pochodzenia mogą **ograniczać dostępność** informacji na dany temat, dlatego zawsze należy ten fakt uwzględniać.

W przypadku spraw opartych na przesłankach związanych z SOGIESC należy pamiętać, że marginalizacja osób LGBTIQ w krajach pochodzenia może prowadzić do **zaniżonego raportowania**, jak szczegółowo omówiono w sekcji [4.1. Przygotowanie do przesłuchania](#). Zakres monitorowania i dokumentowania nadużyć wobec osób LGBTIQ przez organizacje międzynarodowe i inne organizacje oraz grupy pozostaje w wielu krajach ograniczony. Dlatego informacje o kraju pochodzenia mogą nie być dostępne w ogóle lub mogą być ograniczone pod względem zakresu, np. mogą dotyczyć jedynie niektórych grup wchodzących w skład społeczności LGBTIQ lub niektórych regionów kraju (zazwyczaj stolicy), ale nie innych obszarów.

Dlatego na potrzeby oceny wiarygodności należy pamiętać, że **brak informacji o kraju pochodzenia** nie oznacza automatycznie, że dane zdarzenie, zagadnienie lub osoby, o których mówi osoba ubiegająca się o ochronę, nie wystąpiły lub nie istnieją. Brak informacji o kraju pochodzenia nie powinien więc sam w sobie prowadzić do negatywnych ustaleń w zakresie wiarygodności ani być automatycznie uznawany za negatywny wskaźnik wiarygodności. Przed wyciągnięciem jakichkolwiek wniosków należy rozważyć, na ile prawdopodobne jest, że odpowiednie informacje o kraju pochodzenia byłyby dostępne w odniesieniu do elementów będących przedmiotem analizy.

⁽⁶¹⁾ Art. 4 ust. 5 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 4 ust. 5 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Powiązana publikacja EUAA

Ogólne informacje na temat wykorzystywania informacji o krajach pochodzenia można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny dotyczący wykorzystywania informacji o krajach pochodzenia przez urzędników prowadzących postępowania w sprawach wniosków o udzielenie azylu](#), 2020.

5.2.4. Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien mieć świadomość, że różne czynniki mogą wpływać na zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do składania oświadczeń lub na sposób, w jaki je składa. Niektóre czynniki mogą również wpływać na sposób, w jaki urzędnik prowadzący postępowanie formułuje, odbiera i interpretuje komunikaty.

Czynniki mogące prowadzić do zniekształceń mogą być związane z samą **osobą ubiegającą się o ochronę, z tłumaczeniem i sytuacją podczas przesłuchania**, a także z samym **urzędnikiem prowadzącym postępowanie**. Czynniki, które mogą prowadzić do zniekształceń, będą występować zawsze i nie da się ich całkowicie uniknąć. Należy jednak mieć ich świadomość na każdym etapie procesu oceny dowodów, aby móc ograniczyć ich wpływ na wynik postępowania ⁽⁶²⁾.

Wiele czynników mogących prowadzić do zniekształceń może występować jednocześnie i być ze sobą powiązanych. W przypadku spraw, w których istotę stanowi SOGIESC istnieją pewne czynniki mogące prowadzić do zniekształceń, które mają szczególne znaczenie. Obejmują one tło społeczne, kulturowe i językowe (zob. sekcja [1.2. Wpływ tła kulturowego, społecznego i językowego](#)), wstyd, brak zaufania i lęk po stronie osoby ubiegającej się o ochronę (zob. sekcja [1.3. Wpływ stygmatyzacji, wstydu, braku zaufania i strachu](#)), a także stereotypy, założenia i uprzedzenia (zob. sekcja [1.4. Wpływ stereotypów, założeń i uprzedzeń](#)).

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien również mieć świadomość, że fakt, iż wielokrotnie słyszał lub czytał relacje o podobnym przebiegu, może prowadzić do tzw. „**zmęczenia oceną wiarygodności**” lub **znieczulenia na sprawy**”. Może to powodować, że urzędnik będzie bardziej skłonny unikać pogłębiania wątków w oświadczeniach podczas przesłuchania, aby nie słuchać ponownie o traumatycznych doświadczeniach. Może to również prowadzić do nieuzasadnionego podwyższenia progu wiarygodności stosowanego przy ocenie. Każdą sprawę należy jednak analizować indywidualnie, na podstawie jej własnych okoliczności, bez uprzedzeń.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat czynników mogących prowadzić do zniekształceń można znaleźć w EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 2.3. Uwzględnienie czynników indywidualnych i okoliczności, które mogą prowadzić do zniekształceń.

⁽⁶²⁾ Art. 10 ust. 3 lit. a) i art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 13 ust. 7 lit. a) i art. 34 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Często jedynym dostępnym dowodem będą oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę.
- Pewnych rodzajów dokumentów nie należy wykorzystywać jako dowodu w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC; dotyczy to badań lekarskich lub wyników testów, w tym ocen psychologicznych, mających na celu ustalenie orientacji seksualnej danej osoby, a także dowodów przedstawiających akty intymne lub nagość w postaci fotografii i nagrań wideo.
- Przy identyfikacji istotnych faktów nie należy pomijać elementów mających znaczenie, należy uwzględnić indywidualne okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę, pamiętać, że fakt, iż osobie tej przypisywana jest określona tożsamość SOGIESC, stanowi istotny fakt, oraz wziąć pod uwagę fakty, które wystąpiły *sur place*.
- Przy formułowaniu istotnych faktów należy trzymać się sytuacji lub zdarzeń tak, jak zostały one opisane przez osobę ubiegającą się o ochronę.
- Przy ocenie wiarygodności oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę, oprócz ogólnych kryteriów, należy dodatkowo uwzględnić następujące kwestie:
 - należy być świadomym(-ą) możliwych założeń i stereotypów oraz, w miarę możliwości, nie dopuścić do tego, by wpływały one na ocenę;
 - osoby ubiegające się o ochronę w związku z tożsamością SOGIESC nie stanowią grupy jednorodnej. Należy wziąć pod uwagę różnorodność ich doświadczeń oraz indywidualne okoliczności;
 - istotne fakty, których wiarygodność będzie oceniana, będą różne w zależności od sprawy. Aby zidentyfikować istotne oświadczenia, należy odnieść się do wymiarów (aspektów), które pojawiły się podczas przesłuchania. Jeżeli na podstawie profilu osoby ubiegającej się o ochronę założono, że określony wymiar będzie istotny dla sprawy, ale w rzeczywistości nie jest on istotny w danym przypadku, nie stanowi to samo w sobie negatywnego wskaźnika wiarygodności;
 - ocena wiarygodności powinna być prowadzona „w sposób indywidualny i wrażliwy” ⁽⁶³⁾;
 - brak samookreślenia się nie stanowi sam w sobie negatywnego wskaźnika wiarygodności;
 - późne ujawnienie tożsamości SOGIESC nie powinno samo w sobie mieć negatywnego wpływu na ocenę wiarygodności;
 - poziom znajomości przepisów prawnych dotyczących osób LGBTIQ lub stopień znajomości sieci wsparcia LGBTIQ może się różnić, a zatem także informacje, jakich można by oczekiwać od osoby ubiegającej się o ochronę, będą się różnić;

⁽⁶³⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 62.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- osoby będące gejami lub lesbijkami mogą mieć lub mogły być w związkach z osobami przeciwnej płci. Nie stanowi to samo w sobie negatywnego wskaźnika wiarygodności. Jednocześnie należy ocenić, czy w oświadczeniach osoby ubiegającej się o ochronę nie występują niespójności dotyczące tych tematów oraz związanych z nimi istotnych faktów;
- jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę deklaruje wiarę lub praktykuje religię, która co do zasady nie akceptuje lub nie toleruje jej tożsamości SOGIESC, nie należy traktować tego faktu jako niespójności samej w sobie. Należy ocenić, czy w oświadczeniach osoby ubiegającej się o ochronę występują niespójności, zgodnie z ogólnymi zasadami oceny wiarygodności;
- szczegółowych oświadczeń dotyczących aktywności seksualnych i praktyk seksualnych nie należy uwzględniać w ocenie wiarygodności;
- należy zawsze mieć świadomość czynników mogących wpływać na zdolność osoby ubiegającej się o ochronę do przedstawienia faktów, w tym na jej zdolność do wyrażania myśli i uczuć.
- Przy ocenie dowodów z dokumentu:
 - należy zwrócić szczególną uwagę na źródło/autora oświadczeń osób trzecich;
 - należy uwzględnić specyfikę treści z mediów społecznościowych;
 - należy zachować szczególną ostrożność przy ocenie raportów medycznych, powiązać je z odpowiednim istotnym faktem i pamiętać, że niektóre raporty nie mogą być wykorzystywane do oceny wiarygodności;
 - należy pamiętać, że brak dowodów z dokumentu w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC nie powinien sam w sobie prowadzić do negatywnych wniosków w zakresie wiarygodności.
- Podczas oceny informacji o kraju pochodzenia należy pamiętać, że w przypadku niektórych krajów lub profili informacje te mogą być ograniczone z różnych powodów, w tym z powodu zaniżonego raportowania. Należy mieć na uwadze, że brak informacji o kraju pochodzenia nie oznacza automatycznie, że dane zdarzenie, zagadnienie lub osoby, o których mówi osoba ubiegająca się o ochronę, nie wystąpiły lub nie istnieją.
- Należy pamiętać, że czynniki mogące prowadzić do zniekształceń mogą wpływać na proces oceny dowodów; należy starać się ograniczać ich wpływ.

6. Ocena ryzyka

W niniejszym rozdziale przedstawiono:

- elementy i kwestie, które należy uwzględnić przy ocenie ryzyka w przypadku powrotu;
- rolę, jaką w ocenie ryzyka odgrywają oświadczenia i dowody z dokumentu wraz z informacjami o kraju pochodzenia i indywidualnymi okolicznościami osoby ubiegającej się o ochronę;
- kwestie związane z wcześniejszymi prześladowaniami oraz różnymi możliwymi wnioskami opartymi na przesłankach związanych z SOGIESC, ze szczególnym uwzględnieniem wniosków *sur place* oraz wniosków osób pochodzących z krajów, w których przepisy prawa karnego penalizują określone tożsamości SOGIESC lub akty seksualne osób tej samej płci;
- wytyczne dotyczące koncepcji „dyskrecji”;
- kwestie związane z podmiotami dopuszczającymi się prześladowań w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC oraz z krajowymi przepisami karnymi penalizującymi SOGIESC.

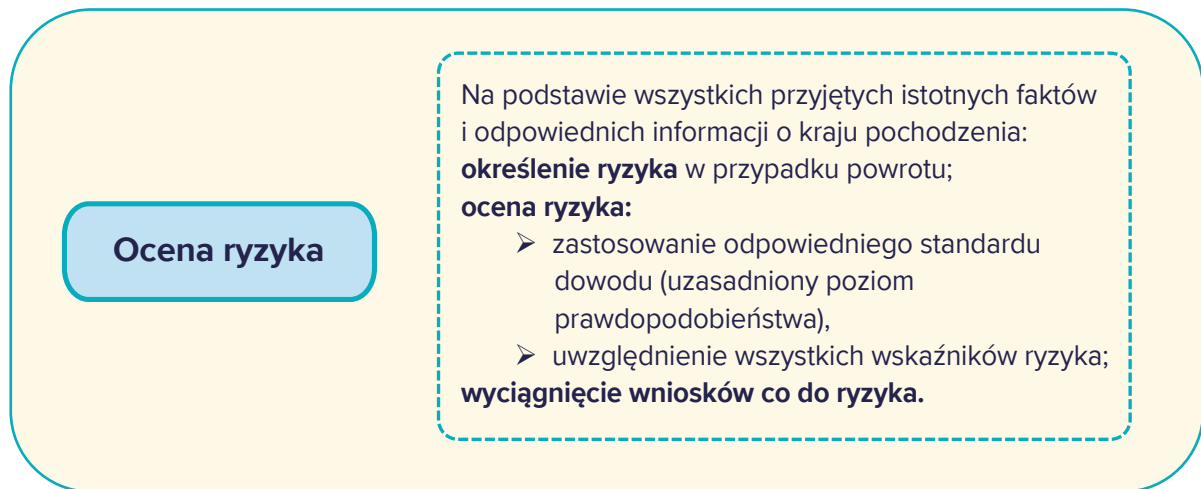

Powiązana publikacja EUAA

Informacje dotyczące innych elementów oceny ryzyka można znaleźć w EUAA, [*Practical Guide on Evidence and Risk Assessment*](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., rozdział 3. Etap 3. Ocena ryzyka.

6.1. Elementy, które należy wziąć pod uwagę

Ocena ryzyka to analiza faktów i perspektywiczna analiza mająca na celu ocenę prawdopodobieństwa, że osoba ubiegająca się o ochronę będzie podlegać prześladowaniom w przypadku powrotu do swojego kraju pochodzenia. Analiza ta uwzględnia przyjęte istotne fakty oraz dostępne informacje o kraju pochodzenia w chwili podejmowania decyzji.

Rysunek 11. Ocena ryzyka

Ocena ryzyka w przypadku wniosku opartego na przesłankach związanych z SOGIESC, tak jak w przypadku wszystkich innych wniosków, powinna być prowadzona indywidualnie. Przeprowadzając ocenę ryzyka w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, należy w szczególności uwzględnić kwestie opisane poniżej.

- **Przyjęte istotne fakty.** Ocena ryzyka będzie się opierać m.in. na odpowiednich oświadczeniach oraz dowodach z dokumentu dotyczących przyjętych istotnych faktów przedstawionych przez osobę ubiegającą się o ochronę, o ile są one istotne dla uzasadnienia możliwego ryzyka w przyszłości.

Nawet jeżeli przyjęto tylko niektóre istotne fakty, a nie wszystkie, należy mimo to przeprowadzić ocenę ryzyka w oparciu o te fakty. Na przykład: jeżeli ustalono, że osoba ubiegająca się o ochronę jest osobą o określonej orientacji seksualnej, ale jej wcześniejsze doświadczenia w kraju pochodzenia nie zostały potwierdzone, i tak należy przeanalizować ryzyko powrotu w odniesieniu do przyjętego faktu.

- **Odpowiednie informacje o kraju pochodzenia.** Dostępne informacje o kraju pochodzenia mogą być ograniczone – jak wskazano w sekcji [5.2.3. Ocena informacji o kraju pochodzenia](#). Brak wiarygodnych informacji o kraju pochodzenia dotyczących SOGIESC nie powinien automatycznie prowadzić do wniosku, że sytuacja jest bezpieczna. Choć w niektórych przypadkach może to być prawdą, brak informacji należy rozpatrywać w szerszym kontekście, ponieważ może on wręcz wskazywać na powagę sytuacji społeczności SOGIESC w kraju pochodzenia.

W zależności od wniosku należy przeanalizować informacje dotyczące istnienia przepisów prawa oraz regulacji związanych z SOGIESC, w tym ewentualnie przepisy prawa karnego penalizujące określone tożsamości SOGIESC lub akty seksualne osób tej samej płci. Należy również przeanalizować informacje dotyczące stosowania tych przepisów w praktyce. Może się to różnić w zależności od regionu kraju lub zmieniać się w czasie. Istotne są także informacje dotyczące klimatu społecznego i postaw różnych podmiotów w społeczeństwie wobec danej tożsamości SOGIESC.

- **Indywidualne okoliczności osoby ubiegającej się o ochronę.** Indywidualne okoliczności, w tym takie czynniki, jak pochodzenie, płeć, wiek, status ekonomiczny i społeczny oraz miejsce zamieszkania, mogą wpływać na to, czy ryzyko dla danej

osoby będzie większe, czy mniejsze. Na przykład w niektórych krajach sytuacja osób o zróżnicowanej SOGIESC może się różnić w zależności od tego, czy mieszkają one w mieście, czy na wsi.

- **Ryzyko przyszłych prześladowań.** Przy ocenie ryzyka w przypadku powrotu należy brać pod uwagę wcześniejsze prześladowania, ale należy mieć świadomość, że wiele osób LGBTIQ lub osób angażujących się w akty seksualne z osobami tej samej płci nie ujawnia tego faktu z obawy przed możliwymi prześladowaniami w swoim kraju pochodzenia. Dlatego osoby te mogły w przeszłości nie paść ofiarą prześladowań (lub gróźb prześladowania). Nie oznacza to jednak, że nie byłyby narażone na ryzyko w przyszłości — aby ocenić przyszłe ryzyko, należy przeprowadzić odpowiednią analizę ⁽⁶⁴⁾. Nie oznacza to również, że można oczekiwać od osoby ubiegającej się o ochronę, aby (nadal) ukrywała swoją tożsamość SOGIESC (zob. sekcja [6.4. Kwestia ukrywania](#)).

Na podstawie zgromadzonych informacji oraz powyższych elementów należy określić, jakiego rodzaju krzywda mogłaby spotkać osobę ubiegającą się o ochronę w przypadku powrotu, oraz ocenić prawdopodobieństwo, że ta krzywda (ponownie) wystąpi.

6.2. Wnioski oparte na aktywnościach seksualnych osób tej samej płci

Jak już wcześniej podkreślono, nie istnieje jeden standardowy profil ani jeden typ wniosku opartego na przesłankach związanych z SOGIESC; w rzeczywistości mamy do czynienia z różnorodnością takich wniosków. Niektóre wnioski opierają się na fakcie, że dana osoba, nie identyfikując się jako LGBTIQ, podejmowała lub podejmuje aktywności seksualne z osobami tej samej płci.

Fakt, że stosunki seksualne między kobietami a mężczyznami nie są dozwolone z powodów społecznych, „moralnych” lub religijnych (honor, cudzołóstwo itp.) albo nie są możliwe z uwagi na okoliczności (szkoła jedнопłciowa, wojsko, osadzenie w zakładzie karnym itp.), może prowadzić do podejmowania takich aktów seksualnych „z konieczności”, wyłącznie dla zaspokojenia potrzeb seksualnych lub jako substytutu związków heteroseksualnych. W takich sytuacjach praktyki seksualne są oddzielone od tożsamości i osobowości.

Sytuacyjne aktywności seksualne mają charakter przejściowy i często występują w określonych kontekstach. Może się również zdarzyć, że związki seksualne z osobami tej samej płci są wynikiem świadomego wyboru z innych powodów, na przykład w przypadku pracy seksualnej. We wszystkich takich przypadkach omawiane akty seksualne nie są wyrazem orientacji seksualnej.

Należy zatem ocenić, czy dana osoba mogłaby zrezygnować z podejmowania sytuacyjnych aktywności seksualnych lub nie powtarzać ich w przyszłości. Należy pamiętać, że nawet w przypadkach związków osób tej samej płci będących wynikiem świadomego wyboru podyktowanego innymi czynnikami niż orientacja seksualna, osobie ubiegającej się o ochronę może być mimo to przypisana tożsamość LGBTIQ. Dlatego należy uwzględnić sposób

⁽⁶⁴⁾ EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 3.3.2 lit. a) Zdarzenia, których wnioskodawca doświadczył w przeszłości.

postrzegania osoby ubiegającej się o ochronę przez podmioty dopuszczające się prześladowań lub poważnej krzywdy. Mężczyźni uprawiający seks z mężczyznami oraz kobiety uprawiające seks z kobietami mogą być narażeni na ryzyko krzywdy w przypadku powrotu do swojego kraju. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien przeprowadzić analizę oceny ryzyka.

6.3. Wnioski *sur place*

Należy pamiętać, że sytuacja lub okoliczności prowadzące do ryzyka prześladowania mogły powstać lub wystąpić **po opuszczeniu przez osobę ubiegającą się o ochronę kraju pochodzenia**. Takie sprawy są często określane jako wnioski *sur place* ⁽⁶⁵⁾.

W przypadku wniosków opartych na przesłankach związanych z SOGIESC sytuacja taka może wystąpić na przykład wtedy, gdy osoba ubiegająca się o ochronę uświadomiła sobie swoją tożsamość SOGIESC dopiero po opuszczeniu kraju pochodzenia. Inne przykłady obejmują sytuacje, w których akty seksualne osób tej samej płci, w które osoba ubiegająca się o ochronę była zaangażowana, miały miejsce po opuszczeniu kraju, lub gdy osoba ta przeszła tranzycję płciową po wyjeździe z kraju pochodzenia.

Można to zrozumieć m.in. w kontekście faktu, że dana osoba wychowywała się lub żyła w środowisku wrogim i restrykcyjnym. Należy pamiętać, że tożsamość SOGIESC może być płynna i może się zmieniać w czasie. Chociaż zróżnicowana tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę mogła ujawnić się lub zostać zmanifestowana dopiero po jej wyjeździe z kraju pochodzenia, obawa przed prześladowaniami w przyszłości może być uzasadniona.

Może się zdarzyć, że osoba ta była świadoma swojej tożsamości SOGIESC już w kraju pochodzenia i opuściła kraj bez zamiaru ubiegania się o ochronę międzynarodową, ale jej tożsamość SOGIESC została ujawniona rodzinie, społeczności lub innym podmiotom w kraju pochodzenia. Może się również zdarzyć, że w czasie nieobecności osoby ubiegającej się o ochronę w kraju pochodzenia wzrosła wrogość społeczna wobec społeczności SOGIESC lub zostaną wprowadzone przepisy prawa wymierzone w społeczność SOGIESC. Może to prowadzić do ryzyka prześladowania.

6.4. Kwestia ukrywania

Osoby ubiegające się o ochronę w związku z tożsamością SOGIESC często (starają się) ukrywać pewne aspekty, a czasem znaczną część swojego życia. Wiele osób tłumi swoją tożsamość SOGIESC, aby uniknąć poważnych konsekwencji jej ujawnienia. Wiele osób nie żyło otwarcie jako osoby LGBTIQ w swoim kraju pochodzenia, a nawet w krajach tranzytowych czy w kraju, w którym ubiega się o ochronę. Niektóre osoby mogły nigdy nie być w związkach intymnych.

Stanowczo należy pamiętać, że **nie można oczekiwać od osoby, aby ukrywała swoją tożsamość SOGIESC lub „ukrywała się” z nią, aby uniknąć ryzyka prześladowania w przypadku powrotu do swojego kraju pochodzenia**. Brak dopuszczalności argumentacji

⁽⁶⁵⁾ Art. 5 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 5 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

opartej na „ukrywaniu się” dotyczy również osób biseksualnych; nie można od nich oczekiwać, że będą angażować się wyłącznie w związki z osobami przeciwnej płci.

TSUE, 2013, X, Y i Z ⁽⁶⁶⁾

Rozpatrując wniosek o nadanie statusu uchodźcy, właściwe organy nie mogą zasadnie oczekiwać, że w celu uniknięcia ryzyka prześladowań osoba ubiegająca się o azyl będzie ukrywała swój homoseksualizm w państwie swojego pochodzenia lub będzie zachowywać powściągliwość w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej.

Art. 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

Oceniając, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniem, organ rozstrzygający nie może racjonalnie wymagać, aby – w celu uniknięcia ryzyka prześladowania w swoim kraju pochodzenia – osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową dostosowała lub zmieniła swoje zachowanie, przekonania lub tożsamość, lub by powstrzymywała się od pewnych praktyk, jeżeli takie zachowania, przekonania lub praktyki stanowią nieodłączny element jej tożsamości.

⁽⁶⁶⁾ TSUE, wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., [Minister voor Immigratie en Asiel przeciwko X, Y i Z przeciwko Minister voor Immigratie en Asiel](#), sprawy połączone od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 76 i pkt 3 wyroku. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

Uwaga dotycząca podejścia przyjętego przez UNHCR

UNHCR przedstawia dodatkowe istotne kwestie, które należy wziąć pod uwagę.

32. [...] Pytanie nie brzmi: czy osoba ubiegająca się o ochronę mogłaby, ukrywając swoją tożsamość, żyć w danym kraju bez narażenia się na negatywne konsekwencje. Istotne jest natomiast, że nawet jeśli osoby ubiegające się o ochronę do tej pory unikały krzywdy dzięki ukrywaniu swojej tożsamości, ich sytuacja może z czasem ulec zmianie i zachowanie tajemnicy może nie być możliwe przez całe ich życie. Ryzyko ujawnienia może też nie wynikać wyłącznie z zachowania danej osoby. Prawie zawsze istnieje możliwość, że do ujawnienia dojdzie wbrew jej woli, na przykład przypadkowo, wskutek plotek lub narastających podejrzeń. Należy również pamiętać, że nawet jeśli osoby LGBTIQ ukrywają swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową, mogą nadal być narażone na ryzyko ujawnienia i związanej z tym krzywdy z powodu niespełniania oczekiwań społecznych (na przykład dotyczących zawarcia małżeństwa i posiadania dzieci). Brak pewnych oczekiwanych działań i zachowań identyfikuje różnicę między nimi a innymi ludźmi i może narażać ich na ryzyko krzywdy ⁽⁶⁷⁾.

6.5. Przepisy kryminalizujące SOGIESC

Wiele osób ubiegających się o ochronę w związku z tożsamością SOGIESC pochodzi z krajów, w których obowiązują **przepisy przewidujące kryminalizację** ich tożsamości SOGIESC lub określonych zachowań lub działań z nią związanych, lub w których wykorzystywane są inne przepisy (np. przepisy dotyczące moralności) w celu ścigania osób o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC.

Możliwe jest, że przepisy te są stosowane stale, rzadko, nie były stosowane od dłuższego czasu lub nie są stosowane wcale.

Przeprowadzając ocenę ryzyka, tak jak w przypadku każdego innego ryzyka doznania krzywdy, należy zastosować standard dowodowy przy ocenie uzasadnionego charakteru obawy przed prześladowaniem; próg tego standardu to „uzasadniony stopień

⁽⁶⁷⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 32 ze wskazaniem Supreme Court of the United Kingdom [sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa], 7 lipca 2010 r., [HJ \(Iran\) i HT \(Kamerun\) przeciwko Secretary of State for the Home Department](#), UKSC 31, pkt 53:

„[p]odstawowa zasada konwencji [...] polega na tym, że ludzie powinni móc żyć swobodnie, bez obawy, że doznają krzywdy o odpowiednim nasileniu lub czasie trwania z powodu tego, że są, powiedzmy, osobami czarnoskórymi, potomkami jakiegoś byłego dyktatora czy osobami homoseksualnymi. Przy braku jakichkolwiek przeciwnych wskazówek należy uznać, że muszą oni mieć możliwość prowadzenia takiego życia w sposób otwarty, bez obawy przed prześladowaniem. Umożliwiając im życie w sposób otwarty i wolny od tej obawy, państwo przyjmujące zapewnia im ochronę, która stanowi substytut ochrony, jaką powinno było im zapewnić ich państwo pochodzenia”

oraz Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [sąd wyższej instancji (wydział ds. imigracji i azylu)], 24 czerwca 2011 r., [SW \(lesbijki – HJ i HT złożyły wniosek\) Jamajka przeciwko Secretary of State for the Home Department](#), Zjednoczone Królestwo, CG [2011] UKUT 00251(IAC).

prawdopodobieństwa”. Obowiązujący standard jest zatem niższy niż „ponad wszelką wątpliwość” ⁽⁶⁸⁾.

Istnienie przepisów przewidujących kryminalizację określonej tożsamości SOGIESC lub powiązanych z nią działań i zachowań stanowi **poważny wskaźnik ryzyka**. Jeżeli w informacjach o kraju pochodzenia wskazano, że przepisy te nie są w pełni lub zawsze stosowane, należy przeanalizować zakres stosowania tych przepisów w praktyce (w całym kraju lub tylko w niektórych regionach, wobec wszystkich grup lub wybranych profili, czy nadal są stosowane, rzadko stosowane lub nie są stosowane, przy uwzględnieniu stabilności takiego (nie)stosowania w czasie), z perspektywą przyszłościową.

Należy jednak pamiętać, że w przypadku spraw opartych na przesłankach związanych z SOGIESC szczególnie istotne jest uwzględnienie **dodatkowych rodzajów ryzyka związanego z istnieniem przepisów przewidujących kryminalizację** oraz szerszego kontekstu. Przepis, który jest rzadko lub nigdy nie jest stosowany, może mimo to stanowić podstawę lub być wykorzystywany do usprawiedliwiania działań o charakterze prześladowczym, krzywdzącym lub dyskryminującym, zarówno przez organy ścigania, administrację i instytucje, jak i przez podmioty niepaństwowe, oraz może uniemożliwiać osobie uzyskanie realnej ochrony.

Ważne jest również przeanalizowanie **indywidualnego profilu i okoliczności osobistych** osoby ubiegającej się o ochronę, ponieważ przepisy mogą nie być stosowane w jednakowy sposób wobec wszystkich osób w danym kraju. Dlatego należy również ocenić, w jaki sposób okoliczności osobiste (np. pochodzenie etniczne lub religijne, status społeczny, wykonywany zawód itp.) mogą wpływać na stosowanie danego przepisu wobec konkretnej osoby.

6.6. Podmioty dopuszczające się prześladowań

Identyfikując potencjalne ryzyka i przeprowadzając ocenę ryzyka, należy również przeanalizować podmioty, ze strony których istnieje obawa doznania krzywdy. Należy pamiętać, że zarówno podmioty państwowe, jak i podmioty niepaństwowe mogą być sprawcami prześladowań związanych z tożsamością SOGIESC ⁽⁶⁹⁾.

Rola **państwa** jako podmiotu dopuszczającego się prześladowań związanych z tożsamością SOGIESC może przybierać różne formy. Państwa mogą aktywnie ścigać lub kryminalizować określone działania związane z SOGIESC, np. akty seksualne osób tej samej płci, tranzyję płciową lub noszenie ubioru tradycyjnie przypisywanego innej płci. Państwa mogą również wprowadzać przepisy, które bezpośrednio lub pośrednio dyskryminują osoby o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC, zarówno w odniesieniu do tożsamości, jak i zachowań. Państwa mogą również podlegać do prześladowań lub tolerować prześladowania ze strony społeczeństwa.

Podmiotami **niepaństwowymi** mogą być członkowie rodziny, sąsiedzi, klany i plemiona, niepaństwowe grupy zbrojne lub szersza społeczność. Podmioty te mogą być bezpośrednio

⁽⁶⁸⁾ EUAA, *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka], styczeń 2024 r., sekcja 3.3.1. Standard prawdopodobieństwa w odniesieniu do uzasadnionej obawy i rzeczywistego ryzyka (standard dowodu).

⁽⁶⁹⁾ Art. 6 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 6 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

lub pośrednio zaangażowane w działania o charakterze krzywdzącym, w tym zastraszanie, nękanie, przemoc domową lub inne formy przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej.

W sytuacjach, w których zagrożenie krzywdą pochodzi ze strony podmiotów niepaństwowych, należy również ocenić, czy państwo jest w stanie i czy jest gotowe zapewnić ochronę przed taką krzywdą (zob. sekcja [7.3.1. Podmioty udzielające ochrony](#)).

Powiązana publikacja EUAA

Dalsze wskazówki można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową](#), 2018, sekcja „Podmioty dopuszczające się prześladowania lub wyrządzające poważną krzywdę”.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- Osoby ubiegające się o ochronę mogą być narażone na ryzyko w przypadku powrotu z powodu angażowania się w akty seksualne osób tej samej płci — niezależnie od ich orientacji seksualnej.
- Osoby ubiegające się o ochronę mogą być narażone na ryzyko z powodu przypisywanej im tożsamości SOGIESC.
- Ryzyko w przypadku powrotu może wynikać z faktów, które miały miejsce po opuszczeniu przez osobę ubiegającą się o ochronę kraju pochodzenia.
- Należy pamiętać, że nie można oczekiwać, aby osoba ukrywała swoją tożsamość SOGIESC lub zachowania z nią związane w celu uniknięcia ryzyka prześladowania w przypadku powrotu do kraju pochodzenia.
- W sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC podmiotem dopuszczającym się prześladowań może być państwo, ale mogą nim być również podmioty niepaństwowe, w tym członkowie rodziny, sąsiedzi, klany i plemiona, niepaństwowe grupy zbrojne lub szersza społeczność.
- Istnienie przepisów przewidujących kryminalizację określonej tożsamości SOGIESC lub określonych zachowań lub działań z nią związanych stanowi poważny wskaźnik ryzyka. To samo dotyczy istnienia innych przepisów, na przykład przepisów dotyczących moralności, wykorzystywanych do ścigania osób o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC. Nawet jeśli przepisy te są stosowane rzadko, mogą być wykorzystywane do usprawiedliwiania działań o charakterze prześladowczym lub uniemożliwiać osobie ubiegającej się o ochronę uzyskanie skutecznej ochrony.

7. Analiza prawna

Po zakończeniu etapu oceny dowodów i oceny ryzyka proces decyzyjny przechodzi do etapu analizy prawnej, której celem jest ustalenie, czy spełnione są przesłanki materialne przyznania ochrony międzynarodowej ⁽⁷⁰⁾.

W ramach tej analizy urzędnik prowadzący postępowanie powinien w pierwszej kolejności ocenić, czy **zidentyfikowane ryzyko(-a) stanowi(ą) prześladowanie**. Jeżeli tak jest, należy następnie ocenić, czy **istnieje związek przyczynowy** z co najmniej jedną z pięciu przesłanek prześladowania określonych w konwencji genewskiej ⁽⁷¹⁾ oraz w dyrektywie w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)/rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania. Jeżeli związek z jedną z pięciu przesłanek zostanie wykazany, kolejnym krokiem będzie ocena **dostępności ochrony** oraz ocena **alternatywy ochrony wewnętrznej** ⁽⁷²⁾.

Wynik analizy prawnej przesądzi, czy osoba ubiegająca się o ochronę kwalifikuje się do przyznania ochrony międzynarodowej.

Niniejszy rozdział obejmuje elementy, które należy wziąć pod uwagę w odniesieniu do:

- działań stanowiących prześladowanie;
- związku przyczynowego z jedną przesłanką prześladowania (lub kilkoma);
- ewentualnych podmiotów zapewniających ochronę; oraz
- stosowania alternatywy ochrony wewnętrznej.

7.1. Działania stanowiące prześladowanie

Nie jest możliwe wskazanie wszystkich form złego traktowania i krzywdy, które stanowią prześladowanie i które mogą uprawniać osobę do uzyskania ochrony międzynarodowej w związku z jej tożsamością SOGIESC.

⁽⁷⁰⁾ Przesłanki te zostały określone w dyrektywie w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona) oraz w rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania.

⁽⁷¹⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, [1951 Convention Relating to the Status of Refugees](#) [Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r.], zob. przypis 15.

⁽⁷²⁾ Ocena alternatywy ochrony wewnętrznej zgodnie z przepisami dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona) zależy od przepisów krajowych i praktyki krajowej. Jednakże dokonanie oceny alternatywy ochrony wewnętrznej jest wymogiem wynikającym z rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Art. 9 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)

1. Aby czyn mógł zostać uznany za akt prześladowania w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej, musi on:

- a) być na tyle poważny pod względem swojej istoty lub powtarzalności, by stanowić poważne naruszenie podstawowych praw człowieka [...], lub
- b) być kumulacją różnych środków, w tym takich naruszeń praw człowieka, które są na tyle poważne, by oddziaływać na jednostkę w sposób podobny do określonego w lit. a).

Art. 9 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

1. Czyn uznaje się za akt prześladowania w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej, jeżeli:

- a) jest na tyle poważny ze względu na swoją istotę lub powtarzalności, że stanowi poważne naruszenie podstawowych praw człowieka, [...]; lub
- b) jest kumulacją różnych środków, w tym naruszeń praw człowieka, które są na tyle poważne, że oddziałują na jednostkę w sposób podobny do czynu, o którym mowa w lit. a).

Należy zatem pamiętać, że dane działanie może być poważne w rozumieniu tego przepisu ze względu na swój charakter, nawet jeśli wystąpi tylko raz. Jeśli działanie ma charakter powtarzalny lub dochodzi do kumulacji różnych działań (lub zaniechań), mogą one osiągnąć poziom powagi pozwalający uznać je za prześladowanie. Innymi słowy, **powaga jest definiowana** zarówno przez **charakter działań**, jak i przez ich **powtarzalność wobec osoby ubiegającej się o ochronę**.

TSUE, 2013, X, Y i Z ⁽⁷³⁾

2. Art. 9 ust. 1 dyrektywy 2004/83 w związku z art. 9 ust. 2 lit. c) tego aktu należy interpretować w ten sposób, że sama penalizacja zachowań seksualnych nie stanowi jako taka aktu prześladowania. Natomiast karę pozbawienia wolności, która grozi za popełnienie czynów homoseksualnych i jest faktycznie stosowana w kraju pochodzenia, który przyjął tego rodzaju przepisy, należy uznać za nieproporcjonalną lub dyskryminującą, a w rezultacie za stanowiącą akt prześladowania.

⁽⁷³⁾ TSUE, 2013, [X, Y i Z](#) (zob. przypis [66](#)), orzeczenie, pkt 2. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

Chociaż akty przemocy fizycznej lub psychicznej, w tym akty przemocy seksualnej, są najczęściej uznawane za prześladowanie (także w sprawach SOGIESC), należy pamiętać, że inne działania również mogą być uznane za prześladowania, i mogą przybierać różne formy.

Poniżej znajduje się niewyczerpujący wykaz działań, które same w sobie mogą stanowić prześladowanie, wraz z przykładami działań typowych w sprawach opartych na SOGIESC.

- **Akty przemocy fizycznej lub psychicznej.**

Na przykład akt przemocy seksualnej, gdy kobieta lesbijska staje się ofiarą gwałtu „korekcyjnego”; osoba transpłciowa (trans mężczyzna), która wyłącznie z powodu swojej tożsamości płciowej zostaje przymusowo umieszczona w zakładzie psychiatrycznym.

- **Środki prawne, administracyjne, policyjne lub sądowe,** które same w sobie są dyskryminujące lub które są stosowane w sposób dyskryminujący.

Przykłady takich środków obejmują krajowe przepisy lub praktyki polegające na stosowaniu gorszych warunków więziennych wobec osób LGBTIQ (np. izolacja/umieszczenie w celi izolacyjnej) lub brak ochrony przed przemocą w więzieniu; policja stosująca przepisy w celu ścigania konkretnie osób LGBTIQ (np. pod pretekstem prostytucji); odmowa udzielenia opieki zdrowotnej w sytuacji zagrożenia życia osobom LGBTIQ.

- **Nieproporcjonalne lub dyskryminujące postępowania karne lub odmowa sądowego środka zaskarżenia, której skutkiem jest kara nieproporcjonalna lub dyskryminująca.**

Na przykład kara śmierci, surowe kary cielesne, w tym chłosta, skazywanie na surowsze kary ze względu na tożsamość SOGIESC.

- **Czyny wymierzone w osoby określonej płci.**

Na przykład kobieta lesbijska będąca ofiarą przemocy w imię honoru ze względu na swoją orientację seksualną; zmuszanie geja do zawarcia związku małżeńskiego z kobietą; zmuszanie osoby do poddania się operacjom korekty płci lub do stosowania terapii hormonalnej.

Ograniczenia w korzystaniu z określonych praw o mniej poważnym charakterze lub (wyłącznie) środki dyskryminujące mogą, ze względu na swoją powagę lub powtarzalność lub dlatego, że występują one jako kumulacja różnych środków, stanowić prześladowanie.

Chociaż **dyskryminujące traktowanie** samo w sobie nie stanowi prześladowania w rozumieniu dyrektywy w sprawie kwalifikowania/rozporządzenia w sprawie kwalifikowania, może jednak być na tyle poważne, że problemy, których obawia się dana osoba, naruszają podstawowe prawa człowieka ⁽⁷⁴⁾.

Na przykład osoby (postrzegane jako) LGBTIQ mogą podlegać ostracyzmowi ze strony różnych środowisk lub społeczności i mieć utrudniony dostęp do podstawowych środków utrzymania i podstawowych usług, takich jak praca, mieszkanie, edukacja, opieka zdrowotna.

⁽⁷⁴⁾ Zob. również UNHCR, [Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#) [Wytyczne w sprawie postępowania i kryteriów ustalania statusu uchodźcy na podstawie konwencji z 1951 r. oraz protokołu z 1967 r.], pkt 54–55; UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 17 i 20–25; Międzynarodowa Komisja Prawników, [Refugee Status Claims Based on Sexual Orientation and Gender Identity – a Practitioners' Guide](#) [Poradnik dla praktyków dotyczący wniosków o nadanie statusu uchodźcy opartych na orientacji seksualnej i tożsamości płciowej], nr 11, luty 2016 r., s. 159–170.

Kumulacja lub powtarzalność tego rodzaju działań dyskryminujących ze względu na tożsamość SOGIESC może prowadzić do prześladowania. Ocena, czy łączny efekt takiej dyskryminacji osiąga próg prześladowania, opiera się na odpowiednich i aktualnych informacjach o kraju pochodzenia ⁽⁷⁵⁾.

Na ogół nie jest rzadkością, że różne formy dyskryminacji się kumulują, jedna prowadzi do kolejnej, i stawiają osobę ubiegającą się o ochronę w sytuacji, która stanowi prześladowanie.

7.2. Związek przyczynowy z przesłanką prześladowania

Same działania stanowiące prześladowanie nie wystarczą, by osoba została uznana za uchodźcę, jeżeli nie zostały podjęte z powodu jednej (lub kilku) z pięciu przesłanek prześladowania wymienionych w art. 10 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)/art. 10 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania. Musi istnieć związek przyczynowy między **powodem a prześladowaniem** lub **brakiem ochrony** przed takim prześladowaniem.

Tak jak w przypadku innych rodzajów wniosków, prześladowanie w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC może być związane z jedną lub kilkoma przesłankami prześladowania.

Należy pamiętać, że osoba ubiegająca się o ochronę może nie być w stanie wskazać, czy była prześladowana z powodu przynależności do określonej grupy społecznej lub innej z możliwych pięciu przesłanek. To do urzędnika należy ustalenie, które przesłanki prześladowania są właściwe w danym przypadku. Może to być tylko jedna przesłanka, ale w jednym przypadku może również dojść do nakładania się kilku przesłanek prześladowania.

Należy pamiętać, że dana osoba może być prześladowana zarówno z powodu **rzeczywistej**, jak i **przypisywanej** tożsamości SOGIESC.

Przykłady przypisywanej tożsamości SOGIESC ⁽⁷⁶⁾:

- kobiety i mężczyźni, którzy nie spełniają stereotypowych wyobrażeń dotyczących wyglądu lub ról związanych z płcią;
- orientacja seksualna osób transpłciowych;
- partnerzy osób transpłciowych, postrzegani jako geje lub lesbijki albo po prostu jako osoby niespełniające akceptowanych ról i norm płciowych;
- mężczyźni utrzymujący stosunki seksualne z mężczyznami lub kobiety utrzymujące stosunki seksualne z kobietami;
- osoby, które angażowały się w sytuacyjne stosunki seksualne z osobami tej samej płci;
- działacze pro-LGBTIQ.

⁽⁷⁵⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 17.

⁽⁷⁶⁾ Międzynarodowa Komisja Prawników, [Refugee Status Claims Based on Sexual Orientation and Gender Identity – a Practitioners' Guide](#) [Poradnik dla praktyków dotyczący wniosków o nadanie statusu uchodźcy opartych na orientacji seksualnej i tożsamości płciowej], nr 11, luty 2016 r., s. 19–20.

7.2.1. Przynależność do określonej grupy społecznej

Konwencja genewska ⁽⁷⁷⁾ wymienia „przynależność do określonej grupy społecznej” jako jedną z przesłanek, na podstawie której uchodźca może obawiać się prześladowania, bez dalszego definiowania tego pojęcia; dyrektywa w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)/rozporządzenie w sprawie kwalifikowania ⁽⁷⁸⁾ wyraźnie wskazują, że **orientacja seksualna oraz aspekty związane z płcią**, w tym tożsamość płciowa, mogą stanowić podstawę do uznania grupy za określoną grupę społeczną.

Art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy w sprawie kwalifikowania – powody prześladowania

1. Dokonując oceny powodów prześladowania, państwa członkowskie uwzględniają następujące elementy:

[...]

d) grupę uznaje się za szczególną grupę społeczną, jeśli w szczególności:

- członkowie takiej grupy mają jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość lub charakteryzują się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go, oraz*
- grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna.*

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia szczególna grupa społeczna może oznaczać grupę, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Orientacji seksualnej nie należy rozumieć jako obejmującej czyny uznawane za przestępcze w świetle prawa krajowego państw członkowskich. Aspektem płci, w tym tożsamości płciowej, poświadcza się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę;

⁽⁷⁷⁾ Art. 1 lit. A ust. 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców.

⁽⁷⁸⁾ Art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Art. 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania – powody prześladowania

1. Oceniając powody prześladowania, uwzględnia się następujące elementy:

[...]

d) pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej obejmuje w szczególności przynależność do grupy:

- (i) której członkowie mają – lub są postrzegani jako mający – jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość, lub cechę lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go; oraz
- (ii) która posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo;

[...]

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej, o której mowa w akapicie pierwszym lit. d), obejmuje przynależność do grupy, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Aspektom płci, w tym tożsamości oraz ekspresji płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do określonej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę.

TSUE, 2013, X, Y i Z ⁽⁷⁹⁾

Art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy [2004/83/WE] należy interpretować w ten sposób, że istnienie przepisów karnych takich jak te, o których mowa w każdej ze spraw w postępowaniach głównych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te należy uznać za tworzące określoną grupę społeczną.

W sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC przesłanka przynależności do określonej grupy społecznej często będzie spełniona. Członkowie takiej grupy mają cechę lub wyznają przekonanie, które są tak fundamentalne dla ich tożsamości, że nie powinni być zmuszani do ich wyrzeczenia się. Ponadto są postrzegani jako inni przez społeczeństwo, co wynika z ich odrębnej tożsamości w kraju pochodzenia ⁽⁸⁰⁾. Nawet jeżeli osoby ubiegające się o ochronę same nie identyfikują się jako osoby LGBTIQ, okoliczności ich spraw mogą mimo to wskazywać, że obawa przed prześladowaniem wynika z faktu, iż prześladowcy przypisują im określoną tożsamość SOGIESC. **Przypisywana przynależność do określonej grupy społecznej** jest wystarczająca, aby wykazać związek przyczynowy.

⁽⁷⁹⁾ TSUE, 2013, X, Y i Z (zob. przypis 66), pkt 49 i pkt 1 wyroku. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#). Sprawa dotyczy art. 10 ust. 1 lit. d) pierwotnej dyrektywy 2004 w sprawie kwalifikowania: [dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r.](#) w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. L 304 z 30.9.2004).

⁽⁸⁰⁾ Art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Powiązana publikacja EUAA

Informacje na temat rozpatrywania wniosków o udzielenie azylu ze względu na przynależność do określonej grupy społecznej można znaleźć w EASO, [Wytyczne EASO dotyczące przynależności do określonej grupy społecznej](#), marzec 2020 r.

7.2.2. Inne przesłanki prześladowania w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC

Choć przynależność do określonej grupy społecznej jest przesłanką prześladowania, która najczęściej nasuwa się na myśl w sprawach opartych na przesłankach związanych z SOGIESC, mogą mieć również zastosowanie inne przesłanki prześladowania, wymienione poniżej.

- **Religia**

Religia może stanowić przesłankę prześladowania w przypadku osób ubiegających się o ochronę pochodzących z krajów lub środowisk, w których ich tożsamość SOGIESC jest potępiana lub nieakceptowana przez dominującą religię lub przez religię wyznawaną przez podmioty dopuszczające się prześladowań. Osoby, które nie identyfikują się jako LGBTIQ, lecz które są za takie postrzegane lub które angażują się w akty seksualne z osobami tej samej płci, również mogą podlegać prześladowaniu z przyczyn religijnych. To samo dotyczy działaczy organizacji wspierających osoby LGBTIQ.

Powiązana publikacja EUAA

Informacje na temat rozpatrywania wniosków o udzielenie azylu ze względu na religię można znaleźć w EUAA, [Praktyczny poradnik dotyczący prowadzenia przesłuchań wnioskodawców, którzy ubiegają się o ochronę międzynarodową ze względu na religię](#), listopad 2022 r.

- **Opinia polityczna**

Poglądy polityczne mogą być podstawą do prześladowań w sprawach dotyczących SOGIESC. Ma to zastosowanie w przypadku, gdy dana SOGIESC i zachowania niezgodne z normami są uznawane za przestępstwo lub nie są tolerowane, lub są w inny sposób kwestionowane przez organy państwowe, lub postrzegane jako sprzeczne z wartościami, na których opiera się państwo. Ponadto aktywiści grup wsparcia LGBTIQ mogą być z tego powodu prześladowani.

Powiązana publikacja EUAA

Informacje na temat rozpatrywania wniosków o udzielenie azylu ze względu na przekonania polityczne można znaleźć w EUAA, [Poradnik praktyczny dotyczący przekonań politycznych](#), listopad 2022 r.

7.3. Ochrona w kraju pochodzenia

Kolejnym krokiem, jaki należy poczynić w ramach analizy prawnej, jest sprawdzenie dostępności ochrony w kraju pochodzenia. Jeśli podmioty udzielające ochronę nie mogą jej zapewnić na obszarze, na którym dochodzi do prześladowania, sprawdza się możliwość alternatywy ochrony wewnętrznej.

7.3.1. Podmioty udzielające ochrony

Motyw 27 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)

Jeżeli prześladowania lub wyrządzenia poważnej krzywdy dopuszcza się państwo lub jego przedstawiciele, to należy zakładać, że wnioskodawcy nie jest dostępna skuteczna ochrona.

Motyw 35 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

W przypadku gdy państwo lub jego przedstawiciele są podmiotami dopuszczającymi się prześladowania lub wyrządzającymi poważną krzywdę, należy zakładać, że alternatywa ochrony wewnętrznej nie jest dostępna dla osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, a organ rozstrzygający nie musi oceniać, czy istnieje alternatywa ochrony wewnętrznej.

W przypadkach, w których prześladowanie jest wynikiem stosowania przepisów przewidujących kryminalizację tożsamości SOGIESC, podmiotem dopuszczającym się prześladowania jest zazwyczaj **państwo**. W takich sytuacjach zasadniczo nie można uznać, że ochrona jest dostępna.

Jeżeli podmiotami dopuszczającymi się prześladowań są **podmioty niepaństwowe**, takie jak członkowie rodziny, sąsiedzi, klany i plemiona, zbrojne grupy niepaństwowe lub szersza społeczność, należy ocenić gotowość i zdolność państwa lub innych odpowiednich podmiotów lub organizacji do zapewnienia skutecznej, nietymczasowej i dostępnej ochrony osobie ubiegającej się o ochronę ⁽⁸¹⁾.

W tym kontekście zdolność i skuteczność systemu organów ścigania, a także zdolność i niezależność wymiaru sprawiedliwości do wykrywania, ścigania i karania takich działań ze strony podmiotów niepaństwowych stanowią istotny czynnik oceny, czy państwo lub inne odpowiednie podmioty lub organizacje można uznać za podmioty zapewniające ochronę spełniające wymogi art. 7 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)/art. 7 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽⁸¹⁾ Art. 7 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 7 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Należy pamiętać, że samo istnienie przepisów mających chronić osoby o zróżnicowanej SOGIESC nie jest wystarczające, aby stwierdzić, że ochrona jest w praktyce dostępna. Może się bowiem zdarzyć, że przepisy te są rzadko lub nigdy nie są stosowane. Należy również wziąć pod uwagę ewentualne zgłoszone praktyki dyskryminacyjne wobec osób SOGIESC w odniesieniu do dostępności ochrony. Na przykład osoby LGBTIQ ubiegające się o ochronę mogą napotykać szczególne trudności w dostępie do wymiaru sprawiedliwości w swoim kraju pochodzenia ze względu na dyskryminujące postawy funkcjonariuszy policji i urzędników państwowych wobec nich. Mogą one również doświadczać utrudniania lub nękania przy zgłaszaniu przypadków przemocy lub spotykać się z sytuacją, w której organy państwowe w ogóle nie reagują na przypadki przemocy wobec osób LGBTIQ.

W niektórych przypadkach zdolność państwa do zapewnienia ochrony może być ograniczona lub wręcz niedostępna w określonych częściach kraju, w szczególności na obszarach dotkniętych przemocą, konfliktami lub szczególnie wysokim poziomem przestępczości ogólnej.

Powiązana publikacja EUAA

Informacje na temat podmiotów udzielających ochrony można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową](#), kwiecień 2018 r.

7.3.2. Alternatywa ochrony wewnętrznej

Kolejnym krokiem jest ocena, czy osoba ubiegająca się o ochronę może uniknąć prześladowania ze względu na tożsamość SOGIESC, osiedlając się w innej części kraju pochodzenia ⁽⁸²⁾. Należy pamiętać, że trzeba ocenić wszystkie kryteria alternatywy ochrony wewnętrznej określone w art. 8 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona)/ art. 8 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Powiązana publikacja EUAA

Informacje na temat stosowania alternatywy ochrony wewnętrznej można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Zastosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej](#), maj 2021 r.

Jeżeli podmiotem dopuszczającym się prześladowań jest państwo, istnieje domniemanie, że alternatywa ochrony wewnętrznej również nie będzie dostępna, ponieważ państwa zazwyczaj sprawują kontrolę nad całym terytorium. Jeżeli zostanie jednak stwierdzone, że zasięg działania podmiotu państwowego jest wyraźnie ograniczony do określonego obszaru geograficznego lub że podmiotem dopuszczającym się prześladowań jest podmiot niepaństwowy, stosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej może być możliwe.

Jak szczegółowo opisano w sekcji [6.4. Kwestia ukrywania](#), tożsamość SOGIESC jest tak istotna z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do

⁽⁸²⁾ Art. 8 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (wersja przekształcona); art. 8 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

wyrzeczenia się jej. Nie należy też oczekiwać jej ukrywania ani powściągliwości w jej wyrażaniu. Dlatego podczas oceny alternatywy ochrony wewnętrznej należy pamiętać, że również w proponowanym miejscu relokacji nie można oczekiwać, aby osoba ukrywała swoją tożsamość SOGIESC w celu uniknięcia prześladowania lub poważnej krzywdy.

Mogą wystąpić przypadki, w których osoby ubiegające się o ochronę nie opuściły kraju ani miejsca pochodzenia ze względu na swoją tożsamość SOGIESC, lecz w proponowanym miejscu relokacji mogłyby spotkać się z **marginalizacją** z tego powodu. Taka sytuacja mogłaby nakładać na osobę tak duże obciążenie, że nie można by od niej racjonalnie oczekiwać osiedlenia się w takim miejscu ⁽⁸³⁾.

Należy przy tym zwrócić szczególną uwagę na ocenę sytuacji w proponowanym miejscu relokacji, nie tylko na podstawie oficjalnego stanowiska państwa, lecz także w oparciu o dostępne informacje o kraju pochodzenia oraz zgodność z odpowiednimi **ramami prawnymi i praktyką ich stosowania**. Jeżeli dany kraj kryminalizuje tożsamość SOGIESC lub stosunki seksualne osób tej samej płci, a przepisy te są stosowane na całym terytorium, wówczas rozważanie alternatywy ochrony wewnętrznej nie będzie zasadne.

Przepisy, które uniemożliwiają osobom transpłciowym lub interpłciowym uzyskanie i otrzymanie odpowiedniego leczenia medycznego, jeżeli go potrzebują, lub zmianę oznaczenia płci w dokumentach tożsamości, zazwyczaj obowiązują na całym terytorium kraju. Należy je uwzględnić przy rozważaniu proponowanego miejsca relokacji ⁽⁸⁴⁾.

Urzędnicy prowadzący postępowanie powinni również przeanalizować takie kwestie, jak **postawy społeczne**, obecna sytuacja i ściganie w praktyce osób naruszających dane przepisy prawne ⁽⁸⁵⁾.

Ponadto w wielu krajach **nietolerancja wobec osób o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC** występuje na całym terytorium kraju i w takich przypadkach alternatywa ochrony wewnętrznej często nie będzie dostępna. Niektóre kraje odnotowały jednak **postęp społeczny i polityczny**, który czasami jest ograniczony do obszarów miejskich. W pewnych okolicznościach takie lokalizacje mogą stanowić alternatywę relokacji ⁽⁸⁶⁾. W niektórych krajach normy i postawy społeczne występujące w dużych miastach mogą różnić się od tych występujących na wsi. Dlatego osoba ubiegająca się o ochronę pochodząca ze wsi lub małego miasta, gdzie była prześladowana, może znaleźć poczucie bezpieczeństwa i w zasadny sposób osiedlić się w dużym mieście ⁽⁸⁷⁾.

Podczas oceny możliwości zastosowania alternatywy ochrony wewnętrznej należy szczególnie uwzględnić ogólną sytuację w danej lokalizacji alternatywy ochrony wewnętrznej, aby upewnić się, że osoba ubiegająca się o ochronę nie będzie tam narażona na **nadmierne trudności** z powodu swojej tożsamości SOGIESC.

⁽⁸³⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Zastosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej](#), maj 2021 r., s. 35.

⁽⁸⁴⁾ Zob. również UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33), pkt 53.

⁽⁸⁵⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Zastosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej](#), maj 2021 r., s. 35.

⁽⁸⁶⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9](#) [Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 9], 2012 (zob. przypis 33).

⁽⁸⁷⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Zastosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej](#), maj 2021 r., s. 36.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- W trakcie analizy prawnej należy ocenić, czy ryzyko, na jakie byłaby narażona osoba ubiegająca się o ochronę, spełnia definicję prześladowania, czy istnieje związek przyczynowy z jedną z pięciu przesłanek prześladowania, czy dostępna jest ochrona i czy można zastosować alternatywę ochrony wewnętrznej.
- Działania stanowiące prześladowanie w sprawach opartych na SOGIESC mogą przybierać różnorodne formy. Mogą one obejmować: akty przemocy fizycznej lub psychicznej; działania prawne, administracyjne, policyjne lub sądowe, które same w sobie są dyskryminujące lub stosowane w sposób dyskryminujący; nieproporcjonalne lub dyskryminujące postępowania karne lub odmowę ochrony prawnej, skutkującą nieproporcjonalnym lub dyskryminującym ukaraniem; działania o charakterze specyficznym ze względu na płeć.
- Kumulacja lub powtarzalność działań dyskryminujących ze względu na tożsamość SOGIESC może prowadzić do prześladowania.
- W sprawach opartych na SOGIESC przesłanka przynależności do określonej grupy społecznej często będzie spełniona.
- Nawet jeżeli osoby ubiegające się o ochronę same nie identyfikują się jako osoby LGBTIQ, okoliczności ich spraw mogą mimo to wskazywać, że obawa przed prześladowaniem wynika z faktu przypisywania im określonej tożsamości SOGIESC przez prześladowców, co jest wystarczające do wykazania związku przyczynowego.
- Inne przesłanki prześladowania, np. religia lub poglądy polityczne, mogą pokrywać się z przynależnością do określonej grupy społecznej.
- Samo istnienie przepisów chroniących osoby o zróżnicowanej SOGIESC nie jest wystarczające, aby stwierdzić, że ochrona jest dostępna.
- Przy ocenie możliwości zastosowania alternatywy ochrony wewnętrznej należy pamiętać, że nie można oczekiwać od osoby ubiegającej się o ochronę, aby ukrywała swoją tożsamość SOGIESC w celu uniknięcia prześladowania lub poważnej krzywdy w miejscu alternatywy ochrony wewnętrznej.
- Należy również zwrócić szczególną uwagę na ogólną sytuację w proponowanym miejscu, aby upewnić się, że osoba ubiegająca się o ochronę nie będzie tam narażona na nadmierne trudności z powodu swojej tożsamości SOGIESC.

8. Kolejne wnioski

Nie jest rzadkością, że sprawy oparte na SOGIESC są przedmiotem kolejnego wniosku o udzielenie ochrony ⁽⁸⁸⁾. W takim przypadku konieczne jest przeprowadzenie wstępnego badania ⁽⁸⁹⁾, aby ustalić dopuszczalność wniosku ⁽⁹⁰⁾. Na tym etapie należy zbadać, czy elementy przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę w kolejnym wniosku są nowe oraz czy w istotny sposób zwiększają prawdopodobieństwo, że osoba ta będzie spełniać kryteria przyznania ochrony międzynarodowej.

W niniejszym rozdziale przedstawiono elementy, które mogą być istotne przy ocenie dopuszczalności kolejnych wniosków o udzielenie ochrony opartych na SOGIESC, w szczególności gdy:

- SOGIESC jest nową podstawą przedstawioną w kolejnym wniosku; lub
- SOGIESC była podstawą poprzedniego wniosku, a w kolejnym wniosku przedstawiono nowe elementy.

Powiązana publikacja EUAA

Dalsze wytyczne dotyczące rozpatrywania kolejnych wniosków można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny dotyczący kolejnych wniosków](#), grudzień 2021 r.

8.1. Nowy wniosek złożony w ramach kolejnego postępowania, oparty na przesłankach związanych z SOGIESC

W takim przypadku osoba ubiegająca się o ochronę nie opierała swojego wcześniejszego wniosku (swoich wcześniejszych wniosków) na (przypisywanej) tożsamości SOGIESC, która nie była dotąd brana pod uwagę ani oceniana. Może się tak zdarzyć, gdy po wydaniu ostatecznej decyzji w sprawie wcześniejszego wniosku **ujawnione zostaną nowe fakty**. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę mogła wcześniej nie być świadoma swojej tożsamości SOGIESC i uświadomiła ją sobie dopiero po wydaniu ostatecznej decyzji w poprzednim postępowaniu. W innym przykładzie osoba ubiegająca się o ochronę mogła wziąć udział w paradzie równości LGBTIQ w kraju przyjmującym, a zdjęcia z tego wydarzenia, na których jest widoczna, zostały opublikowane w internecie. Następnie te zdjęcia zostały przekazane władzom kraju pochodzenia, w wyniku czego osoba ta została w swoim kraju postrzegana jako osoba homoseksualna. Nowe elementy mogą również dotyczyć faktów, które istniały wcześniej, lecz nie zostały ani przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę w poprzednim postępowaniu, ani uwzględnione przez organ odpowiedzialny za procedury

⁽⁸⁸⁾ Art. 2 lit. q) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 3 ust. 19 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁸⁹⁾ Art. 40 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 55 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁹⁰⁾ Art. 33 ust. 2 lit. d) dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona); art. 38 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

azyłowe. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę mogła już mieć świadomość swojej tożsamości SOGIESC podczas składania poprzedniego wniosku (poprzednich wniosków), ale jej nie ujawniła. Może istnieć wiele powodów takiego postępowania. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę mogła nie wiedzieć, że tożsamość SOGIESC może stanowić podstawę do przyznania ochrony międzynarodowej, lub obawiała się jej ujawnienia podczas składania poprzedniego wniosku.

Jak szczegółowo opisano w niniejszym poradniku praktycznym, sprawy oparte na tożsamości SOGIESC dotyczą bardzo osobistych kwestii dla osoby ubiegającej się o ochronę. Negatywne postawy i traktowanie osób o zróżnicowanej tożsamości SOGIESC w kraju pochodzenia, podczas tranzytu lub w kraju azylu lub uczucie wstydu, strachu, stygmatyzacji i traumy mogą uniemożliwić osobie ubiegającej się o ochronę ujawnienie swojej tożsamości SOGIESC na początku procedury azylowej. Kolejny wniosek nie powinien zostać uznany za niedopuszczalny z powodu późnego ujawnienia, jeżeli spełnione są wymogi określone w art. 40 ust. 4 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona)/art. 55 ust. 5 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej, dotyczące tego, jakie elementy przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę można uznać za nowe (więcej informacji na temat późnego ujawnienia zawiera również [TSUE, 2014, A, B i C](#) oraz [motyw 28 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania](#)).

8.2. SOGIESC jako podstawa poprzedniego wniosku ponownie złożonego z nowymi elementami

W takim przypadku osoba ubiegająca się o ochronę złożyła już wcześniej wniosek oparty na obawie przed prześladowaniem ze względu na (przypisywaną jej) tożsamość SOGIESC. Jej wniosek został odrzucony, być może ze względu na brak wiarygodności, jednak obecnie osoba ta przedstawia nowe elementy, na których opiera swój kolejny wniosek. Takie **nowe elementy mogą dotyczyć wcześniej ocenianych istotnych faktów**. Na przykład osoba ubiegająca się o ochronę przedłożyła teraz dokumentację medyczną wskazującą, że podczas składania poprzedniego wniosku (poprzednich wniosków) nie była w stanie w pełni ustnie uzasadnić swojej tożsamości SOGIESC z powodu zespołu stresu pourazowego (PTSD) lub innych problemów zdrowotnych lub psychologicznych. W innym przykładzie osoba ubiegająca się o ochronę oświadcza, że w momencie składania poprzedniego wniosku jej zdolność do ustnego uzasadnienia tożsamości SOGIESC była ograniczona ze względu na młody wiek (była dzieckiem lub młodą osobą dorosłą). W innym przypadku osoba ubiegająca się o ochronę oświadcza, że obecnie po raz pierwszy jest w związku z osobą tej samej płci.

W innych przypadkach nowe elementy mogą dotyczyć nowych istotnych faktów. Na przykład podczas składania poprzedniego wniosku osoba ubiegająca się o ochronę twierdziła, że jest osobą homoseksualną, a obecnie twierdzi, że jest również osobą transpłciową. Nowe elementy mogą również dotyczyć oceny ryzyka. Na przykład nowe informacje o kraju pochodzenia wskazują, że w kraju pochodzenia zostały wprowadzone nowe przepisy kryminalizujące stosunki osób tej samej płci.

Nawet w przypadku, gdy tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę była oceniana w poprzednim wniosku, **wstępne badanie** kolejnego wniosku powinno być przeprowadzane z należytą ostrożnością. Należy uwzględnić ewentualność, że mogły nastąpić dalsze zmiany

w samoświadomości tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę (więcej informacji na temat samoświadomości można znaleźć w sekcji [4.3.2 lit. b\) Świadomość własnej tożsamości SOGIESC przez osobę ubiegającą się o ochronę](#)) lub inne zmiany.

Niektóre elementy, które należy wziąć pod uwagę w ramach wstępnej oceny, mogą obejmować:

- czas, jaki upłynął od poprzedniego przesłuchania, podczas którego omawiano temat tożsamości SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę, oraz treść przesłuchania;
- wiek osoby ubiegającej się o ochronę w momencie składania poprzedniego wniosku;
- stan zdrowia psychicznego osoby ubiegającej się o ochronę podczas rozpatrywania poprzedniego wniosku;
- zaangażowanie osoby ubiegającej się o ochronę w (romantyczny lub seksualny) związek od czasu złożenia poprzedniego wniosku;
- udział osoby ubiegającej się o ochronę w działalności grup wspierających osoby LGBTIQ oraz widoczność tych działań w kraju pochodzenia.

Powiązana publikacja EUAA

Ogólne wytyczne dotyczące rozpatrywania kolejnych wniosków można znaleźć w EASO, [Poradnik praktyczny dotyczący kolejnych wniosków](#), grudzień 2021 r.

Najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać

- W przypadku kolejnych wniosków opartych na SOGIESC możliwe jest, że SOGIESC jest nową podstawą przedstawioną w kolejnym wniosku, lub SOGIESC była podstawą poprzedniego wniosku, a w kolejnym wniosku przedstawiono nowe elementy.
- Kolejny wniosek nie powinien zostać uznany za niedopuszczalny z powodu późnego ujawnienia, jeżeli spełnione są wymogi określone w art. 40 ust. 4 dyrektywy w sprawie procedur azylowych (wersja przekształcona)/art. 55 ust. 5 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.
- W przypadku gdy tożsamość SOGIESC osoby ubiegającej się o ochronę była oceniana w poprzednim wniosku, wstępne badanie kolejnego wniosku powinno uwzględniać wszelkie nowe okoliczności przedstawione przez osobę ubiegającą się o ochronę, w tym ewentualny dalszy rozwój samoświadomości tej osoby.

Zeskanuj, aby otrzymać dostęp do wszystkich części tego praktycznego poradnika

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

